

De Drie Goddelijke Deugden

Ravels • Weelde • Poppel

TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDEKRING

NICOLAUS POPPELIUS VZW

Jaargang 12, nr. 48: juni 2008

Heemkundekring Nicolaus Poppelius Ravels-Weelde-Poppel V.Z.W.

Adres: Torenstraat 12, 2381 Weelde

Bankrekening: 733-3522204-67

Lidmaatschap: inclusief abonnement op "De Drie Goddelijke Deugden": 17 euro

BESTUUR:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg,	Beatrijs van Nazarethlaan 2,	2382 Poppel	014/656993
Ondervoorzitter:	Marc Van Gorp,	Grote Baan 97 bus 7,	2380 Ravels	014/656905
Secretaris:	Ria Verheyen,	Welvaartstraat 14,	2300 Turnhout	014/421839
Penningmeester:	Agnes Luyten,	Berkenlaan 91,	2380 Ravels	014/658346
Leden:	Stan De Kinderen,	Hogevoortstraat 1,	2380 Ravels	014/655030
	Hans Jansen,	Tilburgseweg 9,	2382 Poppel	014/657370
	Jos Nooyens,	Overbroek 15B,	2382 Poppel	014/658636
	Frans Slegers,	Steenweg op Weelde 60,	2382 Poppel	014/655751
	Jos Verhoeven,	Koning Albertstraat 87,	2381 Weelde	014/656198
	Gaston Verhoeven,	Steenweg op Weelde 94,	2382 Poppel	014/655554
	Marc Vermeeren,	De Meerkens 10,	2382 Poppel	014/658838
	Magda Vloemans,	Turnhoutseweg 2,	2381 Weelde	014/655156
	Marinus Willems,	Weeldestraat 154,	2381 Weelde	014/655728

REDACTIEADRES:

Marc Vermeeren De Meerkens 10, 2382 Poppel 014/658838

Voor informatie in verband met de inhoud, vormgeving of verschenen teksten kan u steeds terecht op het redactieadres (marc.vermeeren@pandora.be). Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kan u dat ook steeds doen bij een van de bestuursleden.

VOORRADIGE PUBLICATIES:

Boek "De Drie van het Noorden"	5 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5 + "De Drie van het Noorden"	25 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per jaargang	6 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per los nummer	1,75 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per los nummer	3euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 8 t/m 10: per los nummer	4 euro
Verjaardagskalender	6 euro

ARCHIEF/MUSEUM:

Raadpleging van het archief kan slechts na afspraak met Marc Vermeeren (014-658838) of tijdens de openingsuren van het museum. Voor groepsbezoeken kan men afspreken met Laurent Woestenburg (014-656993). Het museum is open elke laatste zondag van de maand van 14 tot 17 uur (behalve in december).

WEBSITE:

<http://users.skynet.be/Ravels-Weelde-Poppel>

Inhoud

1. Het Oorlogsboek van Poppel (Deel 2)	blz.161
2. Schenkingen voor het museum en archief	blz.189
3. De Poppelse Janhagel	blz.191
4. Kroniek van de parochie van St.-Jan in Weelde-Straat (1926-1951) (Deel I)	blz.203

Het Oorlogsboek van Poppel (Deel 2)

In december 2007 (Jaargang 12, nr.46) publiceerden wij het eerste deel van "Poppel Het Oorlogsboek", een aantal gebundelde opstellen van 34 Poppelaars die vertellen over hoe zij de oorlog hadden beleefd. Hier volgt het tweede deel.

Maar jawel, in 1941 werden nieuwe, moderne klassen gebouwd en spoedig mochten wij er terug in. Hoe gelukkig elkander weer te zien op de plaats van vroeger, waar het zoo rustig en kalm was tijdens de studie. Het was er toch nog wat vreemd! Alles veranderd: nieuwe klassen, de koer vol afgedankte deuren, stukken vensters, balken en allen overschot van de vroegere scholen; de koer was heel wat vergroot en de opgelapte of nieuwe banken, borden en kassen, 't had allemaal een verschen reuk. Maar... het werd winter en bij gebrek aan kolen en hout moest de school gesloten worden. Zoodra de winter voorbij was, werden de scholen heropend en kon onze studie voortgezet worden. Nooit lieten ze ons gerust: gedurig hommelden de zware Amerikaansche bommenwerpers met hun vracht naar Duitschland, en brachten onze gemeente in gevaar en stoorden onze studie fel. Het gebeurde soms wel, wanneer het Deutsche afweergeschut te hard toeschoot dat we ons onder de banken moesten verschuilen. In 1944 moesten we onze school ontruimen voor de Deutsche SS-mannen. Weeral een harde slag voor ons, weer een groote moeilijkheid en achteruitgang! We moesten weer evenals in 1940 op zoek naar een plaats om de studie voort te zetten. De Cafélokalen van

R.D.V. en van Th.V.H. hadden we daar voor uitgekozen. Ge kunt wel begrijpen dat het er nooit rustig was, altijd maar lawaai op de straat van auto's, moto's en voetgangers. Het gaf er geen iever om te leeren; in den hoek 't muziek, hier wat tafeltjes, daar wat stoelen, pinten en borrels op den toog. Ook werd de deur dikwijls opengetrokken en dan werd natuurlijk heel de les gestoord. Gelukkig rond den Zomer vertrokken de grijze mannen uit onze school, maar, zooals het met alle legers gaat, hadden ze de scholen bijna half vernield en waren ze niet in staat de studie er voort te zetten en bleven we maar in onze Café tot aan de vacantie. Na de vacantie zou onze school dan herbeginnen, maar de tijden waren zoo akelig en de vacantie werd verlengd... De menschen waren bang, ook de Duitschers die overal rondzwierven niet wetende wat doen want zij stonden voor een akeligen tijd. De bevrijding naderde: de Engelschen waren op komst. Na de bevrijding werden onze scholen door de Engelschen bewoond en moesten we maar wachten totdat zij de school zouden verlaten, maar het bleef duren: gedurig kwamen er nieuwe bij. Toch eindelijk trokken ze op en gaven ze ons de kans om nog wat te leeren. Maar de Duitschers die al ver van kant waren, lieten zich ook nog eens hooren; toen ze zagen dat ze het onderspit moesten delven zonden ze de V-I en V-II. Deze gevaarlijke tuigen werden naar Antwerpen onze haven en naar Londen gestuurd. Gedurig knorden ze over onze gemeente en brachten ze in een allergrootst gevaar. Het was nu niet te wagen om school te doen, met zooveel kinderen

bijeen, want moest er een in de nabijheid vallen, er zouden te veel slachtoffers zijn. De Onderwijzers kwamen dan wekelijks ons ten huize les geven; maar het was ook zoo bitter weinig dat het onzen geest niet veel verlichtte. Op 8 Mei werd de vrede gesloten en nu hebben we weer regelmatig school.

16. Het witte huis (Jos Van Beurden-Vrysen)

Bezie eens de landkaart van België, en boven in het uiterste hoekje van het Noorden, juist op de grens België-Holland, daar vindt ge een plaatske met den naam: Nieuwkerk. En het is juist daar dat het Witte Huis, met de ankers 1657 staat. Wanneer men op de groote baan Turnhout-Tilburg is, 2 kilometer ten Noorden van Poppel, is er een baan op de linkerzijde, die naar het gehucht Maerle loopt; wanneer ge Maerle ten einde zijt, dan komt ge op een zandweg, die kronkelend door bosschen, moeras en vage gronden loopt, tot gij komt aan een prachtige dreef van oude knoestige eiken, de Donderdreef, zij leidt u naar het Witte Huis. Komt men van Holland, dus van Goirle, dan is er op de rechterzijde, op ongeveer 1 kilometer van de Belgische grens, een weg die naar het bekende Hotel De Golf loopt, en zoo verder, langs de bosschen tot gij opnieuw komt aan het Witte Huis. Over het Witte Huis heeft ieder, tijdens den oorlog, over hooren spreken; maar het gaat hier niet over het Witte Huis in Amerika, waar President Roosevelt zijn besprekingen hield, maar wel over een ver afgelegen, eenvoudige, witte hoeve, waar eenieder, oud of jong, rijk of arm, zijn toevlucht nam. Om te beginnen met ons verhaal: het was 10 Mei 1940, een schoone Lentemorgen, toen plots de inwoners van Nieuwkerk door een hevig geronk van vliegtuigen verrast werden; zij dachten hoegenaamd niet aan oorlog maar oordeelden dat het slechts oefeningen waren, toen op zeker oogenblik een hevig gevecht ontstond tusschen de vliegers wat voor gevolg had dat een regen van brandbommen viel. Ook vielen er eenige groote bommen die gelukkiglijk geen noemenswaardige schade aanrichtten. Dadelijk kwamen er, van links en rechts, menschen en zoo werd er vernomen dat Duitschland den oorlog aan België kwam te verklaren. Met die zoogezegde vlieg oefening wisten ze wat er te doen stond en begonnen zij dadelijk schuilkelders te graven, waarin ze dan, met vele geburen te samen, hun veiligheid zochten, totdat

na eenige dagen de moffen op Nieuwkerk kwamen binnengestormd, waarvan ieder, en niet zonder reden, een duivelschen schrik van had. Het duurde maar enkele dagen of daar ging de grenswacht der moffen, die dag en nacht, zou gaan langs Nieuwkerk, heen en weer, op en af, om alle onveiligheid te beletten. Niettegenstaande de strengste controle en de bedreigingen van de zwaarste straffen, wisten de menschen toch hulp te verleen aan ontsnapte vliegeniers, aan krijgsgevangenen, aan vluchtende Joden en onderduikers. Ook Belgische en Hollandsche priesters of burgers, die niet meer de grens over konden, kwamen in het Witte huis, daar hun leed vertellen en den noodigen uitleg vragen om de reis verder te kunnen doorzetten. Zoo waren er tijden dat er geen dag of nacht voorbijging of er werd bij het Witte huis, in stilte, aangeklopt. Zoo kwamen die arme krijgsgevangenen, die gestuurd werden van uit Hengelo en omstreken, langs die bosschen, moerassen en kronkelende wegen, met een bang hart, bij dat Witte Huis aangeklopt. De meesten waren voorzien van een kleine landkaart, die onderweg gegeven was om de reis te vergemakkelijken. Als zij dan bij J. binnen waren, moest iemand van het huisgezin de wacht houden rond het huis om te voorkomen dat de moffen onverwachts zouden binnen komen; kwam er dan een mof te dicht dan riep hij, die buiten op wacht stond, hard tegen den hond en binnen begreep men aanstonds dit sein. Op zekeren keer waren er een Fransche officier en twee soldaten, die juist droge kleederen hadden aangetrokken en de voeten hadden verzorgd daar ze op Nieuwkerk drie uren gedoold hadden, daar alle wegen en sporen waren dichtgesneeuwd. Ze waren smakelijk aan 't eten en zoo wat aan 't vertellen van de reis, toen plots buiten op den hond werd geroepen... In een wip waren ze den stal in, langswaar ze naar boven konden het hooi in. Ge hoeft niet te vragen wat kloppingen die harten deden! Dus de tafel stond klaar voor drie man, en terwijl die arme stumpers wegsprongen, gingen ze gauw zelf met gedrijven uit 't huisgezin aan tafel zitten, net alsof er niets gebeurd was. Ze zaten nog maar juist of de deur vloog open en twee moffen kwamen binnengesprongen, met hun geweer schietens gereed en met barsche stem vroegen ze of er geen smokkelaars binnengekomen waren. Zeer verschrikt doch wetend hun plan te trekken, werd aan de moffen geantwoord: "Ons jongens zijn juist bin-

nengekomen van Poppel en ge ziet wel dat als ze honger krijgen zij dan op huis aanwillen, want ze lusten het hier allemaal goed". En de moffen, met hun slim verstand geloofden dit, trokken de deur toe en waren de gaten uit. Zoo gauw men dan goed wist dat alles veilig was, werden eten en dek-sel naar boven gebracht alwaar zij den nacht konden doorbrengen. 's Morgens, te 5.30 uur werden zij gewekt het was bijna niet te doen daar ze zoo vast sliepen. Die sukkelaars hadden drij dagen en drij nachten geen rust meer gehad. Als ze dan beneden waren, deden zij hun baard af, waschten zich en dronken koffie; dan werd er buiten nog eens goed uitgezien of alles veilig was en dan werden zij weggebracht tot op den rechten weg naar Poppel, waar ze dan met tram of autobus verder konden. Zoo gebeurde het wel eens dat de eenen nog maar amper weg waren of er waren er nieuwe. Op zekeren keer kwamen er vier en binnen drie uren waren er negen. Wat toeval! Er kwamen daar in 't Witte huis krijgsgevangenen binnen, die elkander in twee jaar niet meer gezien hadden en ze waren van hetzelfde dorp. Ge moet niet vragen wat vreugde het voor die mannen was. Wanneer al die sukkelaars hun gerechtigheid gehad hadden, bracht J. ze weer de baan op. Het was op een mistigen morgen. J. voorop, negen man er achter. Ze waren juist de Donderdreef ten einde en daar men niet ver kon zien van de mist, liepen ze bijna boven op een mof die daar stond te praten bij buurman J. die daar in 't hout aan 't werken was. De mof die hen bemerkte, zei tegen J. den houtwerker: "Dat moesten die smokkelaars niet doen met zooveel man bij elkander gaan. Ik zal ze seffens wel hebben als ze met hun vracht terugkomen." Maar J. was er mee de pijpen uit en bracht ze weer tot op den goeden weg. Toen J. terugkwam tot bij J. zei deze hem: "Ik had er wel erg in dat het niet juist was, en ik hield dien mof, zoo-lang als ik kon aan den praat, maar hij was vast in 't gedacht dat het smokkelaars waren en nu heeft hij zich verstoken in 't bosch, de Gorperij, totdat ze met hun vracht terug zouden komen". Maar als hij had moeten wachten tot zij terug kwamen dan zal hij er nog wel zitten! Zoo ging het met de krijgsgevangenen. Wanneer er vliegeniers of spionnen kwamen, die werden gewoonlijk gebracht door Hollandsche beambten, of andere heeren. Dat was nog erger dan krijgsgevangenen, want als gij die

binnenhadt, daar hadden de moffen een zware straf opstaan, wel tot de doodstraf toe. Zij ook werden goed geholpen en weggebracht. In Poppel waren er aangewezen plaatsen die ze verder brachten. Toen kwam de vervolging der Joden aan. Zij ook wisten het Witte huis staan; zij kwamen er met vrouw en kinderen aangeklopt. Zij ook werden, zooveel mogelijk geholpen. Dan weer kwamen de onderduikers, de Hollandsche jongens die trachten om naar Zwitserland of Engeland te vluchten, zij ook kwamen om raad en daad bij J. aangeklopt. Al het mogelijke werd gedaan om hun de veiligste wegen en plaatsen aan te duiden, zonder de moffen in handen te loopen, want, werkelijk waar, die kerels stonden overal; alles moest met de grootste voorzichtigheid gedaan worden. Wat die moffen ook durfden! 's Avonds, heel stil aan het Witte huis de wacht houden om te zien wat er in en om het huis gebeurde. Het was op een Winteravond, dat ze met de kaarten speelden, toen, zooals dikwijls, het huis dreunde van het geronk der Engelsche en Amerikaansche vliegers, zij gingen, volgens gewoonte, naar buiten, om, wanneer het geschut van 't vliegveld van Gilze en Rijen in werking ging, zij dan konden zien wat er zoo al gebeurde. Buiten gekomen, zei J.: "Het zijn allemaal Tommies". Twee moffen kwamen plots onder het afdak uit en zegden: Ja, het zijn Tommies, ge moet geen angst hebben, zij gaan naar Duitschland". Maar opeens kwam er een luchtgevecht en het was bijna één vuur in de lucht. J. en familie sprongen binnen; de moffen volgden en vroegen een schuilplaats. Een oogenblik gingen de slagen "Boem, boem, boem!!" Wat was er gebeurd? Men wist het niet: de moffen liepen buiten als wilden, zij lieten geweer en alles achter, zij zochten maar naar een schuilplaats. Een tijdje later, toen het wat kalmer werd, kwamen de moffen te voorschijn, namen 't geweer weer op en zegden: "Er is een Engelsch vliegtuig afgeschoten". Ieder weet wel hoe dat ging: wanneer men zeer goed wist bv. dat er 5 Duitsche vliegtuigen werden omlaag geschoten, dan zegden de moffen dat er 20 Engelsche vliegtuigen werden afgeschoten. Zoo was het hier weer het geval: een Duitsch vliegtuig werd aangeschoten, liet zijn bommen vallen, gelukkiglijk honderd meters van 't Witte huis, en viel te pletter een paar kilometer verder; de moffen dus denkend dat het een Engelsch vliegtuig was, liepen heel zenuwachtig

rond daar zij vermoedden dat er valschermspringers waren neergekomen in de omgeving van het Witte huis; als er ergens een takje verroerde, de eene met zijn geweer en de andere met zijn zoeklicht er naartoe en moest er, bij toeval, een smokkelaar in de buurt geweest zijn, zij zouden er van schrik op geschoten hebben. Zoo verliepen de maanden, zelfs jaren gingen voorbij. Dan was er dit, dan was er dat gebeurd, tot dat men eindelijk kon opmerken dat er iets vreemds op til was: de moffen kwamen, dag en nacht, met alle vervoermiddelen, die ze konden meenemen, van België afgestormd. Die terugtocht was zoo schoon om af te zien, dat iedereen zeer nieuwsgierig was. En zoo was het alle dagen wat versch. Hoe sneller de moffen terug moesten, zooveel te meer beest werden zij: het werd zoo erg dat men met goed fatsoen niet meer buiten kon komen; de eene vroeg paard en wagen; de andere een fiets, en er kwamen geen moffen meer of ze hadden iets te kort. Weer waren eenige dagen verlopen en de moffen kregen wat anders in de neus dan terugtrekken. Overall werden loopgraven aangelegd en versterkingen gemaakt; als ze een mensch zagen dan moest die meehelpen graven. De menschen wisten niet meer wat aanvangen; honderd keeren werd er de vraag gesteld: "Wat zal er toch gaan gebeuren?" Ieder begon weer schuilkelders te graven en al hetgeen ze konden doen was zoo goed mogelijk alles verbergen, want het kanongebulder kwam elken dag dichterbij. Op 5 October vertrokken de laatste moffen om elf uren in den voormiddag en zegden: "Nu gaan wij en van avond is de Tommie hier". En zoo was werkelijk de waarheid. En 's avonds om half acht kwamen die langverwachte Tommies, met hunne tanks en pantserwagens Nieuwkerk binnengebald. De menschen waren zoo blij toen ze onze bevrijders zagen, dat ze, alhoewel de eene granaat nog na de andere viel, nog op geen schuilkelders meer dachten. 's Anderendaags werd het erger: De Tommies trokken stilaan terug, en opeens gaf een Engelsche officier het bevel dat de inwoners aanstonds moesten vertrekken. En zonder iets mede te kunnen nemen moesten ze, toen ze dachten dat ze bevrijd waren en dat de oorlog voor hen gedaan was, Nieuwkerk verlaten en zoo vluchtten zij onder een helsch vuur, naar Poppel, alwaar ze drij weken moesten verblijven, zonder nog iets van Nieuwkerk te horen

of te zien. Wat was er gebeurd? De moffen hadden een tegenoffensief ingezet en al in den strijd geworpen wat ze konden en bezetten voor eenige dagen terug Nieuwkerk wat hun vele dooden en materiaal kostten. Toen de menschen terug op Nieuwkerk aankwamen, stonden ze allen verstomd te zien, daar men niets meer vond dan geteisterde huizen, doode paarden en koeien, vernielde bosschen, lijken van Duitsche en Engelsche soldaten en allerlei oorlogsmateriaal. Werkelijk men zou Nieuwkerk niet meer herkend hebben en toch waren de menschen blij dat de bevrijders gekomen waren en van de moffen verlost waren, die den ganschen duur van den oorlog hun zooveel hadden doen afzien. Toen trokken de menschen stilaan terug naar Nieuwkerk en bouwden alles zoo goed mogelijk op en leven er nu allen weer heel tevreden. Het Witte huis staat er steeds, lang en wit, langs de zandbaan.

17. De Poppelse weerstand (Gustaaf De Jongh)

Weerstand! Wat al beelden roept dit woord in onzen geest wakker! Gewaagde overvallen, brutale sabotagedaden, in bosschen en bergen verscholen levende mannen, door vliegtuigen bevoorraded strijders, machtige optochten, protestmeetingen... "Poppelsche Weerstand!" Ja, ja ook Poppel had zijn weerstand en reeds van in de eerste maanden der bezetting. Ernstig opgevat werk, met bereidwillige leden, in 't geheim aangeworven, zonder dat buitenstaanders iets vermoedden, of zelfs de leden onderling van elkaars lidmaatschap afwisten. Maar ja, het feit dat we in Poppel leven, maakte dat reeds geruimen tijd voor de bevrijding, onze mannen op straat als weerstanders nagewezen en zelfs als zoodanig aangesproken werden! Onze "Polar-Bears" kwamen dan ook niet te vroeg om aan dezen wantoestand en tevens aan het onrustig weggedoken leven onzer mannen een einde te maken. Kort te voren immers hadden de mannen met den stalen helm en de zilveren plaat op de borst lontgeroken, en volgden ze, zoekend en vragend, het juiste spoor. Een paar leden ontsnapten op het nippertje aan hun greep, en leefden de laatste weken der bezetting bij zeer gastvrije menschen, in de voorkamer van hun huis, waar een gecamoefleerd gat in den plankenvloer wachtte om bij 't minste onraad "onder te duiken!" Bleek deze

plaats niet meer veilig, zoo werd later een groote stroomijt, met typische kap, de toevlucht in den nood! Kwam dan de zoolang verbeide bevrijding, en ... onze mannen waren er als de kippen bij! Talrijke inlichtingen, zeer van belang voor de inname van Poppel, werden door hen aan de geallieerde verkenners verstrekt. Ook aarzelden zij niet, mede plaats te nemen in de tanks en verkenningswagens die een speurtocht in 's vijand lijnen deden! Onze geallieerden toonden zich echter sterk genoeg om, zonder verdere hulp, de vesting Poppel met eigen krachten te bezetten. In hun uniform, nog oorlogsgoed, met mouwen en pijpen de helft te kort; tamelijk goed van wapens voorzien, mede door de "spuiten" die ze zich zelf aangeschaft hadden, kweten de mannen zich flink van de hun opgelegde zeer ondankbare taak. Menschen, die van ons heldendaden, of ten minste roemrijke feiten verwachtten, zullen, teleurgesteld, zich afvragen: "Is dat alles, wat ge op uw actief wist te brengen?" En we antwoorden: "Neen! want al boden de lange bezettingsjaren niet veel gelegenheid om ons in het stille Poppel te doen gelden, is dat precies alles nog niet." Alle inlichtingen immers, die ons van hoogerhand gevraagd werden, en zelfs meer dan deze, werden volledig en ten gepasten tijde verstrekt! Geen enkele eenheid van het bezettingsleger vertoefde hier, of haar sterkte, slagvaardigheid en wapenbezit werden nagegaan en overgeseind. Zelfs voorbijtrekkende onderdeelen der Wehrmacht werden zoo noodig terloops nagegaapt, de verlangde gegevens genoteerd en overgemaakt. Herinnert U zich nog den klaren voorjaarsdag, begin Maart 1944, toen de leden van een onklaar geraakt "Vliegend Fort" boven onze gemeente afsprongen, en een ervan zich de luxe permitteerde, aan de kabels der hoogspanning, zonder stroom, wat 'n geluk, hangoefeningen te komen uitvoeren?! De fameuze "grenz-wachters", met hun fijnen reuk, hadden natuurlijk seffens in 't snuitje wat er gaande was, en een klopjacht werd ingezet, die, jammer genoeg, ook resultaat opleverde: aldra hadden zij een paar R.A.F. vrienden bij de lurven, maar ... de anderen, herren? Gevlogen waren de vogels? En in beter handen terecht gekomen dan die van u! Of wist ge niet dat het onze K.L.-ers waren, die, onverschrokken als steeds, de verdwaalden geholpen en op den goeden weg terug gebracht hebben? Of we willen bluffen met onze hulp aan geal-

lieerde vliegers en, benevens die aan tientallen Fransche krijgsgevangenen die ons dorp passeerden, en "heel toevallig" een onzer leden ontmoeten, of ook wel aan huis kwamen opzoeken? Neen! en wel verre daarvan! Eerstens omdat we het ons enkel als een plicht aanrekenden, onze vrienden in den nood te helpen; en tweedens omdat we zeer goed weten dat er verschillende Poppelsche menschen niet één, of twee, of driemaal, maar gedurig aan hun leven waagden om vliegeniers en andere verdwaalden op het goede spoor te brengen en hen te helpen zooals het paste; we mogen dan ook niet nalaten aan deze stille werkers hier een eere-salut te brengen. Maar ook kunnen wij niet nalaten te vermelden de schoone daad van den bewoner van een aardig gehuchtje onzer gemeente, die niet aarzelde den commandant van een afgeschoten Mosquito gastvrijheid, en, door zijn tusschenkomst, ook de hoognoodige doktershulp te verleenen. En het eigenaardig toeval, dat twee onzer stoere leden in de buurt bracht, en zij op hun beurt den prachtkerel, die de vlieger was, den volgenden morgen, zeer in de vroegte, per fiets naar Turnhout loodsten en de "Stufel mannen" die de wegen bezet hielden, op hun neus deden kijken! Eenigen tijd later, precies of ze 't roken!, kwamen twee parachutisten aankloppen bij den gebuur van onzen bovengenoemden vriend, en ook deze aarzelde geen oogenblik om hen onderdak, kleeren en eten te geven. Ook daar was een der onzen om de Tommies de noodige inlichtingen te geven, en hen wegwijs te maken! Deze, en nog menige andere daad van illegale werking, zijn in uw oogen wellicht van weinig belang, misschien zonder beteekenis. Gelief dan echter wel rekening te houden met tijds en plaatsomstandigheden, en met het feit dat u 't allenkante, en wanneer men 't minst vermoedde, een of meer onzer vrienden de bezetters konden aanspreken, of, eveneens heel toevallig! de deur van onze boerenhofsteden opentrekken, om naar "eieren und butter" te komen vragen. En waart dan in een zeer compromitterend gezelschap als hooger beschreven! De eenige en zeer gemakkelijke, maar niet aangename uitkomst was dan: de doodstraf, of misschien, ... een "straflager". Maar beteekende dit niet hetzelfde ... op langen termijn? Hier zouden wij willen eindigen. Eilaas! er zijn ook treurige herinneringen verbonden aan onze Sectie van den weerstand. Op

24 Mei 1944 werd een onzer trouwe leden, toen slechts korten tijd getrouwd, en sinds enkele dagen naar een andere gemeente verhuisd, daar, in plaats van zijn vrouw, en samen met vele anderen, door beulsknechten weggesleept. Hij bracht in het concentratiekamp van Nordhausen het offer van zijn jonge leven. De zwaarste slag trof ons echter op 1 Maart 1944, toen, 's morgens vroeg onze geliefde overste van vrouw en kinderen weggesleurd en naar de Begijnenstraat gevoerd werd. Daar begon voor hem de ontbering, de foltering, het onmenselijk lijden. Prachtig weerstond hij echter: geen klacht, geen woord kwam hem over de lippen. Zijn brieven uit dit tijdperk, getuigen van een taaien moed, een onverzettelijken wil, en ... een innige hoop om zijn geliefden weer te zien! Helaas! Nog steeds wachten zij, en wij, haast wanhopig, op zijn terugkeer uit de hel der vervloekte concentratiekampen. God geve dat hij nog moge weerkeren! Intusschen voor hem: onze dankbare hulde, onzen diepen eerbied, onze vurige gebeden! Hij was, is en blijft voor ons en gansch het nageslacht: een held en een voorbeeld.

18. Naar de Begijnenstraat (Frans Van Gool)

In den nacht van 1 op 2 Augustus 1944, hoorde ik een gerucht. Wat was dat? Ik ging rechtzitten om beter te luisteren. Zijn dat geen stemmen? Weer wordt er geklopt en nu brutaler dan daar juist. "Open maken" dit klonk akelig door den stillen nacht. Doch de nacht was niet meer vredig, neen, hij was vol wreede dingen; mijn hart klopte snel, ik kleedde mij zo goed en zoo vlug als het ging ... en naar beneden ... deed de deur open. Moeilijk kon ik een kreet onderdrukken ... en week een stap achteruit: met den revolver in de hand stonden ze daar juist als hongerige honden. Zij geboden mij aan te kleeden en liepen langs mij door en dadelijk werd ieder laadje en schuifje doorzocht; niets kon aan hun onderzoekend oog ontsnappen. Hopeloos stond ik toe te kijken. Neen, zulks kon niet waar zijn!! Ruw duwde een SS-man mij weg en zegde: "Maak u klaar en uw zoon ook". Hun werkzaamheden zijn hier geëindigd. Mijn vrouw weet niet wat denken. Ruw worden wij buiten geduwd; wij nemen afscheid van haar. Buiten was het koud en hoorden wij het gekerm van andere vrouwen: het afscheid werd haar ook geweigerd en ruw tegen den muur weggedrongen. Moedeloos lieten wij ons op den wa-

gen vallen, waar al reeds drij slachtoffers hadden plaats genomen. Langzaam vertrok hij en enkele malen werd er nog gestopt om nieuwe slachtoffers op te laden. 't Is bij dezen halt, dat mijn zoon, diep onder den indruk van de groote droefheid van zijne moeder, plots besloot te ontsnappen ... als een wervelwind... verdween hij. Er werd geschoten ... een ... twee ... drie ... herhaalde malen. Zouden zij hem geraakt hebben? Als hij ontkomen is, is hij zeer gelukkig. Het naburige veld wordt grondig afgezocht, doch zij vonden niets. Een SS-man zegde: "den zoon niet gevonden hebbend, stellen wij den vader tegen den muur". Het gaat verder naar ... de Jongensschool: ruw, altijd ruw, worden wij als koeien van den wagen gedreven; met den revolver in den rug werden we dan in een lokaal gebracht. Wij waren niet de eersten: enkele opgepikten zaten er reeds en zij zagen verwonderd op. Nieuwe slachtoffers werden binnengebracht, ook zij keken even verwaasd als de anderen; zij begrepen niets van dit alles; zachtjes werd er door sommigen gefezeld, anderen zuchtten ... zuchtten. Brutaal, en onder strenge bewaking, werden wij weer naar den wagen geleid en met zestien personen ving de rit aan naar een onbekende bestemming. Achter op den wagen werd de wacht gehouden door SS-mannen en Gestapo's. Ieder kniest en zucht: ieder tast in 't duister waarom zij hier zitten. Vrouw en kinderen schijnen voor hen reeds ver weg. Is het de laatste keer dat zij hen zagen? Niemand kan daar op antwoorden! Niemand heeft den moed er aan te denken; hun gedachten dwalen telkens af; alles is voor hen ver weg. De wagen rammelt over den weg: huizen, boomen vliegen voorbij: alles slaapt nog en niemand uit die plaatsen beseft hoe Poppel, het grensdorp getroffen is door de wegvoering. De wagen vertraagde zijne snelheid en men begreep dat men waarschijnlijk op bestemming was, en eer we goed wisten wat er gebeurde, werden wij al even brutaal van den wagen geduwd. Wat zou de dag ons brengen? Wij bevonden ons te Antwerpen, Elisabethlei. Daarna werden wij met vijf of zes personen in een cel geduwd. Tamelijk vroeg hoorden wij de stem van den heer Frans Willems, d.d.burgemeester van Poppel die al dadelijk in de bres gesprongen was om zijne medeburgers vrij te krijgen; doch hier werd hem gezegd niet te weten of er van Poppel binnengebracht werden,

24 Mei 1944 werd een onzer trouwe leden, toen slechts korten tijd getrouwd, en sinds enkele dagen naar een andere gemeente verhuisd, daar, in plaats van zijn vrouw, en samen met vele anderen, door beulsknechten weggesleept. Hij bracht in het concentratiekamp van Nordhausen het offer van zijn jonge leven. De zwaarste slag trof ons echter op 1 Maart 1944, toen, 's morgens vroeg onze geliefde overste van vrouw en kinderen weggesleurd en naar de Begijnenstraat gevoerd werd. Daar begon voor hem de ontbering, de foltering, het onmenselijk lijden. Prachtig weerstond hij echter: geen klacht, geen woord kwam hem over de lippen. Zijn brieven uit dit tijdperk, getuigen van een taaien moed, een onverzettelijken wil, en ... een innige hoop om zijn geliefden weer te zien! Helaas! Nog steeds wachten zij, en wij, haast wanhopig, op zijn terugkeer uit de hel der vervloekte concentratiekampen. God geve dat hij nog moge weerkeren! Intusschen voor hem: onze dankbare hulde, onzen diepen eerbied, onze vurige gebeden! Hij was, is en blijft voor ons en gansch het nageslacht: een held en een voorbeeld.

18. Naar de Begijnenstraat (Frans Van Gool)

In den nacht van 1 op 2 Augustus 1944, hoorde ik een gerucht. Wat was dat? Ik ging rechtzitten om beter te luisteren. Zijn dat geen stemmen? Weer wordt er geklopt en nu brutaler dan daar juist. "Open maken" dit klonk akelig door den stillen nacht. Doch de nacht was niet meer vredig, neen, hij was vol wreede dingen; mijn hart klopte snel, ik kleepte mij zo goed en zoo vlug als het ging ... en naar beneden ... deed de deur open. Moeilijk kon ik een kreet onderdrukken ... en week een stap achteruit: met den revolver in de hand stonden ze daar juist als hongerige honden. Zij geboden mij aan te kleeden en liepen langs mij door en dadelijk werd ieder laadje en schuifje doorzocht; niets kon aan hun onderzoekend oog ontsnappen. Hopeloos stond ik toe te kijken. Neen, zulks kon niet waar zijn!! Ruw duwde een SS-man mij weg en zegde: "Maak u klaar en uw zoon ook". Hun werkzaamheden zijn hier geëindigd. Mijn vrouw weet niet wat denken. Ruw worden wij buiten geduwd; wij nemen afscheid van haar. Buiten was het koud en hoorden wij het gekerm van andere vrouwen: het afscheid werd haar ook geweigerd en ruw tegen den muur weggedrongen. Moedeloos lieten wij ons op den wa-

gen vallen, waar al reeds drij slachtoffers hadden plaats genomen. Langzaam vertrok hij en enkele malen werd er nog gestopt om nieuwe slachtoffers op te laden. 't Is bij dezen halt, dat mijn zoon, diep onder den indruk van de groote droefheid van zijne moeder, plots besloot te ontsnappen ... als een wervelwind... verdween hij. Er werd geschoten ... een ... twee ... drie ... herhaalde malen. Zouden zij hem geraakt hebben? Als hij ontkomen is, is hij zeer gelukkig. Het naburige veld wordt grondig afgezocht, doch zij vonden niets. Een SS-man zegde: "den zoon niet gevonden hebbend, stellen wij den vader tegen den muur". Het gaat verder naar ... de Jongensschool: ruw, altijd ruw, worden wij als koeien van den wagen gedreven; met den revolver in den rug werden we dan in een lokaal gebracht. Wij waren niet de eersten: enkele opgepikten zaten er reeds en zij zagen verwonderd op. Nieuwe slachtoffers werden binnengebracht, ook zij keken even verdoofd als de anderen; zij begrepen niets van dit alles; zachtjes werd er door sommigen gefezeld, anderen zuchtten ... zuchtten. Brutaal, en onder strenge bewaking, werden wij weer naar den wagen geleid en met zestien personen ving de rit aan naar een onbekende bestemming. Achter op den wagen werd de wacht gehouden door SS-mannen en Gestapo's. Ieder kniest en zucht: ieder tast in 't duister waarom zij hier zitten. Vrouw en kinderen schijnen voor hen reeds ver weg. Is het de laatste keer dat zij hen zagen? Niemand kan daar op antwoorden! Niemand heeft den moed er aan te denken; hun gedachten dwalen telkens af; alles is voor hen ver weg. De wagen rammelt over den weg: huizen, boomen vliegen voorbij: alles slaapt nog en niemand uit die plaatsen beseft hoe Poppel, het grensdorp getroffen is door de wegvoering. De wagen vertraagde zijne snelheid en men begreep dat men waarschijnlijk op bestemming was, en eer we goed wisten wat er gebeurde, werden wij al even brutaal van den wagen geduwd. Wat zou de dag ons brengen? Wij bevonden ons te Antwerpen, Elisabethlei. Daarna werden wij met vijf of zes personen in een cel geduwd. Tamelijk vroeg hoorden wij de stem van den heer Frans Willems, d.d.burgemeester van Poppel die al dadelijk in de bres gesprongen was om zijne medeburgers vrij te krijgen; doch hier werd hem gezegd niet te weten of er van Poppel binnengebracht werden,

althoewel wij misschien niet meer dan twee of drie meters van hem afzaten, achter slot en grendel. Na den middag, hoorden wij nogmaals de stem van den heer burgemeester, die trachtte iets te weten over de weggevoerden, doch weer werd hij afgescheept. Om 5.30 uur, werden wij weer op een wagen geduwd, met het aangezicht naar voren, goed bewaakt door SS-mannen, en naar de Begijnenstraat overgebracht, waar wij, uitgenomen J. Van Heyst die denkelijk naar de vrouwenafdeeling moest, in een groote kamer opgesloten werden, waarin al verschillende personen waren, die dadelijk afkwamen, toen de bewakers weg waren, om met ons kennis te maken, waaronder Eerw. Heer Jespers, pastoor te Mortsel, die ons moed insprak en ons meedeelde wat er zooal te doen was. Zoo zijn wij gedurende een week te samen geweest, om daarna in cellen, in groep van vijf man opgesloten te worden. De deur klonk zwaar achter ons dicht en verdween ons laatste sprankeltje hoop. 's Morgens werden wij te 6 uur gewekt door het helsch lawijd van den onderofficier. Wij durfden niet blijven liggen. Aanstonds werd ons zoo genaamd bed opgepllood en wij waren al bezig aan 't poetsen van lepel, drinkbeker ... Poetsen, heel den dag maar poetsen! En dan de plagerij van den bewaker! Traag loopen de uren, traag de dagen; alles leek zoo oneindig: men zit te staren op witte muren, men kijkt door het raampje dat goed voorzien is van ijzeren staven, en soms ziet men een vogel. Afwisseling kwam er wanneer wij om de drij of vier dagen naar de koer mochten om te luchten, dan waren wij toch eventjes uit ons duf hok weg, doch soms voor niet lang, want gebeurde het dat het luchtalarm ging als wij op de koer waren, dan waren seffens alle grijsjassen weg, naar hun schuilkelder, en wij ... wij ... wij terug, al loopende, want gaan bestond daar niet: oud of jong, kunnen of niet kunnen, loopen moest gij, naar boven. Zoo werden wij daar dan beschermd. Met genoeg vernamen wij als er een pakje van huis aankomen was en dit mochten halen, waar voor soms heel wat brutale woorden naar uw hoofd geslingerd werden. Wij kregen soms iets van huis; dit deed ons genoeg, veel meer dan toen wij kinderen waren en iets kregen dat ons aanstond. Schrijven of bezoek ontvangen was ons verboden. Zware straf. Als ik daar straks gesproken heb van witte muren, dan heb ik gelogen want de muren

getuigen van de razzia's die men daar deed achter wandluizen. Zij waren onze trouwe celkameraden en verschaften ons soms een aardig vermaak als wij op jacht gingen. Dan werden zij tegen den muur of tegen den grond doodgedrukt en de muren getuigen duidelijk van deze misdaden. Eenmaal hebben wij het genoeg gehad van de H.Mis te mogen bijwonen: natuurlijk al loopende er heen en terug. Zoo sleten wij hier de dagen, iedere dag brengt hetzelfde, soms kleine afwijkingen. De laatste week was er dag en nacht meer rumoer: er werden veel menschen vervoerd en we vreesden ieder oogenblik dat zij ons kwamen halen om ons naar 't moffenland te vervoeren. Konden wij het hier nog een paar dagen uithouden, dan is daar geen gelegenheid meer voor. De dagen zijn drukkend en ellendig: iedereen is zenuwachtig. Ondertusschen rollen de tanks naar ons landje toe: de pijp wordt nauwer om ons weg te voeren. De Duitschers beseffen zelf dat hun rijk en heerschappij ten einde zijn. Zij zijn zenuwachtig, worden bedaarder en vriendelijker. Zaterdag namiddag werd er van uit de cellen geroepen, er werd niet meer zoo nauw gezien, dat wij allen naar huis konden. Was dit toch waar? Wij konden het niet gelooven. 's Avonds te 8 uur werd ons bevolen om met alles wat wij bezaten naar beneden te komen, en op het kantoor kregen wij terug al wat we afgegeven hadden bv. uurwerk. De officier deelde mee dat wij gelost werden en naar huis mochten. Wat geluk! Naar huis! 't Was bijna niet om te gelooven! Terug naar onze haardstede! Weer de vrije lucht te mogen inademen! Op 3 September kwamen wij thuis, na een gevangenisstraf van bijna 32 dagen achter den rug te hebben. De snelle opmarsch der Verbondene legers had onze vrijmaking zoo snel verwezenlijkt.

19. De kerk (Pastoor Boogaerts)

De kerk schijnt in hare bijzonderste deelen toe te hooren aan het begin der XVIe eeuw. Zij is gansch van baksteen en wat schaarschen witten steen en met schaliën gedekt. De toren is van den Kempischen vorm, vierkantig, ondersteund aan de hoeken door trapvormige steunmuren. Hij is gemaakt van een gelijkvloers dat twee verdiepingen steunt. Boven de ingangsdeur, die in eenen spitsboog aangebracht is, ziet men een oculus. Het eerste verdiep is versierd met schijnbogen. Aan elke

zijde van het tweede verdiep zijn twee langwerpige openingen met galmschermen. Aan het top punt van den toren onder de Koornis is een rij schijnbogen. De zeer scherpe spits, die sterk naar het Westen overhelt, loopt uit op een peervormigen bol. Het Koor heeft acht smalle vensters. De kruisbeuk is geschilderd door steunmuren, aan elk uiteinde is een hooge en breede opening. De groote middelbeuk bestaat uit drie vakken, gescheiden door rolvormige steenzuilen. De boog boven het eerste vak heeft den vorm van een hoefijzer. Het gewelf bestaat uit latwerk. In 1906 wordt de kerk vergroot: haar twee zijbeuken worden verlengd en verbreed. Na deze vergroting wordt het hoogaltaar van Corintische orde vervangen door een laag altaar van Gotischen bouwtrant (gift van de heer A. Misonne-Van Ravenstein) die de middenopeningen van het koor gansch in het zicht brengt. Al de openingen van het koor worden met geschilderde ramen versierd, die voorstellen: O.L. Vrouw, den H. Jozef, den H. Nicolaus Poppelius, den H. Valentinus, en de twaalf Apostelen. In de kerk zijn merkwaardige kunststukken aanwezig. Een prachtig beeld van St. Anna met de H. Maagd die haar goddelijk Kind draagt uit de XV eeuw. Vier beelden in gebakken aarde de Evangelisten voorstellend. Twee houten relikwiekasten met borstbeelden van St. Valentinus en St. Willibrordus en versierd met engelen op wrongen geplaatst. Twee houten biechtstoelen met kunst uitgesneden XVII eeuw. De predikstoel is van hetzelfde tijdvak: de voet bestaat uit een groot beeld van den H. Valentinus vergezeld van engelen; rond de kuip zijn medaljons met borstbeelden; de trapleuning is versierd met loofwerk in herwordingsstijl. De kerk bezit drie klokken: St. Jozefklokje, St. Valentinusklok, en onze Lieve Vrouwklok. St. Jozefklokje werd gegoten in 1850 en draagt volgend opschrift: *Lovanii sum fusa ac Divo Josepho sacrata in Poppel XVII Junii sub R.D.J.H. De Winter, pastore. Patrinus P.V. Gijssel, burgemagister. Matrina J.C. de Schutter. Ad.J. Van Aarschot Successor. A.L. Van den Gheyn me fudit.*

St. Valentinusklok werd gegoten in 1760 en draagt volgend opschrift:

S. Valentinus Patroon van Poppel.

Alexius et Petrus Petit me fuderunt.

Ac 1760-Gegooten in den hof van P. Biemans.

Onze Lieve Vrouwklok werd gegoten in 1871 en draagt volgend opschrift:

*Sancta Maria Virgo Dei genitrix sine labe concepta
Fudit me Severinus Van Aerschot Lovanii*

Pastore C.J. Cools

Burgimagistro: J. Remeysen

Patronus est J.H. Van Vessem

Matrina J.U. Vuchts uxor Jois Mateusen

Zoo was de kerk met haar kunstschaten op 10 Mei 1940. Dien dag brak de oorlog uit in ons land en op 11 Mei werd Poppel gebombardeerd. Bij dit bombardement werd de kerk deerlijk gehavend. Al de geschilderde ramen van het hoogkoor waren verbrijzeld en al de andere vensters zwaar beschadigd. Van het dak waren talrijke schaliën afgerukt en in de sacristie waren plafond en raam totaal vernield. Binnen de kerk was de schade eerder gering. Wel waren er balken die de buitenmuren met de zuilen der middelbeuk verbinden, los geschokt, en waren er bersten ontstaan boven de bogen tusschen kruis en zijbeuken, maar verdere vernielingen waren er niet aangericht. Niettegenstaande den haveloozen toestand der kerk werden er toch op Zondag 19 Mei de goddelijke diensten gecelebreerd. In de week van 19-26 Mei werden voorloopige herstellingen aangevat door schaliedekkers, timmerlieden en glazenmakers zoodat spoedig de eeredienst in de kerk zonder veel hinder kon geschieden. Op 2 December 1940 begonnen de onderhandelingen met het Commissariaat-Generaal voor 's lands wederopbouw. Den 3 Juli 1941 bracht de heer Vergeynst, Provinciaal Commissaris een bezoek aan de kerk. Dit bezoek bracht de redding in den nood. Plannen van herstellingswerken werden opgemaakt, ontwerpen van nieuwe geschilderde ramen uitgevoerd. Na goedkeuring dezer plannen en ontwerpen door de bevoegde overheden werd de heer Horsten, aanemer te Wortel gelast met het uitvoeren der herstellingswerken en de heer Crickx, glasschilder te Jette-Brussel met het vervaardigen der nieuwe kerkramen. Nu hoopten wij: eens zou de kerk hersteld wezen en prachtige ramen zouden haar wederom versieren. In 1943 waren de herstellingswerken voltrokken maar de geschilderde ramen werden voorzichtigheidshalve niet geplaatst. Op 8 Juli 1943 kwam van wege de chef van het mili-

laire bestuurs- en mededeeling toe waarbij de kerkklokken werden opgeëischt. Den 28 September daaropvolgend, op 't oogenblik dat de Zeereerwaarde Heer Wouters, deken van Turnhout, in de kerk kwam voor het jaarlijksch kerkvisiet, daagde het ellendig dienstvolk der beruchte firma van Campenhout op dat de kerkklokken zou weg nemen en waaraan het heel wat tijd zou besteden. Op 28 September werden gereedschap en werktuigen aangevoerd; op 20 October werd de St.Jozefsklok uit den toren gehaald en denzelfden dag medegenomen. Op 22 October onderging St.Valentinusklok hetzelfde lot. Op 6 November werd deze St.Valentinusklok weergebracht en wederom in den toren geplaatst. Met het weg nemen der groote O.L.Vrouw klok op 10 November eindigde het vandalenwerk. Een tijd nadien kwam ons van wege den Z.E.Heer Tielmans, pastoor te Bouchout bij Antwerpen, het blijde nieuws toe, dat ons St.Jozefsklokje in den toren zijner parochiekerk een veilige schuilplaats had gevonden. Laten we hopen dat dit klokje eens naar zijn ouden Poppelschen toren mag wederkeeren en er zijn ouder zuster mag vervoege. Voortaan zouden er geen bijzondere gebeurtenissen meer voorvallen tot op den dag der bevrijding: het was de kalmte voor het onweer. Sedert de H.Hartmaand van 1944 was het krijgsbedrijf zeer gunstig geworden voor onze verbondene legers, die den aanvang hadden gemaakt van hun roemrijke zegetocht. September bracht ons den aftocht der Duitschers, die van nabij door Angel-Saksische troepen werden gevolgd. Er kwam hoop en vreugde in de harten. Helaas, deze hoop en vreugde zouden nog eens plaats moeten maken voor vrees en leed. Poppel zou nogmaals door het oorlogsgebeuren pijnlijk getroffen worden. Op en rond zijn grondgebied zouden de Duitschers het wagen weerstand te bieden. De bosschen die Poppel omringen vormen een sterke verdedigingslijn en de vijand had van Holland uit versterkingen aangevoerd. Op Dinsdag, 3 October ontbrandde de slag rond de kom van het dorp. Te een uur begon de beschieting welke anderhalven dag duren zou. 's Woensdags 's avonds te 7 uur waren de Engelsche troepen in de straten van het dorp. En pas had het schrootvuur en 't daveren der stormwagens opgehouden of wij stonden voor de kerk. 't Eerste zicht was akelig. De stukgeschoten torenspits lag voor de hoofdingangsdeur

der kerk, het dak der zijbeuken was zeer beschadigd, de raam boven de zijdeur gansch vernietigd. Over brokken steen en stukken hout geraakten wij in de kerk. En daar werden wij toch blij. We knielden neder en dankten met de meeste vurigheid den goeden God. De kerk was immers, spijs de geweldige beschieting, haast gansch gespaard gebleven en had al haar kunstschaten behouden. Op 't oogenblik dat wij dit verslag schrijven, zijn er al herstellingswerken voltrokken en de acht nieuwe geschilderde ramen in het hoogkoor geplaatst. We willen dit verslag niet eindigen zonder onzen innigsten dank te betuigen aan den heer Vergeynst, gewezen provinciaal Commissaris voor 's lands wederopbouw en den heer Clijsters, Hoofd van den dienst der gemeentewerken in de provincie Antwerpen, die ons hun mildsten steun bij de herstelling der kerk hebben verleend.

20. Krijgsgevangen in Duitschland (Adriaan Moonen)

Op 10 Mei 1940 kreeg ik mijn oproepingsbevel. 't Was oorlog! Spoedig werden mijne soldatenkleeders en wat mondvoorraad met groote zenuwachtigheid lijk een mensch op zulk oogenblik heeft, bijeengebracht. We werden per vrachtwagen gevoerd tot Ravels-brug. Verder kon men niet, daar deze brug al in de lucht gevlogen was. Van daar te voet naar Turnhout en dan per tram naar Antwerpen; daar moesten wij al spoedig den kelder in, om reden dat er verschillende Duitsche bommenwerpers den tunnel kwamen bombardeeren. Zoodra wij de kans zagen, namen we den tram naar Schelle waar onze dépôt was. Zooals het gewoonlijk is: weerom een samenkomst van vroegere makkers, elkander de hand drukkend en over den oorlog sprekend, 't liedje van den dag. Daar eenige dagen "gelegen" te hebben, kregen wij bevel achteruit te trekken. Het was al wat de klok sloeg: achteruit. Doch viel ons dit niet nuchter op de maag, daar ons regiment bestond uit soldaten zonder wapens. Op den dag der overgave lagen wij in Leffinge. Om 4 uur 's morgens werden wij gewekt met de blijde tijding dat de Koning en zijn leger capituleerden. Ons eerste gedacht was: naar huis. Maar hoe? We bleven ginder met drie man van deze streek tot 's anderdaags, dan zouden wij het maar te voet aflappen. Zoo gezegd, zoo gedaan! 's Morgens vroeg trokken wij af ...gansch

den dag gegaan ... 's avonds bij een boer in de schuur gaan slapen. Den volgenden dag vroeg op om maar spoedig 't huis te zijn. Gansch den dag gegaan totdat wij in Sleidinge aankwamen waar wij door den mof werden opgehouden en in een kerk werden opgesloten: "Gevangen man en naar Duitschland" zegde ik tegen mijn kameraden. Het weenen stond bij ons dichtër dan het lachen. Na een half uur rust, moesten wij, in rang, per vier, en dan weer te voet naar Lokeren. Welk eene verschrikkelijke marsch van 's morgens zeven tot 's nachts een uur, immer verder, zonder eten noch drinken! Van daar naar Moerbeke-Waas, om dan op een kolenboot gestompt te worden. Zooals haringen in een kistje. Vooraleer op den boot te stappen, kregen we de kans vier brooden en eenige worsten te ratsen, om dat inwendig geknor te kalmeeren. Zoo werden er vier schepen vol gestompt met die arme stumpers die hun vaderland hadden verdedigd. Drie dagen en drie nachten hebben wij daarop gezeten, met drinken uit Rijn en vermorzeld brood. Zwart als negers kwamen wij in Wezel, de eerste stad van dat groote Deutsche Rijk aan. Daar moesten wij den eersten nacht, met duizenden soldaten, onder den blooten hemel slapen en weerom de schrik voor de Tommies die hier kwamen bombardeeren. 's Anderendaags werden wij in beestenwagens gestoken om in het kamp van Goelitz te belanden. Hier vertoefden wij eene maand, bijna zonder eten. De twee eerste dagen had ik geen honger, zoo'n smerig eten, maar den derden dag vloog ik er al net in of het rijstap was. Het schoone in dit kamp was de W.C.: een diep kot gegraven en een paar houten er over zoo zaten de verdedigers in 't aanschijn der menschen. Na een volle maand bitter lijden in het kamp, moesten we den boer op. "Daar zal het toch beter zijn dan hier in het kamp" zegden wij tegen elkander. "Wij zullen er wel moeten werken maar beter eten zullen wij er ook krijgen". Weer gehoopt op beter. Met een dertigtal soldaten moesten wij per trein naar het dorp, Martin-Waldau in Neder-Silezie. 's Zondags werd een of meer soldaten bij zijn boer gebracht. Ik had het geluk, met mijn vriend Jaak, bij denzelfden boer te mogen werken. Eerst moesten die dertig soldaten, allen, in een zaal gaan slapen, achter slot en grendel. 's Morgens om 6 uur opstehen. Dan werden wij door twee Deutsche burgers, ieder naar zijn boer gebracht en 's avonds

weer door die gasten afgehaald en zoo dag in dag uit. Onze slaapkamer was primitief: de vensters afgespannen met pindraad, de eene stroozak tegen den anderen, een of 2 emmers en overbevolkt met groote en kleine luizen. Het eerste dat we deden als we 's avonds binnenkwamen was de kleed-eren uitdoen en aan 't luizen vangen. Het ging tegen een op: wie er het meeste kon knippen. Ik weet nog dat een soldaat op een avond 120 er had gevangen. Zoo was dat alle dagen. Op een Zondag werden wij naar boer Jans gebracht om te gaan werken. Zoodra wij daar kwamen, moesten wij zijn auto poetsen, daarna de paarden voederen en kuischen. We hadden al twee uren gewerkt eer we iets te verorberen kregen. Ik zegde al seffens tegen Jaak: "Ik denk dat wij weer een beest getroffen hebben". Zooals het wel waar was ook. 's Morgens kregen wij een schepsel botermelk zonder suiker en zonder zout en drie ongeschildte patatten. Volgens gewoonten gaat de knecht bij den nieuwen boer alles eens afzien; alles ging goed totdat wij in het kiekenhok kwamen, daar werden we spoedig uit verdreven uit schrik voor de eieren, maar die hebben wij er nog al verschillende getikt. Zulke slechte boeren zitten hier uren in den ronde niet: nooit genoeg werken, weinig en slecht eten. Zoo hebben wij daar zes maanden doorgebracht. Toen moesten we daar vertrekken en werden we terug naar het kamp gezonden. Voor hoe lang? Daar wederom 6 weken bitter lijden, kwam er tijding dat wij moesten inpakken. Waarheen? Een ganschen dag lieten die moffen ons in de bitterste koude buiten staan, tot dat wij tegen den avond, allemaal in rangen van vier, het kamp moesten verlaten. Het ging naar den trein. Beter gezegd: met 50 man in een beestenwagen, doch niemand wist waarheen. Zoo hebben wij, twee dagen en twee nachten, in den trein gezeten, half bevroren van de koude. Den laatsten morgen hoorden wij in een station dat er Vlaamsch gesproken werd; dadelijk werd er gevraagd waar we ons bevonden; het antwoord was uitstekend. De moed begon bij ons steeds te verhoogen zoodat er al een enkele begon te zingen ondanks de bittere koude. Tegen den avond kwamen we eindelijk te Antwerpen aan, waar een zee van volk ons verwelkomde. Van daar nam ieder den tram naar zijn streek om zoo spoedig mogelijk tehuis te zijn. Het is alzoo dat ik na 8 maanden lijden op 10 Januari om elf uur 's nachts

thuis gekomen ben, waar ze mij al zo lang met ongeduld verwacht hebben.

21. De oorlogsburgemeester (Frans Willemse)

Toen deze wreede wereldoorlog begon, was ondergeteekende, Schepen in den gemeenteraad te Poppel, doch toen de Deutsche verordening in 1941 de zestigjarige gemeente-ambtenaren afdankten, was hij, normaal, de aangewezen persoon en door de Belgische Overheid verplicht op te schuiven en den burgemeesterszetel tijdelijk in te nemen. Overzware taak! Zoo schrijft deze dd. burgemeester in zijn verklaring: "Staatszin en burgerzin hebben mij geleid; noch vleierij noch tegenwerking zouden mij wederhouden. Ik had eene zware taak te vervullen. Ik was een onpartijdige, nergens aangesloten, heel simpel, een landbouwer. Zooveel te moeilijker was het voor mij. Veel werk kreeg ik te verduren met al die opeischingen van vleesch, granen, aardappelen, fietsen, werktuigen, paarden en zelfs van jonge mannen. Het was voor mij eene zoo moeilijke zaak om reden dat ik een "Witte" was. Ik was van dien kant zeer sterk en zoo maakten andersdenkenden het mij moeilijker. Om te beginnen was daar de woningnood, de bedeeing der velobanden, de vleeschlevering. Ik had steeds het grootste medelijden met de kleine boeren. De leveringen van rogge en tarwe hebben mij veel werk gevraagd: dat ging in 41-42 per hectare hetzelfde gewicht, en dat was verkeerd om reden dat er bij ons een groot verschil in de gronden bestaat. Toen heb ik eene Landbouwcommissie gesticht en met die mannen heel de gemeente, honderde akkers overschreden en eene eerlijke schatting gedaan. En dat was met de aardappelen hetzelfde, doch nog veel erger. In 1943 was het zoo erg dat men dagelijks controle en huiszoeking kreeg en van de boeren die met hun gewicht achter bleven, haalden de Duitschers eenigen, in eene gemeente van het Arrondissement, op en werden opgesloten in het gevang. Van onze gemeente Poppel werden er ook twee opgesloten, maar daar ik met die zaak niet akkoord ging, geen dag later of ik was reeds te Mechelen op de Aardappelcentrale en zegde dat onze gemeente al goed geleverd had. Daarop vroegen ze dat onze gemeente nog eenige honderden kilos zou leveren als losprijs van de twee opgeslotenen. Toen had ik gauw een paar honderd kilogram verstuurd en een dag later waren onze

boerens vrij. Ook in 1943 hebben onze boeren veel schrik en angst uitgestaan ter oorzake van die groote boeten en straffen die thuis gestuurd werden: het was omtrent een millioen. De teeltplannen van de gestrafte boerens werden medegenomen naar Antwerpen bij de Ortskommandantur en daar uitleg gedaan. Die uitleg had wel 2 uren geduurd want er waren 53 gestraften, en op het laatste had ik ze allen vrij van de boeten. En nog erger was voor mij de tewerkstelling naar Duitschland. Dat heeft veel werk en last gevraagd, te veel om te melden. Dat was maar naar Turnhout en dan weer naar Antwerpen, van dag tot dag, en ik haalde eer van mijn werk. En dan die goede, behulpzame secretaris die mij zoo hielp. Dat was voor mij een groot genoegen, want anders had ik het niet te boven gekomen. Dat was altijd maar: "Frans, daar is wederom een kans, als ge durft, er is wederom een jongeling verrast en zit in de Begijnenstraat". De secretaris wederom een valsche teeltplan gereed gemaakt, als Frans maar durft echt verklaren! Maar Frans durft altijd: het was zelfs meer dan een keer gebeurd dat op het Bevolkingsregister, een broeder van den opgeëischte, dood werd verklaard, en dan daarmede naar Antwerpen. Het is mij altijd gelukt de jongemannen los te krijgen uit de Begijnenstraat te Antwerpen. En dan de Arbeidscentrale te Turnhout. Ook geen kleinigheid! Doch wij mogen fier zijn eene gemeente te bewonen, waar zoo weinig, bijna geen enkel, in Duitschland of in andere vreemde landen moesten werken. De eenigste gemeente uit het Arrondissement Turnhout. Ook in 1943 hebben zij onze landbouwers hard gedwongen hout aan te voeren. Groote boeren en kleine boeren, ieder die een paard had, moesten mastenhout aanvoeren voor een zeer klein dagloon en werden gedwongen anders hun paard af te geven. Het jaar 1944 was ook zwaar aan gebeurtenissen. In 't begin van 't jaar werden de Duitschers alle dagen lastiger: zij werden op alle fronten teruggedrongen. Wij hadden vele Deutsche inkwartieringen. Bij mij verbleven herhaaldelijk ondergrondsch en parachutisten. Begin October is voor mij zeer zwaar geweest: paarden en wagens die zij bemachten konden, werden medegenomen. Maar met den terugtocht van de Duitschers was het voor mij onverdraaglijk geworden: wij sloten het gemeentehuis. Het was immers maar om fietsen, dan weer om paarden en wagens.

Er ging geen minuut voorbij of ik was met schrik en onrust, dag of nacht. Dan was het weer: "Daar is een tram met schietvoorraad die afgedragen moet worden. Frans, jongen, gauw weg want de Duitschers zijn wederom op ronde; zij moeten paarden en voerlieden hebben." Frans wederom de velden in en dat was zoo maar dag en nacht, en als ik dan wederom met schrik tehuis was, moest ik een weinig eten met onrust en dan zei de vrouw: "Frans, daar zijn wederom twee Duitschers aan de voordeur, rap weg." Frans, wederom de velden in. Dat heeft ongeveer 3 à 4 weken geduurd: altijd, dag en nacht, verborgen moeten blijven. Toen kwam de bevrijding en ook het einde van mijn zwaar oorlogsambt.

22. Het gemeentesecretariaat tijdens het zware oorlogsgebeuren (Jos Verheyen)

Phase D was opgeroepen en daarmee waren er 70 jongens onzer gemeente gemobiliseerd. Plakbrieven werden uitgehangen: ieder soldaat tusschen 17 en 35 jaar; en zoo vertrokken er nog een veertigtal. Keuring te Turnhout op 9 Mei 1940 voor de klas van 1941. Er diende enkel gewerkt voor de oorlogsinspanning. De zegels kwamen toe. De wegen versperd, boomen omgezaagd, burgerwacht ingesteld, zandzakken gevuld, kunstschaten verborgen. Proeven van lichtdemping gedaan. Onderrichtingen, geheime dossiers, armbanden, mobilisatieboekjes werden toegestuurd en alles was dringend, zeer dringend. Wij hadden geen tijd tot nadenken. Om het uur nieuwe berichten. En toch! Op 11 Mei, na een bombardement van zeven Duitse vliegtuigen op het dorp, was het één puinhoop van de kerk tot en met het gemeentehuis: geen pan meer op de daken, geen glas meer in de ramen. Toen moest ik reeds 6 overlijdens in den Burgerlijken Stand noteeren. Alles lag stil: 't dorp verlaten. Het leek wel of het einde van de wereld nakend was. Op 13 Mei moesten we verschijnen voor den nieuwen regeerder. 't Waren grijzen zooals we 22 jaar terug nog hadden gekend, maar ditmaal zonder pinhelm. Zij waren geen vreemden dus. Nieuwe onderrichtingen, nieuwe besluiten, nieuwe werkmethoden; maar alles in 't Duitsch. Het viel niet mee, doch men geraakt aan alles gewoon en onze leuze was: "A la guerre comme à la guerre". Het werk stond nu regelmatig onder controle van een Duitse bediende en hoe gerust-

stellend dit ook wel lijken mag, was ik er toch niet erg mee geveleid. Gansch het Belgisch bestuur scheen wel ontredder: ministers, gouverneurs, arrondissementscommissarissen waren gevlucht. Postcheckdienst! Wij waren aangewezen op geldleeningen. De bedienden, onderwijzers, enz. moesten door ons betaald worden. En dan de zegelbedeeling, de rantsoeneering! Dit alles vereischte een zware boekhouding. Verordeningen, paardenmonstering, bewaking van 't telefoonnet, inlevering der wapens, telling der auto's en moto's, levering van granen, vleesch ... 't Was niet om bij te houden: 't gaf den indruk dat de Duitschers ons ook wilden motoriseeren! Poppel werd die slechte gemeente. 'k Moest bij den Ortskommandant komen te Turnhout (Dr. Oppermann) op 't kasteel: "Zoo de gemeente niet beter leverde, zou hij mij buiten smijten of naar Deutschland sturen". We kregen ook inkwartiering van 160 soldaten met 180 paarden en wagens en dit in het dorp bij de burgers van Augustus 40 tot Maart 1941. De gemeente moest aan 't leveren: potten en pannen, dekens en lakens, honderde couverts en al het mogelijke gerief. Geen dag ging er voorbij of we kregen nieuwe orders; we waren het spel voort gewoon. De gestapo op bezoek! Fijn uitgestreken, glad geschoren, kwam hij mij voor of er iets vrouwelijks in zijn wezen lag. Zeer beleefd, voorkomend, boog hij licht naar mij toe ... en: "Mag ik U een cigaret aanbieden?" Hij wilde een grenspas voor Holland, kwam van Brussel, had familie in Tilburg, hij had vernomen dat dit langs Poppel gemakkelijk ging, dat er langs hier velen geholpen werden, en dat men hier wel iets meer durfde dan op een ander. Ik wees hem op de strenge Duitse onderrichtingen en wanneer men die volgde dat dan niemand hoefde bang te zijn. "Dienst is dienst, 'k kon spijtig genoeg Mijnheer niet helpen". 't Was diezelfde die acht dagen te voren J. Appels had opgepikt en naar Buchenwald verzonden. Ook Tirentijn, Claes, Lens en Bonbon, allen controleurs van de ravitaileering die te Poppel werkzaam waren, maar echte vaderlanders bleven, werden door denzelfden gestapoman van hun echtgenooten en kinderen weggerukt. Allen werden in Duitse folterkampen vermoord en stierven de heldendood na de grootste ontberingen te hebben doorstaan. Diep buig ik voor deze helden, ook de gansche gemeente is aan deze jongens den

diepsten eerbied verschuldigd. Slechts van controleur Claes vernamen we hoe deze aan zijn einde gekomen is. Goede vriend, ik zie U nog bij mij op het secretariaat, gij wist zoo smakelijk te vertellen over dien untersturmfuhrer. Wie zou toen hebben vermoed dat ze u zouden hebben opgeladen, vervoerd naar een concentratiekamp om van daar vervoerd te worden in een beestenwagen, gij van onder, plat op den wagen uitgestrekt en boven u nog 12 andere kameraden en zoo gansch den wagen vol, en dat ge zoo zoude moeten omkomen ... gestikt. Gij waart de fiere zoon van een Belgisch kapitein. Om u treuren eene goede vrouw en uwe lieve kinderen die het zware leed te dragen hebben. De tijd ging verder ... De jongens der klassen 1920-1921 moesten naar Duitschland. Als wild werden zij opgejaagd. Zij kwamen om raad. Wij hebben er velen geholpen; zelfs het onmogelijke werd gedaan om toch te redden wat er te redden was: 'k ben zelfs zoover gegaan dat in een gezin van 6 kinderen ik er 4 deed verdwijnen uit de registers om den zoon te redden die reeds opgesloten was in de Begijnenstraat te Antwerpen om vervoerd te worden naar Duitschland. De jongen is thuis gekomen. En dan de onderduikers! Er waren vele onderduikers en 'k had veel geriskeerd en ik snakte naar het einde van den oorlog. Steeds werd ik nog lastig gevallen om valsche werkbewijzen, om legitiematiekaarten, valsche passen voor de onderduikers. Marcel neem het mij niet ten kwade: gij ook waart op 1 Augustus 1944 door de Deutsche SS en gestapo gezocht, gij hebt u toen gewrongen door het dak en u verstoppt in den appelboom terwijl de nazibeulen uw vader meesleurden; gij moest u verschuilen, maar uw valsche pas hadden ze mede. Toen heb ik ook geleden want ik was geen uur gerust. Ook Dr. Aussems hield ik hier zonder wettig verblijf en of hij een vaderlander was daar zouden u de spionnen meer over kunnen vertellen. Ik kan u vertellen dat zijn schoonzoon, Minister van Steenberghe, te Londen was. Dat zegt u misschien iets? Wij zagen stilaan het einde van den oorlog naderen en toch duurde het lang, te lang, want ik leefde niet meer gerust en ook thuis woog de last zwaar na het afsterven van mijne onmisbare echtgenoot. De laatste maand legde ik alle werk stil: sloot mijn registers weg en verhuisde met mijn gezin naar de bosschen in de eenzaamheid en dook zelf ook onder. Doch we hadden geen geluk: ook

dit gedeelte moest den laatsten dag ontruimen voor beschieting. Ik trok met mijn zeven kinderen naar mijn woning in 't dorp. Daar gingen we in den kelder. Op 4 October 1944 te elf uren in den voormiddag toen reeds de eerste gaten in den kerktoeren waren geschoten, werd er bij mij op de deur gebonsd: Deutsche soldaten, 2 SS-mannen met de wapens schietens gereed, namen mij mede. Ik werd van mijne kinderen weggehaald waarmee ik alleen in den kelder zat en 'k moest binnen het half uur 5 fietsen bezorgen, zooniet werd ik neergeschoten en zoo er iets in 't dorp gebeurde zouden zij met mij negen anderen oogenblikkelijk neerkogelen en 't dorp in brand steken. 'k Heb mij driemaal op den grond gesmeten voor openspattende obussen en heb bij goede menschen de fietsen gekregen. Dit waren de laatste orders der Duitschers. 'k Vond mijne kinderen weenende terug in den kelder. Samen hebben we dan nog een uur gewacht, in gebed voor ons behoud, en toen hebben wij de eerste Engelschen ontmoet. Soldaten van den Polar-Bear, ik heb u de hand gedrukt en 'k heb geweend, tranen geweend, omdat gij de verlossing bracht!

23. De kabelwacht (Adriaan Dekkers)

Poppel, ons rustig gelegen grensdorp heeft ook geleden onder de gruwelen van den vijand. Reeds in 1940 bij den inval, viel de eerste ramp ons op 't lijf: ons gezin werd uiteengerukt, en na een 14-daagsche vlucht, uit Frankrijk weergekeerd, vond ik Gode zij dank, vrouw en kinderen behouden terug. Verder verlieden de oorlogsjaren in troebele omstandigheden die ten zeerste verergerden toen in 1943 wij verplicht werden het werk in Holland neer te leggen om in Duitschland te gaan werken. Alle pogingen tot vrijstelling bleven vruchteloos: ik was dus voortvluchtig en bleef het gedurende twee jaren. Ondertusschen was de groote kabel gelegd die op een kleinen meter diepte door den grond loopt en de lijn vormt Holland-België-Frankrijk. Deze kabel passeert ons dorp langs de baan: Tilburg-Turnhout. Deze kabel werd op Duitsch bevel door burgers aangelegd; op regelmatige afstanden werd een put geruimen tijd open gelaten om er, mijns dunkens, de verbindingswerken te verrichten. De volksmond nochtans beweerde dat deze putten werden gevuld met springstoffen en daar er ook juist zich een put bevond op den Boulevard, zoo beweerden de menschen dat

moest ooit de Duitscher gaan lopen, heel de Boulevard alsdan in de lucht zou vliegen. Zooals op meerdere plaatsen het geval was, verrichtte de Witte Brigade hier in den omtrek reusachtig werk: in de omgeving van Tilburg werd deze kabel menigmaal doorgeknipt en de bevolking die er de wacht moest optrekken had het hard te verduren. Allerlei geruchten deden de ronde, doch niets deed vermoeden dat het hier zoo'n vaart zou nemen. Ik had mij nochtans misrekend: zekeren herfstavond van mijn werk weergekeerd, merkte ik al dadelijk dat er iets ernstigs aan de hand was; de Witten hadden den kabel doorsneden en het bevel werd afgekondigd dat er elken nacht 20 personen de wacht moesten optrekken om hem te bewaken. De straf die op de gemeente werd gedrukt zou er de ergste gevolgen van dragen indien zulks zich nog voordeed. Er moest op dit oogenblik dus, zonder meer, den mof in de hand worden gewerkt. Het wacht-op-trekken vond ik minder belangrijk: dit was immers voor de jongeren, zoo dacht ik, en toch had ik een zekere vrees daar ik overtuigd was dat er onder de wachters vele Witten waren die zich door den mof niet om den tuin lieten leiden. Slapeloos bracht ik de twee eerste nachten door die nochtans kalm en rustig verliepen. Den volgenden morgen werd er op de deur geklopt, een bode trad binnen zeggende: "Dezen nacht te 12 uur, kabelwacht aan paal 12-13", gaf dan een briefje en vertrok. Ik huiverde van schrik. Wat! ik! Voortvluchtige, zonder papieren en de wacht optrekken!? Sabotage! Controle! Dit deed mijn hart sidderen. Aarzelend verliep de dag. Ik begaf mij vroeg te bed om te 12 uur op post te zijn. Het was 11.30 uur toen ik ontwaakte. Het weder was guur, pikdonker en doodstil. Bevend van schrik begaf ik mij naar mijn post in de richting van Weelde: passeerde de kerk en groette in stilte. Enkele passen verder hoorde ik voetstappen en eene brutale stem riep: Halt! Halt! Wie daar! Ik schrok doch riep kordaat: "Kabelwacht". Ik toonde alsdan mijn briefje en vervolgde mijn weg. Na een kilometer afstand te hebben afgelegd, werd ik gerust gesteld: zekeren vriend Frans die van de wacht huiswaarts keerde en te kennen gaf dat mijn maat Jan reeds met ongeduld stond te wachten. Opgebeurd wenschte ik Frans goeden nacht en versnelde mijnen weg. Het was inderdaad alzoo! Jan kwam mij reeds tegemoet. Hier werd alle lief en leed uiteen-

gezet: het was immers een oud-schoolkameraad en dit gaf stof om veel te praten. Wij wandelden dan in druk gesprek terug in de richting Poppel en op wacht houden werd niet veel meer gedacht ... Plots hielden wij stil, wij hoorden voetstappen en gesprek. Nogmaals stil geluisterd stelden wij ons gerust: het moesten ongetwijfeld de wachters zijn die den vorigen kilometerpaal bewaakten. Wij waren nieuwsgierig wie het zouden zijn en gingen op hen aan. Bij elkaar genomen merkten wij aanstonds dat het Fons en Jefke waren. Fons een kerel, van alle markten thuis en Jefke, een oud-soldaat waarmede ik gediend had. Onder het rooken van een cigaret werd hier heel wat uiteengedaan: Jefke vroeg zich af wat er zou gebeuren moesten ze op dit oogenblik sabotage plegen; mijn maat Jan gaf geen antwoord dat hij er zijn hand niet om verdraaide, want al zie ik dat ze aan den gang gaan dan ga ik er nog niet op af. Jan was dus een geruste ziel en ik bedank nogmaals de overheid die mij zulken maat gaf. Nu viel Fons in de rede: hij vroeg of dit spelletje lang zou duren en merkte op dat er een groot verschil bestond in 't aanduiden der personen met de wacht gelast. Zoo ging ons gesprek: er kwam een beetje bloeddruk bij en we geraakten niet uitgepraat. Wij hadden, elk met zijn maat, nog eens op en neer gewandeld en zijn dan in den vroegen morgen, te 6 uur, huiswaarts gekeerd.

24. De ondervinding van een politiek gevangene (Yvonne Abeele)

Het was November 1940. Reeds enkele maanden werden we door den vijand verdrukt. Stilaan kwamen krijgsgevangenen, Belgen en Franschen, die uit de kampen waren ontsnapt. Afgetrokken en vermagerd zagen zij er uit, ook erg vermoeid. De meesten legden grote afstanden te voet af zoodat ze erg gewond waren aan de voeten. Met dit alles te zien en daar mijn man in 1914-18, op dezelfde wijze uit Duitschland ontsnapte, kwam het dat ik groote belangstelling voelde voor deze arme sukelaars, en nam het besluit hen te helpen, overal waar ik kon, ook op gevaar van mijn eigen leven. In 't begin vlotte alles goed, zoodat er zich geen moeilijkheden voordeden. Intusschen vlogen de bommenwerpers van de R.A.F. regelmatig naar het vijandige Duitschland om er allerhande doelen te bestoken, zoodat ook de piloten, die in de omge-

ving door den vijand getroffen werden, of een noodlandig moesten maken, bij mij aanklopten. 't Was daarmee dat ik in verbinding kwam met de Hollandsche Organisatie en me nadien bij de Belgische aansloot. Doch nu zou het niet lang meer duren: talrijk waren de leden van het Verzet maar nog talrijker waren de Gestapo's, feldgendarmen en hun gemeene handlangers die alles in 't werk stellen, om zooveel mogelijk geheime werken en diensten op te lichten. Zoo kwam het dat ik door verraad werd gevangen genomen. Het was den 9e maart 1944. 's Morgens al heel vroeg moest ik me in den auto van de G.F.P. begeven; 't was voor het helpen van geallieerde piloten dan werd ik eerst naar Turnhout overgebracht en in een onderaardsche cel opgesloten, daarna werd ik naar Antwerpen gevoerd, naar de Belgielei. Gedurende het streng verhoor welke er plaats had, hield ik me dom, en zoo heb ik niemand verraden. Weer moest ik verder vervoerd worden, nu naar de Begijnenstraat waar ik 2 maanden moest blijven, tot op 2 Mei. Ik zat er opgesloten, eerst in een cel alleen. Dat zou 3 à 4 weken duren. Nadien kwam ik in cellen met meerdere vrouwen. Meermalen werd ik in een kruisverhoor gesteld en niettegenstaande de bedreigingen en mishandelingen die ik daar te verduren had, heb ik volgehouden en niemand verraden. Maar toch kwam de straf: ik werd veroordeeld op de Luftwaffe tot 3 jaar dwangarbeid. Toen sprak een Deutsche advokaat: "Ziet ge den toestand dezer vrouw" (dom). Zoo werd ik dan naar St.Gilles te Brussel overgebracht. Wanneer ik veroordeeld werd, waren wij met 6 personen waaronder 4 vrouwen, allen voor dezelfde zaak en hetzelfde werk, dat we hadden verricht. Als ik u schrijf over het leven in de cel, voel ik me telkens benauwd als ik aan die benarde dagen terugdenk. In St.Gilles waren we met 4 in een cel, later met 5 vrouwen en 4 strooizakken. Ons eten bestond gewoonlijk uit droog brood, soep en pap die we motocyclette-pap noemden. Werken mochten we er niets: wij moesten ons den heelen dag vervelen. Het daglicht zagen wij op schaarsche wijze. Alleen het botsen van de moffenhielen, het rammen van sleutels en het ketsen van oude grendels drong tot ons door. Regelmatig kregen we nog wat scheldwoorden te hooren, maar voor ons was het zwijgen verplicht. Een keer per dag, als wij niet gestraft waren, mochten we buiten, 10 minu-

ten lang; wij moesten gaan op afstand van 3 meter van elkaar. Zoo ontmoette ik mijne vriendin, met wie ik persoonlijk gewerkt had; ze poogde me iets te doen verstaan, maar aan het scherpe controle-oog van de bewakers kon ze niet ontsnappen en werd ze verwezen tot de donkere cel. Nogmaals zou ze van cel moeten veranderen en kwam juist nevens mij. Wat geluk! Na de wandelingen konden wij telkens terug naar de koude, maffe cellen waar de eentonigheid van ons verdrukte leven verder ging, afgezonderd van de wereld. Zwijgen moesten we, maar, elkander verstaan en begrijpen konden ze ons niet beletten. Onze oogen spraken soms boekdeelen; er werd op muren geschreven en tusschen de celmuren met Morseteekens geklopt en gesproken zoodat de gevangenen toch altijd in verbinding waren. Hoe de toestand in de buitenwereld was, kwamen wij te weten door de geheime telefoon en dat er iets zou gebeuren, zagen we wel aan de bewakers: ze waren zoo bang en zenuwachtig dat ze het uittierden in boosheid en brutaliteit. Begin September was het alarm: we moesten ons vaardig maken en ons zaken meenemen. Op het binnenplein gekomen, werden we, na een wachttijd van eenige uren, in camions geduwd, opeengeperst als visschen. Het waarheen lag nu op ieders mond. Aan den trein gekomen, moesten we niet meer vragen: "waarheen?" Het was nu recht naar Duitschland. "Instappen" brulden de Duitschers en we werden met wapens bedreigd. In de dierenwagens van den trein was juist hetzelfde spel als in de camions: opeengepakt als om te stikken; er waren er reeds die begaven: uitgehongerd en ziek. De trein vertrok. Zouden we nog ooit ons duurbaar Vaderland, waarvoor we hadden gestaan in de rijen van het verzet, terugzien? In den volgenden nacht werd de trein gesaboteerd door den machinist en den stoker van den trein zelf. Zij waren leden van den weerstand. Nu was de verlossing in 't zicht: 's anderendaags in den namiddag kwamen we terug te Brussel in de Midi waar we waren ingestapt in den vreeselijken trein, maar nu waren het leden van de Witte Brigade en van het Rood-kruis van België. Vrij! We waren vrij! Dan eerst beseft men de ware beteekenis van dit woordje! Gaan en zien wat wij wilden, voortgaan en blijven staan, zelfs spreken als het ons beliefte na zoolang onder het brutale commando der Duitschers gebukt te hebben. De Verbondenen

rukten snel op; rond 5 uur zagen we de eerste tanks komen aanrijden. Leve België! Leve de Verbondenen klonk het nu. We waren nu voor goed ontruimd aan de klauwen van den dwingeland, die voor de tweede maal ons vrije België kwam vertrappen, ons tweemaal 4 jaar vrijheid ontnam en de Belgen, zooveel mogelijk, deed tergen. Dan bleef ik nog eenige weken te Brussel en te Antwerpen daar het hier in Poppel nog niet vrij was. Op 7 October dan zou ik de familie en vrienden terugzien, voor goed nu. Moge de offers welke ik heb gebracht, niet vruchteloos zijn want geen pen kan beschrijven wat er is geleden voor de vrijheid van ons Vaderland. Leve België!

25. De bevrijding is daar! (Frans Slegers)

Vrijdag 1 September 1944! Rek! Tek!Tek! Kijk eens hoe laag die vliegers over den weg scheren! Het zijn geallieerden die de terugtrekkende Duitschers bestoken. Aan de Heihuiskens krijgt de autobus van Tilburg haar deel: verscheidene gekwetsten; ze rijdt niet meer: te gevaarlijk. De scholen, pas een halven dag geopend, worden opnieuw gesloten. 's Zondags klinkt het door de Engelsche radio: Namen en Brussel zijn bevrijd en de geallieerden rukken op naar Antwerpen! Van uit Arendonk sijpelen ontstellende berichten door van Deutsche gruwelen aan de grens en 's Maandags 's morgens, hangt aan de melkerij het laconische bericht van den weerstand: werkzaamheden neerleggen! De bevrijding nadert ... Over den weg snorren dichte rijen auto's met het Herrenvolk in de richting van de Heimat. In alle haast worden pakjes gemaakt, spaarboekjes ergens in den grond gestopt, polissen van de verzekering tegen brand op zak gestoken en den boer opgevlucht, een eind van de groote baan want ge kunt nooit weten met die terugtrekkende Duitschers. 's Nachts geweldige ontploffingen: de Duitschers laten het vliegveld van Gilze-Rijen springen. "Morgen zien we toch wel Engelsche" klappertandt Nelis tegen Fons in het midden van den nacht, als ze, opgeschrikt door het lawaai, even buiten staan. Maar 's anderen-daags is het ijselijk stil. Geen Engelschen, maar ook geen Duitschers meer. Ja toch, ginder nog een paar te voet. Waar moeten die naartoe? We zitten toch ingesloten? Want Breda is al bevrijd en Rotterdam bijna! Of leven wij misschien in niemandsland? Neen, we zitten nog met de moffen! Blijk-

baar eerst verward, evenals wij, door de valsche berichten over Breda, hebben ze zich, na eenige dagen herpakt en gaat het terug naar het front, in Geel, zegt men: met auto's, vrachtwagens, karren en paarden, kruiwagens, fietsen en trotinetten, ja, met alles dat maar bolt en een ransel dragen kan. Dagen lang trekt de Hermann-Göringdivisie... Werken wordt er niet meer gedaan. Paarden zijn er niet meer. De fietsen zijn al lang door de kameraden meegenomen. De mannen slenteren rond door de velden, of houden hier en daar een praatje. Voor den honderdsten keer vertellen ze hetzelfde: "Haben sie nicht zu arbeiten?" vraagt wel eens een jaloersche Frits. Op 't Hollandsch Bedaf is er echter nog electriciteit. Wij gaans eens luisteren ... "Geallieerde tanks stroomen Turnhout binnen" aldus Londen op 24 September. Fluisterend wordt het voortverteld: "Ze komen! Ze naderen! Eer 't weer Zondag is zullen ze er wel zijn!" Duitschers die van 't front komen vertellen in vertrouwen van hevige gevechten in Postel en in Reusel. Er wordt weer jacht gemaakt op wagens en paarden want er moet munitie vervoerd worden. Een heelen tram, midden in 't dorp, moet men lossen. Het wordt een koortsig gaan en komen van soldaten, SS en andere. Op Zondag 1 October begint weer de jacht op de weerbare mannen. Putten en loopgraven moeten gemaakt worden. Met de spade op den schouder marcheeren er naar " 't Schaaïen!", wantrouwend van uit de beemden nageglurd door degenen die tijdig het hazenpad gekozen hadden. Er wordt bedreigd met huizen in brand steken ... En 's anderen daags opnieuw, door de Hegge, 't Kruiphof, de Pylakker ... En als ze Dinsdagmorgen weer op een troepje bijeen staan aan de Pastorie komt plots het bericht: "Terug naar huis!: Tommie komt!" Zou 't waar zijn? Ver kan hij in ieder geval niet meer zijn. Gisteren brandde het op verschillende plaatsen in de richting van Baerle en Engelsche vliegtuigen cirkelden voortdurend over de omgeving ... De Weeldsche steenweg moet ontruimen. "Binnen eine Stunde. Essen mit nehmen". Het was te verwachten en toch klinkt het als een donderslag! Binnen een uur! Dat is dus om 9 uur. Niemand heeft nog goesting om te eten: zwart roggebrood met erzatskoffie. En weldra trekken ze over den weg: een zieke vrouw, steunend op den arm van hulpvaardige burens, sleurend met pakken, dekens op den rug, door den

neersijpelenden regen. Waar naartoe? Ze weten het zelf niet. Voorloopig maar van de groote baan weg en dan maar op "goed valle het uit" naar Aerle of Overbroek. Zoo ver van t' dorp en den weg gebeurt toch niets! Op de Kleine Vond langs de Kooipad staan kanonnen. Soldaten graven zich in. Hier en daar uit het venster van een verdieping grijnst een mitraillease. Gaat het dan toch ernst worden en gaat er toch nog gevochten worden in Poppel? Gedurende den voormiddag blijft alles kalm. Het weder wordt iets beter. De miezerige regen heeft opgehouden te vallen. Maar de lucht blijft betrokken. Van uit het karhuis bespieden we de bewegingen van enkele Duitschers: een paar in de loopgraven; een langs den gevel van een huis ... sluipend. Plots geratel van een machinegeweer. Het neemt toe. Komt opzetten als een hevige regenvlaag. We vluchten haastig in den schuilkelder. Het schijnt vlak bij te zijn. Kogels kletteren tegen den gevel. Zijn ze daar? Zullen we nu seffens kakhi zien in plaats van feldgrau? Een gansch uur duurt het, dan neemt het af, ineens is het stil... De stoutsten wagen zich na enkelen tijd buiten. Niets te zien. Een angstige stilte hangt in de lucht. Haastig wordt de kachel aangemaakt en die goesting hebben drinken koffie. 't Doet deugd in die koude! Ineens beginnen de kanonnen te donderen. Iedereen zoekt dekking in schuilkelder of stal. Het gedreun neemt toe; de losbrandingen volgen elkaar sneller op, zonder tusschenpoozen. De projectielen suizen over ons. Naar Weelde? Of waar naartoe? Hoor! Schieten de anderen niet terug? Ik weet het niet. Het is een gekraak zonder ophouden. Toch komt er een pauze. Worden ze moe? We gaan eens piepen!... Werkelijk, de anderen schieten terug. Ze zijn in de nabijheid want we zien de uitwerkselen van hun geschut: een groot gat in den kerktoeren, openingen in verschillende daken. En hier korter bij ons: de hoogspanning stuk en een paal van de electriche leiding middendoor. Nog dicht bij: twee dakpannen aan stukken en een vensterruit uit: dat is al oorlogsschade. En dan begint het opnieuw, een gedonder, zonder ophouden, geheel den donkeren nacht door. Met de morgenklaarte keert ook de rust weer. We wagen ons een eind buiten: een beklemmende stilte. Precies of de lucht electricch geladen is of er een geweldige storm dreigt die elk oogenblik kan losbarsten. Een gerammel op den steenweg; het houdt

stil. Voorzichtige gestalten sluipen over den Kooipad, dekking zoekend tegen achterbouwen en strooimijten. Zouden het ...? Ja! 't zijn Engelschen! Kijk maar hoe voorzichtig ze zijn en hoe eigenaardig ze doen. We willen binnenloopen en de anderen het blijde nieuws verkonden, maar ... Pang! ...Pang!...Lichamen vallen; tanks rammelen terug naar Weelde en langs den Kooipad walmt een dichten rook op. Hout en strooimijten staan in brand! Of is het iets anders? En dan begint het weer: het venijnig gefluit door de lucht, het knallend klappen van ontploffende obussen, het kraken van splinterend houtwerk, het gekletter van vallende pannen en het rinkelen van glaswerk. De verraste patrouille heeft blijkbaar de artillerie verwittigd dat Poppel nog niet zuiver is. De Duitschers antwoorden niet meer. Gedurende de nanacht zijn de kanonnen spoorloos verdwenen. Nu en dan komt er een oogenblik rust, voldoende om het slagveld eens te overschouwen. Meer en meer gehavende huizen. De toren heeft zwaar geleden. We kunnen er dwars doorheen kijken. Rond een uur in den namiddag bezwijkt hij en stort naar beneden ... Het geschut vermindert, houdt op ...

In de verte gedommel alsof men met zware tractoren aan 't ploegen is. Het geronk komt dicht. Nelis waagt zijn kop eens buiten: "Tanks" schreeuwt hij naar binnen. Engelschen! Ginder langs 't kruiphol! Kop terug binnen; 't kan nog gevaarlijk worden. Maar in den schuilkelder begint men zich op te winden. Is 't einde dan toch nabij, komen ze toch eens onze bevrijders! Het gebrom is vlakbij ... Scherpe benzinereuk. De spanning wordt grooter ... De grond davert ... Geritsel in de haag ... Twee lange kakhibeenen verschijnen voor den ingang van den schuilkelder. We roepen: "Daar zijn ze!" We springen buiten en daar staat hij voor ons: een Tommy! Een prachtkerel! Een lachend gezicht onder de omgekeerde teloor; het geweer in de hand: "Good day!" klinkt het en zijn hand ligt in de onze. Hij is de eerste van over zee. Sprakeloos staan we daar; we weten niet wat zeggen, neen, kunnen niets zeggen. Zooveel gedachten flitsen ons door den geest. We zijn bevrijd! Geen Duitschers meer! We zijn vrij! Als een nare droom zal het voorbij zijn: honger en kou, onrust, onzekerheid, gestapo, dwingelandij! Vrijheid! Kijk daar zijn er nog ..., en nog ... en nog!...En dat zijn tanks. Hé wat gek machientje komt daar aangepuft? Ah!

noemt men dat een jeep! Op een ommezien staat heel de werf vol Tommy's. In dichte rijen komen ze aangedrumd, achter de tanks, uit het Kruiphof, door heggen en kanten, over grachten en platgereden prikkeldraad, door beetenvelden en weiden. Worden ze daarachter ergens uit den grond gestampt? Het is ongeveer 2.30 uur. De bevelhebber wenkt de eerste aangekomenen rukken verder op, achter de tanks, den Dijk in... "Zoem! Bom! Krak!..." Wat is dat? Al de Tommy's laten zich vallen. "Boches" fluisteren ze. Hoor, weer een! Krak! Een perenboom knapt af! Oei! De Duitschers hebben hun kanonnen op de Kleinen Vond gericht. Ze spuwen dood en vernieling. God is 't dan nog niet gedaan? Boem! Weer een! ... het schop omver! Hals over kop tuimelen we den schuilkelder in, vol angst en schrik. En wij die meenden dat 't gedaan was ... Als het eindelijk ophoudt begint het al donker te worden. De aanstee staat vol trechters van ingeslagen obussen. Het huis van onzen buurman heeft verschillende voltreffers gehad. Doch gelukkig zijn er geen dooden. Achter den tuin is 't een geweldig druk verkeer, van de Hegge naar den Dijk en omgekeerd: tanks en jeeps naar den Dijk; roode-kruiswagens in beide richtingen. Een roode gloed stijgt omhoog. Brand in 't dorp! Daar ook! Ginder nog op een plaats! Spookachtige schimmen loopen heen en weer in het duister. Nu begint de omgeving te gelijken op het beeld dat we ons altijd gevormd hebben over den oorlog. Brandende huizen! Vluchtende mensen! Bulderende kanonnen! Soldaten die vallen op het slagveld! Roode-kruiswagens en tanks aan den eenen kant, moord en brand, aan den anderen kant, hulp aan de lijdende slachtoffers. 't Ergste zal wel voorbij zijn. Ze zullen al wel in Tilburg zitten! Zoo breekt Wies plots de stilte. Vluchtelingen uit den Ovelaer komen aan. De Duitschers beschieten nu die plaats. Zoojuist werd nog een soldaat gedood, weet Liza. Ze zijn zich volop aan 't ingraven! Aan 't ingraven? Zitten ze dan nog niet in Goirle? Zwijgend zoekt ieder zich een plaatsje voor den nacht in den schuilkelder of elders. We zijn bevrijd, hier in 't dorp tenminste. Maar verderop? Het kanongebulder begint weer. Het snelle Engelsche gekletter, het trage doffe Deutsche gebrom. We zijn bevrijd. Maar anders dan wij ons de bevrijding hadden voorgesteld. En hoe zal het in 't dorp gesteld zijn? Maar kom! Morgen

rukken ze verder op. Dan viereen we feest, juichen onze bevrijders toe en steken de vlaggen uit. Alle leed zal dan vergeten zijn ... Als we trachten in te dutten brengen de kanonnen ons weer tot de werkelijkheid terug ... Morgen zal 't echter voorbij zijn.

26. De bevrijding van Bedaf (Maria Verwimp)

Dat de bevrijding komen zou wisten wij allen, maar dat wij, hier op dezen stillen hoek, wat zouden beleven, dat hadden we nooit gedacht. Dagen op voorhand hoorden we het kanongebulder en het naderde immer dichter. We zagen de Mustangs en de Spitfires laag over bosschen en wegen vliegen. De laatste Duitschers, die nog konden vertrekken, maakten zich, groen gecamoufleerd en dol van schrik, zoo vlug mogelijk, uit de voeten: eerst langs de groote baan, maar later werden ook minder belangrijke wegen gebruikt zooals den Bedafschen weg. Indien we niet zoo ernstig van hunne nederlaag waren bewust dan hadden we zeker gedacht dat we krankzinnigen voor ons hadden. Kinderwagens, fietsen met en zonder banden, triporteurs, kleine wagens waarmee de kinderen zich zoo goed vermaakten, namen ze met zich mee op hun aftocht die ging langs Bedaf naar Baerle-Nassau en Alphen. Kort maar hard klonken de bevelen. Allen waren we met grooten angst bevangen daar vele paarden verborgen stonden in de "Oude Lokken" midden in de bosschen om te ontkomen aan de ontvoering welke reeds aan velen eenige dagen te voren was te beurt gevallen. Daarom waren ze verstopt in ver afgelegen weiden. Zoo werd het 3 October. Een honderdtal Duitschers en vele Russische krijgsgevangenen verbleven nog op het kasteel in de Schrieken. Zij hadden nog juist op het nippertje, langs de wegen, kleine loopgraven aangelegd. Dat voorspelde het ergste. Rond 10 uur moesten de achterste hoeven van Bedaf, op Belgisch grondgebied, ontruimd worden. Te 11.45 uur zouden de anderen volgen, die wat dichter bij het dorp gelegen zijn. Met eenige pakken en dekens zagen we de bevolking vluchten. De eene hier, de andere weer elders, misschien den dood te gemoet! Er mocht niet te veel worden meegenomen, snauwde een officier ons toe, voor de soldaten moest er ook wat blijven. Daarmee konden we gaan, verjaagd tot 3 kilometer van huis, door niets

ontziende vijanden. Intusschen naderden onze bevrijders, wier komst zoo vurig verlangd werd. Op sommige plaatsen zagen we vage wit-gele vlekken aan den gezichteinder: daar was reeds brand uitgebroken. Men hoorde nu duidelijk het knetteren van machiengeweren; wat zou de nacht ons brengen? Bijna niemand sliep; vurige gebeden werden van uit schuilgrachten en kelders ten hemel gestuurd. We waren een volk in nood. Eindelijk toch brak de morgen aan, maar nog waren de bevrijders er niet. De mannen mochten zich niet op straat begeven en zeker niet in het verboden gebied waar zich de grijze arenden nestelden voor een aanval. Schuw liepen de soldaten heen en weer om den minsten onraad te bespieden. Op de daken werden eenige dakpannen verwijderd en de loop van een machiengeweer grijsde er door en daarachter een paar vijandige oogen die haat en wraak verrieden. De spanning had zijn toppunt bereikt. Het was namiddag op 4 October. Van op een tamelijk grooten afstand konden de bewoners een oog in 't zeil houden. 't Werd 5 uur, dan steeg er van uit een boerderij een rookwolk de hoogte in, doch er was geen hulp te bieden: de bommen vielen in de nabijheid. Een uur later nog steeds dezelfde rookwolk. Als het daar nu maar bij bleef! Maar neen! Rond 6 uur vatte alles vuur: 4 boerderijen ineens met daarbij nog vele graanmijten die in de velden stonden. 't Leek een ware vuurzee. Het begon al vroeg donker te worden en om 7 uur moest eenieder binnen zijn. Daar stonden de menschen nu, zwaar beproefd, ver van huis en zonder woning. De vlammen waren gezakt: het was nog smeulend vuur, wat overbleef van de eens zoo rustige boerderijen. Hoe ze in brand zijn geraakt is en blijft voor ons een vraag. Misschien door de Duitschers aangestoken, wat wel bijna zeker is, of misschien door het geschut! Donderdagmorgen, 5 October, waren eenige personen gaan zien hoe het er bijstond; nog steeds waren de achterste hoeven niet vrij, niemand kon ze bereiken. De voorste hoeven lagen daar verlaten en uitgebrand; men zag er nog halfverbrande dieren liggen of rondloopen. Vreeselijk schouwspel voor een vredelievend mensch! De weilanden, waarin de overgeschoten dieren van een 4 jaar lange opeisching of plundering, liepen, lagen nu bezaaid met gedooide beesten. En dat alles was het werk van een halven dag. Op den middag was het

een beetje stiller geworden, als een rustpoos in een drama, om nadien met grootere hevigheid te worden voortgezet. Om van deze stilte te profiteeren, wilden vele menschen naar hun huis terugkeeren. Maar er was geen middel te vinden: de weg werd overal afgezet door de Witte Brigade. Velen maakten dan gebruik van kleine binnenwegen. De eerste hoeven bereikt, zagen we rond 2 uur groote tanks in de velden, maar dezen keer waren het onze vrienden de Polen. Een Poolische Officier die zeer goed onze Vlaamsche taal machtig was, verklaarde ons dat ze van Baerle-Nassau kwamen om aan den rand van ons gehucht, een verbinding te sluiten met de Engelschen die het dorp hadden bevrijd. Wees voorzichtig, zoo zegde hij verder: want in de Schrieken zitten nog vele Duitschers. Het duurde niet lang of ze werden gevangen en weggevoerd om op hunne beurt kennis te maken met de kampen die zij zelf eerst voor anderen hadden voorbereid. Ga nu gauw terug, beval ons de Officier, alle gevaar is nog niet allemaal weg. Voor het vallen van den avond trad het geschut terug in volle actie. Ook de achterste hoeven van Bedaf, welke nog rechtstonden, zouden moeten buigen voor het oorlogsgeweld. 't was nogmaals het vuur dat alles zou verslinden. Dezen keer werden er ook slachtoffers gevraagd. Twee soldaten van de verbondene legers; ze lagen er uitgestrekt langs den weg: dood. Nooit zouden ze nog naar hun geliefd Vaderland terugkeeren. Dit was de laatste, maar harde slag die aan ons gehucht werd toegebracht. Er sneuvelden ook nog enkele Duitschers. 't Was voor hun Hitler en zijn nazi-regiem, dat zooveel wanorde in de wereld heeft gebracht. Het was het bittere einde van het eens zoo trotsche Herrenvolk. Hun nederlaag was nu nabij. Oppassen was nu de boodschap want de Duitschers hadden nog vele mijnen gelegd in de Schrieken. Ze was onzichtbaar in een mijnenveld herschapen. Overal hingen er plaatjes, roode en witte, waar opstond: "Mines" als waarschuwing voor het groote, dreigende gevaar. Zoo gingen langzaam, maar zeker de dagen der gevechten voorbij. Tot op 26 October zouden we in het onmiddellijk bereik van den vijand blijven. Een onzer trouwe bezoekers was het zeer kleine verkenningsvliegtuig, het Mugske, dat elken dag boven onze hoofden zweefde. Het trok eenieders aandacht door zijn eigenaardig motorgeronk. 't Was schoon om zien hoe onze bevrijders, op

den grond, berichten overseinden, en hoe het vliegtuig deze, draadloos, opving. Tot op den 26e October, daarna zou het verdere vliegtochten ondernemen; wij waren immers vrij! Al moesten we onze vrijheid duur betalen, toch zien we met hoop onze toekomst tegemoet. God zal ons blijven beschermen.

27. De bevrijding van Aerle (Corneel Heykants)

Toen ik, in den nacht van 4 op 5 October, in den schuilkelder zat met moeder, vrouw en kinderen, was het maar zeer koud. Nu en dan werd ons gehucht beschoten van uit het Noorden door de Duitschers en van uit het Zuiden door de Engelschen. Van de koude gingen we in den nacht met moeder en kinderen warmen. Omstreeks 3 uren kwamen 4 Duitschers bij ons; ik moest den weg gaan wijzen naar Alphen. Een tijdje later, kwamen er twee van terug, toen moest ik mede naar Alphen om den weg, ter plaatse, mede gaan te wijzen. Toen we echter op de groote baan, die naar Alphen loopt, gekomen waren, stonden de andere twee daar nog te wachten daar ze niet wisten welken kant opgaan. Daar ik den weg ter plaatse kon wijzen, kon ik huiswaarts keeren, waar over ik ten eerste tevreden was daar ze te huis zeer ongerust waren om wat er mij zou gebeuren. Ze waren nu weer gerust. 5 October. In den vroegen morgen kwamen de Duitschers weer van Holland af Aerle binnen. Zij stelden hun geschut op bij A.Walschots tegen den zijgevel en bij de Kinderen Heykants, vlak over het huis op den weg. De kanonnen moesten Poppel beschieten. Maar het was te laat. Omstreeks 12 uur kwamen de Engelschen van uit Poppel, met hun tanks in de richting van Aerle, langs zijwegen en door velden; plots kwamen zij te voorschijn uit het bosch, ontwaarden de Deutsche kanonnen die oogenblikkelijk tot zwijgen werden gebracht. De Duitschers vluchtten en kwamen bij mij aan, met 14 man. Vol schrik, en zegden: "wij kunnen niet meer; hebt gij geen schuilkelder?" Ik antwoorde dat ik er zelf geen had, doch daar ik er zelf inliep waar mijn moeder, vrouw en kinderen al inzaten, volgde een Duitscher mij op de hielen en vroeg mij: "Mag ik ook in de schuilplaats, dan geef ik mij over zoodra de Engelsche soldaten hier zijn." Deze was echter nog voorzien van wapens en ik zegde hem: "Gij moogt hier in de schuilplaats in-

dien ge uwe wapens afgeeft." Hij deed het al zeggende: "Het is geen leven meer; al in 3 dagen heb ik geen eten meer gehad. Het is al twee jaar en half dat wij aan den terugtocht zijn". In 't begin der jaren, zoo vertelde hij, moest ik den strijd tegen de Russen leveren, kort na de landing in Frankrijk (Normandië) op 6 Juni 1944, werd ik naar dat front gevoerd en heb alzoo altijd den terugtocht beleefd; ik geef mij over aan de Tommy's. Tien minuten later kwamen de Engelsche soldaten: de Duitscher kwam uit de schuilplaats en gaf zich over; hij werd medegenomen, de anderen waren gevlucht en hadden hun materialen achtergelaten. Toen dacht ik dat wij bevrijd waren. De Engelschen kwamen met hun tanks en voetvolk af. Daar er dien dag reeds huizen en schuren verwoest werden, bleef het in den nacht van 5 op 6 October nog al rustig. Vrijdag 6 October. Op Vrijdag 6 October was het rustig gebleven tot ongeveer 4 uren. Vele Engelsche soldaten hadden zich ingegraven. Toen begon het bombardeeren der Deutsche kanonnen en duurde regelmatig heel den nacht door. Mijn broeder Louis vertelde mij dat A.Schellekens, op dien dag, 's middags, bij hem aankwam aan den schuilkelder waar nog een ander mensch van Aerle bijzat. Hij vertelde dat hij straks een geweer kreeg en dan met het Engelsche leger Holland introk. A.Schellekens vertrok in den namiddag per fiets, met een pots op het hoofd en een geweer op den rug, een armband aan van de Belgische vlag. Slechts een paar honderd meters over de grens gekomen te zijn, werd hij door de Duitschers aangehouden en medegenomen; na de bevrijding vernam ik van den pachter der Alphense hoeve dat de Duitschers met A.S. nog op de hoeve geweest waren, en van daar vertrokken waren en niet wist waar heen. Helaas! Wat is er met Adriaan gebeurd? God weet het alleen! 7 October. Toen het 's morgens licht werd, was het nog niet gedaan met bombardeeren: door de Duitschers werden er gebouwen in brand geschoten van Martinus Mulders en Adriaan Versteijnen. Rond 9 uur kwamen er 4 groote Engelsche tanks Aerle binnen toen dacht ik dat wij bevrijd waren, maar die tanks trokken ook weer terug en toen waren wij gaan vluchten naar Poppel, waar wij moesten blijven want wij mochten Aerle niet binnen. Wij zijn er gebleven tot 26 October toen de Duitschers vertrokken waren en toen mochten wij weer terug naar Aerle. Wat er in

die drie weken allemaal gebeurd is, kan ik u niet vertellen, maar ik kon waarnemen: vele granaatputten op de velden, verwoeste huizen en schuren en veel geplunderd en verwoest.

28. Hulsel in den oorlog (Christiaan Willems)

Spannende dagen, bange uren beleefden wij in de jaren 1939 en 1940. Wat we reeds lang verwacht hadden zou op 10 Mei 1940 droeve werkelijkheid worden. In den vroegen morgen van 10 Mei hoorden wij de Deutsche stuka's boven ons hoofd ronken, dood en vernieling zaaiend in alle rangen der bevolking, bruggen en wegen, kortom, alles wat voor den oorlog dienstig kon zijn, vernielend. Wij vroegen ons af: "Wat gaat er gebeuren? Zullen onze eigen legers en de verbondenen, samen, machtig genoeg zijn om het helsche plan van den vijand, ons land te overrompelen, te verijdelen". Het post-beheer werkte niet meer, de radio zweeg: wij moesten ons dus getroosten met afwachten. 's Anderendaags zagen we reeds de Franschen door ons gehucht trekken, op weg naar Holland om onze Noorderburen bij te staan. Doch op Zondag 12 Mei zagen we reeds de Fransche legers terugtrekken. Zij moesten wijken voor een overmacht. Het gehucht Hulsel gelegen ten Noord-Oosten der gemeente Poppel, ver uitstekend in Holland, zou dus de eerste prooi zijn die vertrappeld werd. Op Maandag 13 Mei zetten de eerste nazihonden hun voeten in ons gehucht; het mulle zand vloog over hun hoofden. Heele karavanen trokken zoo door Hulsel op weg naar Poppel, al zingend "Wir fahren nach Engeland!" De sukkelaars, die met hun voeten in 't zand stonden, begrepen niet eens dat zij nog voor water zouden komen alvorens zij den Tommie, den genadeslag konden toedienen. Edoch wanneer zouden wij van hen afzijn? Die tocht duurde zoo een dag of acht, al wat hun dienstig kon zijn medenemend: paarden, fietsen, eetwaren. En dan nog kalm zijn! Zoo werden er in Hulsel op 13 Mei al 4 paarden van de 9 meegenomen. Ja! die heeren waren gaarne een paardje waard, zij waren immer onze bevrijders?! Enkele dagen nadien kwam de zoogezegde "Grenswacht" in actie. Hulsel zou er den last weer meehebben. Smalle wegen, dichte bosschen, dat was gemakkelijk voor grensverkeer. Dag aan dag, jaar in jaar uit, zagen wij ook mannen hier rondlopen, op zoek naar prooi, naar martelvleesch voor de Deutsche con-

centratiekampen. Zoo liepen de oorlogsjaren voor Hulsel voorts kalm en rustig; veel geloop van volk dat over de grens ging, doch zonder veel meldingswaardigheden. Maar het was bezet en moest bevrijd worden. Die verlossing zou nog slechter aflopen dan de bezetting. Evenals wij de bezetting zagen komen, zoo zagen wij ook de verlossing komen. Toen wij in September 1944 de verslagen Deutsche legers zagen terugtrekken, dachten wij ook op een spoedige bevrijding, doch die terugtocht verminderde, en hield op, om dan weer stilaan in gang te gaan. Zoo bereikten op 4 October onze bondgenooten de gemeente Poppel en verlost ons van de Nazi's. Doch Hulsel en Poppel zijn gescheiden van elkander door bosschen en heide, en heide en bosschen zuiveren was iets anders. Op 4 October met de bevrijding van Poppel veranderde Hulsel in een helleke: granaten ploften neer, kogels floten door bosch en heide. Wij wachtten op de komst der bevrijders, doch zij kwamen niet: Hulsel lijdt nog onder het nazijk, en het zal nog 3 weken duren. De Duitschers plunderden immer voort. Op 5 October, in den morgen, komen 2 pantserwagens der Engelschen ons gehucht binnengereden, doch op het einde van Hulsel gekomen, loopt de eerste tank op een mijn en vloog in de lucht. De soldaat die per moto de tanks volgde werd door een vijandelijke kogel getroffen en bleef op slag dood. Dit waren de eerste slachtoffers in ons gehucht van de Verbondenen. Drie weken lang werd ons gehucht bestookt door het geschut en dat deed geen deugd aan de bosschen en huizen. Eene hoeve werd totaal uitgebrand: vee en landbouwgerief werden de prooi der vlammen. Een kasteeltje verging ook door 't vuur; al de andere huizen werden beschadigd. Een slachtoffer viel te betreuren. De inwoners vluchtten naar veiliger oorden en konden slechts op 27 October huiswaarts gaan en konden zien wat er van hun haaf en goed nog overbleef. Zoo verliep in Hulsel de oorlog. De Roovertkapel, die oude bidplaats, kwam ongedeerd uit den strijd. De oorlog is gedaan! Leve de vrede! Hopen wij dat wij nooit meer moeten deelnemen aan een oorlog.

29. Bezetting en bevrijding van Maerle (Lea Baeyens)

Een kort overzicht van al hetgeen er gebeurd is van 1939 tot 1945 te Maerle. 't Is een gehucht

onder de gemeente Poppel: gelegen vlak bij de Hollandsche grens en telt 16 boerderijen, 2 burgerswoningen met het getal van 93 bewoners. Op 1 September 1939 werden de volgende landbouwers van het gehucht Maerle opgeroepen voor de grenswacht, mannen van 40 à 50 jaren: Antoon Van Iersel, Alois Timmermans, Adriaan Timmermans, Frans Moonen. Dit was niet van langen duur: kort daarna aankondiging van algemeene mobilisatie. Nogmaals moesten verschillende jonge mannen ons gehucht verlaten: Hendrik Van der Steen, Jan Vlaminckx, Jan Timmermans, Hendrik Timmermans, Adriaan Stabel. Het viel allen heel zwaar te vertrekken van ouders en woning. Ja! Zij waren soldaten en kenden hun plicht aan de zijde van den Koning Leopold III te strijden voor het Vaderland, het Onafhankelijk België. Zoo ging de tijd verder tot op zekeren morgen, vele vliegtuigen boven ons hoofd zweefden en de menschen zich afvragen: "Wat beteekent dat". Men dacht dat het oefening was van het Hollandsch leger met vliegers boven de vliegpleinen te Gilze en te Eindhoven. Daar bleef het bij en ieder ging aan 't werk. Een paar uren later echter wat vreeselijk bericht! Oorlog! De Duitschers waren Holland binnengerukt zonder den oorlog te verklaren. Hoe verschrikkelijk gingen zij te werk! De bommenwerpers bestookten stad en dorp en zoo rukten die barbaarsche Duitschers verder tot ze kwamen op het grondgebied van België. Op 12 Mei 1940, bij het vallen van den avond kwamen de Duitschers bij ons binnengestroomd. Niets bijzonders was er gebeurd. Na een paar dagen verblijf trokken ze verder en namen 3 paarden en een wagen van het gehucht mede om hun oorlogsmateriaal verder te voeren. Van dien dag af bleven wij onder de bezetting van de Deutsche grenswacht. Dag in dag uit lagen zij op den loer of ze niemand konden grijpen die langs Maerle passeerde. Na eenige dagen strijd werd België overgegeven. Drie soldaten van ons gehucht konden de haardstede bereiken, maar 2 anderen Hendrik Van Der Steen en Jan Vlaminckx werden als krijgsgevangenen naar Duitschland gevoerd, waar ze onder dwang hun arbeid moesten verrichten. Na een zekeren tijd werden de Vlamingen uit Duitschland naar huis gezonden en zagen wij de beide gevangenen eindelijk terug. De Fransche en Waalsche soldaten bleven nog onder de dwingelandij der Duitschers. Velen hadden de gelegen-

heid het kamp te kunnen ontluchten, doch overal zat de vijand en moesten die jongens geholpen worden van het eene land naar het andere. Vele inwoners van het gehucht hebben van die jongens geherbergd, geld gegeven om hun reis voort te zetten. Ja! ze werden in alles geholpen. Zoo ook de Joden die zich gedwongen zagen uit Nederland te vluchten. Na vele lange maanden oorlog werd het benauwd voor de Duitschers en gingen op aftocht. Vliegensvlug zagen we de grijze mannen de Nederlandsche grens zoeken, met fietsen, gestolen triporteurs, boerenwagens aan elkander gebonden; zij hadden te weinig paarden. Er werd met de paarden gevlucht naar bosschen en moerassen en daar moesten die dieren verstoken worden om niet van hun meester naar de moffen over te gaan. Maar toch werd er hier en daar nog een gevonden en dan bestond er maar één woord: "Mit". De laatste dagen van de bezetting zette de vijand zich vast in Maerle: alle hoeven werden in beslag genomen. Zoo bleven wij er meezitten van den eenen dag tot den anderen tot de Engelsche troepen ze verder dreven. Op 4 October, rond 5 uur in den namiddag werd Maerle door de Engelschen beschoten. De hoeve van C.Baeyens, Fr.Timmermans, A.Van Iersel werden veel beschadigd. Op de werf van Fr.Timmermans schoten zij een Deutsche Officier dood en 2 soldaten werden zwaar gewond. Rond 5 à 6 uur in den avond, kwam een obus te vallen in den stal van Antoon Van Iersel, waar hij met gansch zijn gezin op dit oogenblik verbleef; verscheidene dieren werden dood ten gronde geslagen, twee van zijn gezin gekwetst doch zijne dochter, Josephina, een meisje van 20 jaar werd doodelijk getroffen, niemand kon haar helpen en zoo bezweek ze in hare hevige pijnen en stierf op 5 October om 7 uur 's morgens. In den nacht van 4 op 5 October werd Jan Timmermans-Maas in zijn schuilkelder gekwetst door een obus die in de nabijheid viel en den schuilkelder gedeeltelijk deed instorten. Jan bracht den nacht door in een gracht achter zijne woning waar hij 's morgens door de geburen werd opgenomen en in een naburige schuilkelder werd gelegd. Niemand kon hem helpen en zoo moest die man nog een heelen dag in geweldige pijnen blijven liggen. Toen kwam een Rood-kruisauto en de man werd vervoerd naar de St.Jozefskliniek te Turnhout, waar hij aan zijne verwondingen bezweken is op 11 October. In den nacht van 4 à 5

October, werden de Duitschers gedwongen in allerhaast Maerle te verlaten. Paarden, wagens met munitie werden door hen achtergelaten; hun gestolen bezittingen gaven zij prijs en vluchtten de bosschen in op Nieuwkerk aan. Eindelijk de bevrijding op 5 October. Te 8 uur 's morgens werd Maerle door de Engelschen bezet. Dit was een blijde morgen: van uit de schuilkelders werden de bevrijders verwelkomd, van klein en groot. Maar eens dat Maerle was bezet, werd dit gehucht door het zwaar Duitsch geschut bestookt en de inwoners zagen zich verplicht hunne hoeve te verlaten. Wat moest er gebeuren? De paarden werden te voorschijn gehaald van uit de bosschen en moerassen; nu moesten ze dienen om de vlucht te nemen met het gezin: alles op den wagen wat medegenomen kon worden en dat wij groot-noodig hadden: bedden en dekens, kleederen en eten want niemand kon den tijd bepalen of het was voor een of drie weken. Veel van onze goederen werden achtergelaten en prijsgegeven. Een groot getal onzer inwoners ging een veilig schuiloordje zoeken in ons buurtdorpje Weelde, waar wij buiten het bereik van het Duitsch geschut waren en door geen enkele oorlogsgebeurtenis werden gestoord en zeer vriendelijk onthaald werden. Op 26 October waren de Duitschers van het grondgebied Poppel voor goed verdwenen; dan konden de inwoners weer terug naar de hoeve. Blijheid bestond er bij ouden en jongen, tot zelfs bij kleine kinderen die al begrepen wat een tehuis was. Want nog zoo goed als 't zijn kan: Oost West! thuis best! Eenmaal thuis, werd alles weer in orde gebracht, de daken werden dicht gelegd en alles hersteld wat hersteld kon worden. Maar wat hadden de moffen achtergelaten? Mijnen hadden ze gelegd op vele akkers en wegen en als we eenige dagen thuis waren ... wat gebeurde er? Voor de tweede maal werd Maerle beproefd. In de maand November overkwam een ongeluk aan Ad. Walschots door het ontploffen van een voetsmijn; zijn voet werd hem afgerukt. Nu dachten de inwoners eindelijk toch verlost te zijn van den oorlog. Helaas! Dit was niet waar! Bij dag en nacht, rommelden die gevaarlijke monsters over onze huizen en velden heen, om gedeeltelijk Antwerpen te bereiken. Ja! op Kerstdag 1944 om 1 uur, op den middag plofte een van die gevaarlijke monsters neer, een V2, naast de hoeve van A. Walschots; zij werd gansch verwoest en zijn

zoontje, Joske, 3 jaar oud bleef op slag dood. De andere kinderen konden gered worden; na een korte verzorging in het krijgsgasthuis te Turnhout waren ze hersteld. Dit alles gebeurde terwijl de moeder den vader was bezoeken die verbleef in 't gasthuis te Turnhout om de verzorging van zijn been: het eerste ongeluk dat hem beproefde. Wat gebeurde er nog door die V2? In vele hoeven werd het glas totaal verbrijzeld, deuren binnengerukt, de daken gelicht, zoodat er een gansche week te werken was om de gebouwen dicht te maken. Zoo zijn we aan het einde gekomen en hopen voor altijd verlost te blijven van oorlog.

30. De mijnvelden (Adriaan Walschots)

Op 26 October moest de vijand onze gemeente prijsgeven aan de Verbondenen. Dat was een ware vreugde alhoewel wij niet wisten met welke geheime streken de vijand te werk was gegaan in de laatste dagen toen hij onze gemeente nog voor een deel bezet hield. De vijand had alle middelen gebruikt om te voorkomen dat de geallieerde legers hem onverwachts, bij nacht zouden verrassen, daarom had de vijand meest gebruik gemaakt van de veldmijn die een zeer gevaarlijk oorlogstuig is. Men moest er rekening mede houden: overal waar de Duitschers zich wilden vastzetten waren mijnvelden aangelegd. Meerendeels waren zij aangelegd tot winkelhaken: gewoonlijk een of meer tankmijnen en aangepast met veldmijnen, soms zeer menigvuldig in getal. Zoo kwamen eenige grensbewoners te Maerle vast te stellen dat daar de Duitschers ook mijnvelden hadden achtergelaten. Op een stuk land van Timmermans A. ontdekten men dat er zware tankmijnen werden gelegd en het mag ons wel ten zeerste verwonderen dat daar niemand het leven mede verloren heeft: jagers gingen over 't veld en kwamen met ontsteltenis bij zulke mijn terecht; men ging dan op zoek naar mijnen omdat men dacht dat dit juist het oogenblik was om mijnen te zoeken, daar, zoo zegde een landbouwer, de sneeuw wat gedooid is en de grond is nu omlaag geraakt waar de mijnen liggen. Wanneer zij op zeker oogenblik tankmijnen ontwaarden, wilden zij er een stokje bijsteken tot aanduiding. Bij deze tankmijnen lagen nog 6 kleine voetsmijnen die zij niet te zien hadden gekregen op dat oogenblik, maar wel nadien kwamen zij vast te stellen dat zij er geen halven meter afgestaan

hadden. Stoute kerels wilden die mijnen tot een hoop verzamelen, er dan een vuurke aanleggen en dit zou wel een geweldigen knal geven. Zoo gezegd, zoo gedaan! De mijnen werden op een hoop gedragen, wat strooi er rondgelegd, een solferstekje aangestoken en de brand ontstond. Spijtig er gebeurde niets: slechts wat gegrom. Het doet niets af: ze zijn zeker al vergaan!! De stoute kerels worden nieuwsgieriger en zien voltallig naar de roode vlam ... maar ziet: eensklaps daar een geweldige slag! De stukken sloegen langs hun ooren en bleek als dooden stonden zij naast elkaar. Zij konden, Goddank, nog heelhuids huiswaarts gaan, maar mijnen zoeken, was gedaan! Vele soorten mijnen werden gelegd. Er waren houten bakjes die van boven open waren en met een veer werkten: kwam daar een wagen op met zwaar gewicht dan ... ging hij aan stukken. Ook bestonden er lichtmijnen die gespannen waren met draadjes, kwam men in aanraking met die draadjes dan gaf dat bijna een fakkellicht en de vijand merkte dan dat er onheil was. Deze mijnen waren niet van doodelijken aard; het waren meer waarschuwingmijnen. Maar de voetsmijn was het gevaarlijkste mijntje door den vijand achtergelaten om nadien de burgers in 't ongeluk te brengen, want zeker is men zijn voet of been verloren als men op een voetsmijn trapt. Maar hoe gemeen de vijand die ook legde! Hij nam rapen en zette ze boven op de mijn, juist of zij groeiden en niemand kon ze merken. Soms waren er pijpen in den grond van 2 meters lengte, licht onder den grond en daar de voetsmijn onder. Wanneer deze mijnen afsloegen, ging het schot recht naar boven en gewoonlijk was men den voet verloren en gekwetst over gansch het lichaam. Deze mijntjes, voetsmijntjes genaamd, waren ook van houten omtrek en in de mijn een buisje met een veer; kwam men met de voet op het deksel, die veer drukte dat buisje aan stuk en het ongeluk volgde. Deze voetsmijnen hebben in onze gemeente 2 personen den voet afgerukt. Na veel lijden en leed, zelfs de grootste pijnen overwinnend, loopen zij nu weder, maar ... met de hulp van een houten voet. Wij koesteren de hoop dat niemand onzer medeburgers nog op een mijn zal loopen en dat nooit meer een vijand alhier zal komen mijnen leggen.

31. Het militaire kerkhof (Paula en Marcel

Van Steenberg)

En eindelijk zou ook onze gemeente van het Duitsche juk verlost worden! 't Was een triestige mistdag, dien 3e October, toen de eerste Tommie-helmpjes, slechts eventjes zichtbaar boven den zwaar gepantserden Shermankoepel, hun intrede deden. Daar de Duitschers min of meer de goede trouw van Tommie aan 't wankelen hadden gebracht, waren de vroede Poppelaren reeds den vorigen dag veiliger oorden gaan opzoeken naar Overbroek, Heide, Aerle, Hondseinde, Bedaf en andere gehuchten. Zoo kwam het dat de "Polar Bears" misschien wel te vergeefs uitgekeken hebben toen ze binnenrolden, of er niet hier of daar een Belgische mens te zien was. Toen 's anderendaags de "Canadian businessmen ofte zakenlui" aanlandden, kwamen stilaan de burgers hunne haardsteden, of wat er dan nog van overbleef, opzoeken. Dan was 't dat de eerste Commando zijn laatsten rit maakte en als rustplaats vond, een klein stukje van Poppels grond, gelegen langs de groote baan in de weide van den landbouwer Coppens. Enkel een klein stukje was 't, zes voet lang en twee voet breed. Dit terpje en een houten kruisje waren 't eenige wat hem bleef. Ik zegde, 't eenige, maar neen, bijlange niet het eenige! Hem bleef zooveel! 'k Noem enkel den eeuwigen dank en de gebeden van Poppels menschen. Zijn naam was Smith. L. Plekoly. Regt. 14579643. De enkele geburen, reeds teruggekomen, waren ten zeerste verwonderd wanneer ze die mannen in khaki, ongewend nog, met de spade zagen werken. Begonnen die mannen zich ook al in te graven? Zou er nu weer gevaar dreigen? Daar langs den steenweg echter komt een kleine Rood-kruiswagen, mindert vaart, draait en komt op de weide gereden. Het antwoord op al de gissingen kwam snel, heel snel, toen vaardige handen den dooden makker, in een deken gewikkeld, uit den auto namen en in de groeve legden. Enkele gebeden, terwijl sterke armen het graf vullen en slechts enkele minuten later duidt alleen nog de versch omgewoelden grond de plaats waar later minnende menschen komen kunnen om nog eenmaal dicht bij hem te zijn dien ze op aarde nimmer zullen weerzien. En de doodengravers rusten niet. 's Anderendaags dezelfde onbewogen gezichten en dezelfde kalme aalmoezenier! Toen stonden er zeven kruisjes. En hoe of waar de overigen ook vielen weten enkel God en hun kamera-

den, die hen herwaarts brachten en teruggingen om misschien reeds denzelfden dag op een Jeep of Carrier of hoe ook, hier gebracht te worden om te wachten, kalm en tevreden, op den jongsten dag. En wie een maand later voorbij kwam kan 20 witte kruisjes tellen waarop in zwarte letters den naam, regiment en nummer van de gevallen, zeventien Engelschen, twee Polen en één Canadees, met den datum van hun dood. En wat in de frontlijn eigen kameraden hadden moeten verwaarloozen deden nu een afdeling A.A.-mannen die gaarne hun vrijen tijd en hun kijklust bedwongen om het nieuwe kerkhof een waardig uitzicht te geven voor het Allerheiligenfeest. De ruw vervaardigde kruisjes werden vervangen door nieuwe, alle van hetzelfde formaat, de terpjes bijgewerkt en late bloemen gulhartig door de geburen afgestaan als een kleinen wederdienst. Enkele maanden later, den 13 Januari 1945, werd het laatste slachtoffer onverwacht nog aangebracht, die tenslotte bleek te zijn een der aanvoerders van Poppels liberators en gewenscht had te rusten aan 't hoofd van zijn mannen. Hij werd begraven de eerste op de voorste rij. Hun teeken, de witte ster, waaronder ze den ganschen glorierijken stoottocht hadden doorgemaakt, prijkt nu te midden van hen als een banier van de goede zaak waarvoor ze vielen. En toen Poppel uitbundig de verjaring zijner bevrijding vierde, toen was daar ook, last, but not least, het kerkhof in miniatuur, kunstig geïmiteerd op een feestwagen. En 's Zomers nu, wanneer alles zonneovergoten te blekkeren ligt, dan zingen alle vogelsoorten hun lof en 21 kruisjes steken wit af tegen den donkergroenen achtergrond. Maar 's Winters ligt het troosteloos in den zompigen morgenmist en d'omringende boomen treuren dikke tranen om de jonge levens die meedoogenloos geknakt werden om een zinneloozen oorlog die dood en vernieling bracht over de gansche wereld.

Jonge helden,
Neergevelden,
U zij roem en U zij eer
Uw offer bracht ons Vrede weer.

Wij gedenken: 1. S.Babula, 2. J.Gorski, 3. H.Langen, 4. G.Garven, 5. J.Clayton, 6. Gr.Dobson, 7. L.Flenly, 8. D.A.Law, 9. S.Weedon,

10. K.Partwer, 11. A.N.Pye, 12. L.Smith, 13. H.G.Griffits, 14. F.Towle, 15. J.Gordon, 16. J.W.Graham, 17. C.Magarry, 18. J.A.Green, 19. J.Hoare, 20. J.Fullarton, 21. D.R.Curry, 22. F.T.Bill, 23. W.Reynard, 24. A.Gavin, 25. Hallidan, 26. A.Noble, 27. W.Mac Meakin

Al deze kruisjes vragen een gebed, en vragen smeekend dat gij hun offer niet vergeten zoudt. Want zij zijn gevallen wellicht in onze plaats. Oorlog is immers een tijdperk van doodstrijd. Deze golgotha, deze calvarieberg, dit kleine kerkhof zullen we eerbiedigen, en de gedachtenis aan hun bloedig offer zal ons immer herinneren aan de onmenselijkheid van oorlogen en zal ons doen bidden en smeeken: Heer, Spaar ons van pest van hongersnood en oorlog. Amen.

32. Angstige uren in oorlogstijd (Hendrik Van de Pol)

Wanneer iemand zijn verhalen en ervaringen van onder den oorlog vertelt, dan wordt daar meestal mee gelachen, en men denkt: hij doet er wat bij. Maar hetgeen ik hier verhalen ga, is toch de zuivere waarheid, dit verhaal heb ik en mijn broer Jaak meegemaakt zooals ik het hier kom te vertellen. Het was in 1944 den 12e Januari, omstreeks 9 uur in den avond dat ik en mijn jongen broer Jaak ons naar onze Nederlandsche Noorderburen begaven. Bijna aan de grens gekomen, moesten wij toch wat overleggen hoe wij best de grens zouden passeren. Terwijl wij het tegen elkaar uitlegden, springt er een Duitsche grenssoldaat op en riep: "Halt! Stehen blijven". Wij gingen aan 't loopen; maar het kon niet baten: hij stuurde een grooten hond op ons af die ons duchtig met ons broek pakte, en wij waren gevangen. Dan moesten wij mee naar Hilvarenbeek (Holland) naar de pastorie, die toen door de Duitschers was aangeslagen. Daar werden wij in een kamer bij den Officier gebracht die ons ondervroeg en daarna moesten wij ons ontkleeden en werden gansch onze kleederen afgezocht naar geld. Toen dit alles in orde was, brachten ze ons naar de Hollandsche Gendarmen kazerne, waar wij bij drie jonge mannekens gezet werden. Toch was dit een gezellige nacht, zoo met vijf in een kooiken van 3 vierkante meters. Den volgenden dag, rond tien uren, kwamen die vervloekte Duitschers ons allen daar halen, en moes-

ten wij weer terug naar de pastorie; daar kregen wij een half stukje boterham met een kopje koffie. 't Scheen dat ze niets meer konden geven want dat er anders niet genoeg meer was voor de soldaten. Daarna werden wij nog op toer ondervraagd en toen zegde die baas dat ik een voortvluchtige was en dat ik naar Duitschland moest gaan arbeiden, iets waarvoor ik niet te vinden was. Ik besloot al dadelijk van eens naar het hazenpad uit te zien. Allen waren ondervraagd en toen moesten wij naar den hof, gaan spitten, en omdat ik de oudste was, werd ik als eerste chef aangeduid. Natuurlijk ging ons dat niet fel van de hand zoo met gewapend toezicht en ik vroeg aan de wacht hoelang wij daar moeten blijven, maar die lachte mij uit en zegde dat ik voor 18 maanden naar Duitschland moest gaan werken. Toen zegde ik hem dat ik dan ging loopen, maar hij geloofde mij niet en schaterde van het lachen. Een half uur later ging hij binnen; dat viel in onzen smaak. Mijn broer Jaak stookte mij nog wat meer op: wij waren het dadelijk eens maar de anderen durfden niet; toch geraakte ik op het dak van het honden kot dat langs den hofmuur stond, en zoo kon ik de gansche straat bekijken. Opeens nam ik den sprong, en onze Jaak volgde mij, en wij liepen 500 meters midden door de straat, dan draaiden wij af het veld in, nagekeken door de gansche bevolking. Ik zou op dit oogenblik, graag, 1000 franken willen geven hebben als wij terug over den muur in den hof geweest waren, doch dat was te laat! Het angstzweet begon te komen, niettemin ging de vlucht verder achter het voetbalveld door. Het ging als een dolk door mijn hart toen wij 2 Duitschers over den volgenden weg zagen rijden. Wij lieten ons plat vallen in de haag en hielden ze in de gaten; gelukkig hadden zij ons niet gezien en reden gewoon verder. Terwijl we daar lagen, zagen wij achter ons de andere mannen, die met ons in den hof zaten, afkomen geloopt, die durfden nu niet meer in den hof blijven en waren ons gevolgd. Nu liepen wij samen met 5 man, recht op de bosschen van den Orangebont af, maar door onze dolle vlucht was alles, wat mij anders bekend was, onbekend en wist ik dadelijk geen spoor meer, zoodat wij verplicht waren den weg te vragen. Dit werd dan bij het eerst volgende huis gedaan en toen waren wij weldra weer op het goede pad en ging het snel de bosschen in. Doch daar begon het vervloekte

spelleke weer: twee soldaten kwamen ons op 100 meters voorbij over de dreef en wij moesten weer al tegen den natten grond. Tot overmaat van ramp, bleven die soldaten staan juist op den hoek van het perk waar wij ons schuilhielden. Wat nu gedaan? Ik besloot een dertigtal meters terug te kruipen: daar lag een diepe gracht dwars door den mast. Daar werd dan ook dadelijk mee begonnen en zoo ging het: kruipend met den buik tegen den grond, allen op een rij achter elkaar, met een hart dat klopte als een hijgende hond. Zoo geraakten wij weer in die gracht die niet erg droog was: en nu moesten wij op handen en voeten door het water. Dat ging zoo een paar duizend meters en toen waren wij aan den kleinen dennenmast; daar drongen wij weer maar door, blij dat we ons weer konden oprichten, toch bleef het nu niet bij natte handen en beenen, maar we waren dadelijk nat tot op onzen buik toe, van de druppels die daar aan de boomen hingen, en wij ijlden om ter hardste van kou en honger. Eindelijk tegen den avond kwamen wij terug in Esbeek terecht, daar gingen we de vroegere trambaan over en konden we recht door den kleinen mast, tot voor de grens (België-Holland) waar we den donkeren afwachtten. Toen het donker was kropen wij, op handen en voeten, over de vlakke grens, tot 500 meters er over. Het was mij een steen van mijn hart dat wij weer op onzen eigen Belgischen grond stonden. Het gevaar was wel niet geweken, doch, nu gingen wij van een af en ik en mijn broer wij dachten dat het best was van maar niet naar huis te gaan en gingen naar onzen ge- buur, Al. Haagen, waar wij eens flink konden warmen en goed eten tot wij er tegenkonden. Iemand van Al. H. was onzen vader en moeder gaan verwittigen. Wij gingen nu maar naar het bosch waar wij een hutje ingebouwd hadden voor het helpen van krijgsgevangenen die in Duitschland gingen loopen: dit paleis, rondom in den mast, werd nu onze woning: daar werd ons het eten door onze zusters aangebracht. Denzelfden nacht nog kwamen de Duitschers al naar ons zoeken, en daar zij ons niet wisten wonen, klopten zij bij onzen ge- buur, Frans Voeten, aan en troffen daarbinnen een heele compagnie smokkelaars aan, die het ongeluk van onze grap gingen worden. Terwijl dat een paar soldaten daar bleven, gingen er eenigen bij ons thuis zoeken; het kleinste hoekje werd afgezocht en op 't laatst van 't spel moest onze

oude vader zelf het paard en wagen inspannen en den buit bij Fr.Voeten opladen en daarbij 16 man, zoodat het een zware vracht was, en moest hen naar Hilvarenbeek brengen waar alles gelost werd. Dit was het begin van ons boschleven. Dat duurde zoo drie, vier maanden, totdat wij ons al eens thuis gewaagden. Zoo was op zekeren dag onze Jaak met den hond die Tommie heette, in den stal: op eens sprong het beest woedend buiten en blafte geweldig. Onze Jaak niet vermoedend, loopt ook buiten en riep: "Tommie kom hier!" Maar daar stond een mof voor hem en die riep het anders: "Ha, manneke, nu heb ik u!" en Jaakske was er weer aan. Maar door het smeeken en het schreien van Vader en Moeder liet hij hem toch thuis, omdat hij nog jong en eigenlijk niet voortvluchtig was. Zoo waren de oorlogsdagen voor menige jonge kerels, altijd vol angst en schrik om niet in Duitschland te geraken. Wat is het leven nu, dat we bevrijd zijn, toch wat rustiger! Over de straten gaan en staan waar wij willen! Leve de Vrijheid! Leve België! Leve de Koning!

33. De onderduikers (Adriaan Daamen)

Onderduiken is geen feest! Onderduiker spelen doet men niet voor zijn plezier of uit sport! Laten we hier een klein beeld ophangen over de levenswijze der jongelingen, die, onvrijwillig, bij de zoo genaamde onderduikers behoorden. In de eerste helft der bezettingsperiode was er van verplichte tewerkstelling weinig spraak door het feit dat Duitschland zijn tekort aan arbeidskrachten door vrijwilligers wist aan te vullen. Nadien werden alle werklieden voor de inmiddels opgerichte Arbeidsambten opgeroepen om te verklaren waar zij werkzaam waren. Indien hun werk niet noodzakelijk geacht werd, werden zij verplicht naar Duitschland te gaan arbeiden. Doch dat bleek niet voldoende te zijn: nadien werden alle jongelingen, geboren tusschen 1920-24, voor de zoo genaamde Werbestelle geroepen. Op enkele uitzonderingen na, werden allen verplicht naar Duitschland of naar een ander door Duitschland bezet gebied te gaan arbeiden. Onze Vaderlandsche plicht bracht ons tot besluit geen tekort aan oorlogsmateriaal te helpen voorkomen om den oorlog te helpen verlengen tegen eigen volk en land, maar deed ons weigeren te vertrekken, ondanks dreigbrieven, opsporing door Feldgendarmen en achterhouding van

rantsoeneeringszegels. Maar daar kwam de moeilijkheid: Pas enkele dagen na den vertreksdatum kwam de Feldgendarmerie op nachtbezoek. Om niet opgepikt te worden, waren wij van zelfs verplicht een geheim nachtverblijf te zoeken, meestal bij familie of beste vrienden. Wanneer de nachtbezoeken niet genoeg opleverden, dacht de bezetter meer succes te boeken door de hulp van verraderlijke Belgen in te roepen. Deze zoo gevaarlijke Gestapo, deed zijn werk niet gelijk de Feldgendarmen, maar ging over dag langs de wegen en hield ieder man aan om naar werkkaart of vrijstelling van arbeids-Dienstplicht in Duitschland, welke inmiddels ook uitgereikt waren, te vragen. Diegene die de kaart of vrijstelling niet kon toonen, werd aangehouden. Ondertusschen was het niet voldoende een veilig nachtverblijf te zoeken, maar het was niet meer geraadzaam zich nog op de openbare wegen te begeven. Dan kwam de tijd dat wij ons verplicht gevoelden, ver van wegen en huizen, in de velden ons verblijf, vooral over dag, te zoeken. Zoo leefden wij bijna, gelijk wij vroeger in de Geschiedenis geleerd hebben, gelijk de Oud-Belgen. Onze woning bestond uit schuilkelders, niet voor afweergeschut maar voor Gestapo-gevaar. Deze plaatsen waren gemaakt in strooi- of houtschelven, in verafgelegen schuren en stallen, 's Zomers in open velden of bosschen. Vooral wanneer er gevaar bestond dat de Gestapo op komst was, liepen allen, verwittigd door geburen of andere medelijdende medeburgers, gelijk wild dat door de jagers achtervolgd werd, de velden in den tijd afwachting tot er verwittigd werd dat het gevaar voorbij was. Wanneer de plaats wat lang onveilig bleef, kwamen goedwillige mensen met spijzen die dan goed van pas kwamen. Alzoo gingen dagen, weken, zelfs maanden voorbij: onze meeste verblijfsplaats in de velden zoekend, bijna afgezonderd van de menschen, zeer zelden nog de H.Mis bijwonend, zonder onze vergaderingen en gezellig samenzijn voort te kunnen zetten. Soms konden wij ons huis bezoeken, 's middags of 's avonds om het eetmaal gezamenlijk met de familie te deelen. Doch zeer dikwijls wist men tehuis niet waar wij ons bevonden of van welke goedhartige personen wij ons voedsel ontvingen. Wanneer wij dan onzen stoutsten moed bijeenraapten om toch 's avonds eens gezellig bij een vriend door te brengen en wij ons met gesloten deuren veilig achtten,

plots het geronk hoorend van auto of moto, soms ook wanneer een vreemdeling kwam aankloppen om den weg te vragen, liepen wij allen, zoo mogelijk, naar buiten, of was dit niet mogelijk, dan maar binnen zich verschuilend in schuur of stal onder strooi of hooi. Bij de verplaatsing van de eene verblijfplaats naar de andere, wat meestal 's avonds gebeurde, werd vaak voor de gedaante van andere onderduikers of van burgers, op de vlucht geslagen door de velden heen op gevaar van hier of ginder in de gracht te stuiken of op weideafsluiting te loopen. Terwijl wij alzo allerlei onrusten doormaakten, lieten de moeders vele H.Missen opdragen en baden zij vele rozenkransen om hunne jongens te mogen behouden. Wat ook veel is gebeurd want Goddank zijn wij van dien gruwel goed gespaard gebleven. Leve onze Vrijheid!

34. De Corporatie (Jos Ruts)

Onder den ronkende titel van Nationale Landbouw en Voedingscorporatie begon deze Deutsche instelling met de boeren aan banden te leggen. Hij begon langzaam: Eerst moesten de koeien en varkens opgenomen worden op stalkaarten; al de veranderingen moesten er op aangegeven worden. Daarna volgden al de andere takken van den Landbouw: het teeltplan werd aangepast, de vleeschleveringen en melkleveringen werden ingesteld en wel zoo dat de kleine landbouwer het meest getroffen werd, deze Corporatie, onzaliger gedachtenis, had tot doel den kleinen landbouwer te doen verdwijnen. De Corporatie was er en het gerucht deed de ronde dat deze instelling een blad ging uitgeven: "Volk en Bodem", dat iedere boer moest nemen en de bijdrage was 15 frank (later 45) per hectare. Wij wilden het niet gelooven: Wie zou ons kunnen dwingen een blad te nemen dat wij niet wilden? Edoch wij zouden het maar al te rap ondervinden onder wiens klauw wij waren. Het was in dit fameus blad dat ons, onder dreigementen en dwangmaatregelen, de verplichtingen opgelegd werden. Er waren groote geldboeten opgelegd aan diegenen die hunne verplichtingen niet na, of niet konden nakomen. Van rechten voor den boer was in dit blad geen spraak, alleen maar plichten en het noemde zich een blad voor den boer! Er was geen enkel product op de boerderij dat niet onder de opeischingen van de Corporatie viel. Doch de boe-

ren zijn hier altijd zoo maar lijdzaam en gedwee en zeiden: "Het zal genoeg iets doen!" Zoo vonden zij er geen bezwaar tegen al moesten zij hier tot 5 uur bij de Corporatie wachten. Dit was geen uitzondering; het was heel normaal van daar uren lang te zitten wachten, staan of te hangen om een kalf op de stalkaart te laten bijzetten, of een biggetje door te laten doen dat gestorven was. Daar werd onderling nog eens boertig gelachen en den gek gehouden met de Corporatie; met uitzondering natuurlijk van enkelen die te veel op thuis dachten en op het werk dat er te wachten stond. Altijd was het zoo plezant niet: b.v. als de controleurs kwamen, en dat was geen zeldzaamheid. Want u begrijpt wel het zou heel zeldzaam zijn als de boer op geene enkele overtreding kon betrappt worden. Zij ook konden met hun rantsoen niet toekomen, zoo min als in de stad. En u begrijpt wel dat men dom is zoo men zich tekort doet, als men het heeft op de boerderij. Vandaar dat er zich dikwijls wel een melkkit met melk onder de kachel bevond of een bolleke kaas in den kelder. En dit was gevaarlijk! Volgens de controleurs immers moesten de boeren maar met hun rantsoen toekomen en namen boter en kaas zelf mee. Er werd ook menig varken uit de kuip gehaald en als het dan maar was voor de hospitalen gelijk zij het ons wijs wilden maken! Bij dezen die te ver achterstonden met de vleeschlevering, werden de koeien zoo maar uit den stal gehaald en dit werd gedaan in 't bijzijn van Feldgendarmen. Het is hier gebeurd dat eenige boeren werden opgehaald door de Feldgendarmen omdat zij aan de leveringsplicht van aardappelen niet konden voldoen, zij werden voor een 14 dagen in de Begijnenstraat gezet met het doel zoo de aardappelen te doen vermenigvuldigen. Als u deze maatregelen allemaal ziet, die wij meemaakten, dan moet u met mij besluiten dat het voor den oorlog nog al wat anders was: alles vrij; men kon boeren gelijk men wilde; een schoone veestapel die nu tot op de helft geslonken is in waarde; schoone weiden en landerijen, nu dorre weiden en uitgeputte gronden, versleten landbouwalaam. De boer heeft bij de Corporatie en tijdens den oorlog heel wat ingeboet. En nu? Alles wat de Duitschers hebben ingesteld is afgeschaft, doch de Corporatie niet. Waarom niet? Het is te hopen dat wij hierin ook de volledige vrijheid zouden kennen zooals vroeger en een voorspoe-

dige en gelukkige toekomst tegemoet gaan.

35. Slot

Ons oorlogsboekje loopt hier ten einde. Wellicht was er nog veel te zeggen. Edoch het getal 33 moge hier volstaan. Varietas placet. Verscheidenheid

behaagt! Door die verscheidenheid ook werd alhier, Poppel tijdens den oorlog, veelzijdig belicht: de bijdragen komen voort van oog of oorgetuigen, zij hebben de zaak meegemaakt, beleefd; zij blijven verantwoordelijk, elk voor 't zijne, voor wat zij schreven.

Schenken voor het museum en archief

Maria Verwimp

- Doodsprentjes
- Drie publicaties over koning Leopold III
- Collection Roland Bauduin (Catalogus van de openbare verkoop in 1925)
- Een oud versierd bordje, Zes tinnen maatbekers
- Een Franciscusbeeldje met duiven, een oude (muziek)-speeldoos uit Lourdes, 2 paardenbelletjes, scheerzeepkommetje, een grote oliekrui, 1 exemplaar "Christelyke Onderrigtingen voor jonge Lieden" uit 1840, 1 exemplaar "Den Godvrugtigen Landsman ofte Gebedeboek", Handboek der Christenen. Antwerpen, 1878 (met zilveren sluiting), een groot beeld van St.Franciscus, Kruisbeeld met ivoeren Christusbeeld

Jan Woestenburg (Oud-Turnhout)

- Roomsche-Katholiek Zondagsmisboek, uitgave Proost, Turnhout, 1934
- Moeder Maria, Gebeden en Meditatieboek, uitgave Brepols, Turnhout, 1901
- Misboek en Vesperale, dr. Peeters, Van Cauwenberg en J.D. O'Connor, uitgave Splichal, Turnhout, 1942
- Warenkennis en Werkwijzen bij Voeding en Huis-houding, dr. E. van Daele, uitgave A. De Meester, Oudenaarde, 1933

J. Boogaerts (Turnhout)

- De Navolging van Christus, Brepols & Dierckx, 1896: Prijs in 1904 behaald door Clementine Proost (Ravels) met vermelding: "Catechismus van de Volherding"

Parochie St.-Adrianus te Ravels-Eel

- Twee processievaandels in bruikleen

Familie J.Dries-Van Tigchelt

- Werkplaatsreglement van de bakkerij van Henri Van Gils, Weeldestraat

Jos Timmermans (Weelde)

- Carbuurlantaarn

Rik Kokke (Ravels)

- Verzameling doodsprentjes en overlijdensbrieven
- Bundeltje oude brieven
- Doos diverse boekjes
- Diploma van Ida Schoenmakers: B.J.B.-opleiding uit 1944

Familie Kolen (Weelde)

- Bolhoed

Familie De Meijer-Van den Hout (Weelde)

- Merklap van ongeveer 8 meter

Familie Hermans-Kolen

- Keteltje om thuis kaas te maken, Groentenhakmes

Familie Kolen (Weelde)

- Herenhemden

L.Vosters-Willemsse

- Mechanische schrijfmachine

Familie Kolen-Van Hees (Weelde)

- Vuurtje om melk voor een baby op te warmen

Julia Willems (Weelde)

- Snijmachine voor snijbonen

Anna Hermans (Weelde)

- Gasmasker, Sigareenvorm, Verzameling oude foto's

Zien Huysmans (Turnhout)

- Encyclopedie Automobile Universelle (2 delen)
- Boek: "Praktische Leergang van Hoefsmederij"
- Diploma van hoefsmid uit 1957

- J.Nuyts. Bedelheiligen en Bedeldagen uit het plezante Turnhoutse Kinderleven. Overdruk uit Taxandria 1953

De Heemkundekring Nicolaus Poppelius dankt de talrijke schenkers van deze indrukwekkende lijst objecten en boeken. Ze vullen op een schitterende manier de collecties aan.

De Poppelse Janhagel

door Jos Nooyens

Al 170 jaar wordt er in Poppel janhagel gebakken en nadat Johannes Dalleu er in 1838 mee begon, is op heden bakker Gatzen de tiende opvolger die het recept in handen heeft en nu in Poppel de janhagel bakt. In het boek "Poppel Toen en Nu" dat in 1997 door Marc Vermeeren werd geschreven wordt de stamboom en de geschiedenis van de Poppelse Janhagel duidelijk geschetst. We nemen hier de twee betreffende bladzijden 124-125 integraal over.

"De geschiedenis van de Poppelse Janhagel is nauw verweven met de geschiedenis van de familie Dalleu. Deze Dalleu's waren oorspronkelijk Franse paardenhandelaars uit Arras die zich omstreeks 1745 te Waalwijk hadden gevestigd. Later gingen de Dalleu's uiteraard ook andere beroepen uitoefenen en sommigen werden logementhouder, bakker, burgemeester en secretaris. Joannes Wilhelmus Dalleu (gehuwd met Maria Anna Pieren) uit Waalwijk is de grondlegger van de Poppelse Janhagel. Als paardenkoopman kwam hij veel in het westen van de provincie Noord-Brabant waar elke boer zijn eigen janhagel bakte en bijna zeker heeft hij daar het recept gekregen. Dalleu genoot immers het vertrouwen

van die mensen omdat hij er al jaren kwam en goede contacten met hen onderhield.

We vermoeden dat Joannes Wilhelmus Dalleu omstreeks 1830 in Waalwijk Janhagel bakte, maar na de dood van zijn vrouw in 1838 verhuisde hij naar Poppel waar hij samen met zijn zoon Lucas Joannes Dalleu suikerbakker was. Lucas Joannes Dalleu huwde te Poppel in 1841 met Maria Josepha de Jong en beiden vestigden zich te Turnhout. In "Den Kempenaer" van 7 augustus 1841 lezen we: "De ondergeteekende heeft de eer het geëerd publiek ter kennis te brengen dat hij zich geëtabliseert heeft met zijn Banket, Hollandse Koek, Brood en Beschuit Bakkerij en Luquerhandel in het hoekhuys van de Herenthalsstraet op de Groote Merkt (laest bewoont geweest door den heer J.B. Van Der Laet. Thans woonende in het begin van de Otterstraet) en dat bij hem te beginnen van den 18 dezer zullen verkrijgbaer zijn alle artikelen tot bovengemelde affaires behoorde en tot een volledig decert vereyst wordende, alles naer den laesten smaek. Een pronte en civiele bediening belovende beveeld hij zich in eenieders gunst en recommandatie en heeft de eer hoogachting te zijn. Turnhout 7 augustus 1841, Ud. W. Dienaer: L.J.Dalleu-de Jongh."

Lucas heeft niet lang te Turnhout gewoond, want zijn kinderen werden te Poppel geboren. Hij was een veelzijdig man want te Poppel was hij

Oudste foto van de Poppelse Janhagelbakkerij (1908)

Oudste foto van de Janhagelbakkerij Louis De Jongh-Melis aan de kerk (1908)

suikerbakker, winkelier, herbergier en gemeentesecretaris en toen hij zich na 1870 te Brussel en te Mechelen vestigde met zijn tweede vrouw noemt hij zichzelf: "Directeur d'assurances". Hij overleed te Brussel op 24 januari 1887. Dalleu werd in de bakkerij geholpen door zijn dochter Anna Maria Josepha en zijn zoon Lucas Joannes Hermanus. De laatste volgde zijn vader op als gemeentesecretaris van Poppel maar verhuisde in 1869 naar Mechelen waar hij nog hetzelfde jaar overleed. Zijn afstammelingen bewaren nog altijd het receptenboekje uit 1867 en daarin lezen we o.a.: "Recepten voor fijne hollandsche Gebakken door L.J.H.Dalleu, Poppel den 1 augustus 1867: Naam der gebakken: beste Poppelsche Janhagel, Rotterdams Spaansbrood, alderbeste Boterbiesjes, fijnen Heiligmaker, Wezepermoppen, Utrechtsche Theerantjes, Bitter Koekjes, Viron à la Française, Speculatie, Koninglijken Marcepijn, Orange Marcepijn, Orange brood, Marcepijn met confituur, Biscuitjes, Theemoppen, Boter Sprits, Beste Boterletters, Beste Amandeltaart, Patiencie, Soezen, Kaneelkoek, Spaaranij's biscuit, Moscovische

tulbant, Muizen, Boterkoekjes, Blixem".

Toen Lucas Dalleu senior naar Mechelen trok kwam de Janhagelbakkerij in het bezit van zijn dochter Anna Maria Josepha. Zij huwde in 1865 met Antonius Coppens die in 1869 gemeentesecretaris van Poppel werd maar reeds in 1870 overleed. Anna Maria Josepha hertrouwde in 1873 met **Jacobus De Jongh** die toen de volgende janhagelbakker werd. Het bedrijf werd na zijn dood voortgezet door zijn zonen Louis en Gustaaf De Jongh. De zoon van Louis was Staf De Jongh en die verkocht het recept aan bakker Herman Bax uit Baarle-Hertog. Jaren later werd Jan Buyckx janhagelbakker die op zijn beurt het recept doorgaf aan de huidige janhagelbakker Peter Gatzen." Tot zover het artikel van Marc Vermeeren in "Poppel Toen en Nu".

In een plakboek van Alice De Jongh vinden wij een krantenknipsel terug met de titel: "Een lekkernij die befaamd werd". De journalist van dienst tekent met de letters O.T. en moet volgens de tekst in 1968 op bezoek geweest zijn bij Staf

De Jongh die poseert aan het grote wiel van zijn janhagelmolen. Wie achter de letters O.T. schuilgaat en in welk dag- of weekblad het nu volgende artikel verscheen hebben wij niet kunnen achterhalen. We laten de tekst hier integraal volgen: "Men kan wellicht van de doorsnee-Vlaming niet zeggen dat hij een werkelijke fijnproever is, maar men zal hem wel overal herkennen als een smakelijke eter, als een smuller: vlaaien, rijstap, hutsepot, enz. En alleen in dat Kempische grensdorp Poppel biedt men u een knappende lekkernij, die janhagel heet. Het is moeilijk om zeggen wat janhagel juist is, omdat niemand eigenlijk weet wat er allemaal nodig is om hem te maken. Er zijn al meer bakkers geweest die er iets van willen maken hebben, zonder succes overigens, en er is zelfs eens een Hollander in Poppel komen binnenduiken om "zijn" janhagel te laten proeven. Het leek er gewoon niet op! Het goedje had een droge meelsmaak, zegt Staf De Jongh, en hij kan het weten, want hij is de man die "echte fijne Poppelse janhagel" maakt, en hij is de enige! Hij heeft het geheim van zijn vader, die nu 88 jaar is,

en uit zijn bed niet meer kan. Maar drie jaar geleden stond die Louis De Jongh nog in zijn bakkerijtje! Hij hield er mee op toen hij dat 70 jaar lang gedaan had. Als vijftienjarige jongen was hij er mee begonnen bij zijn vader aan de oven. Zij verkochten de janhagel in een onooglijk winkeltje aan de kerk. Die vader van Louis kreeg het recept van zijn schoonbroer, die Dalleu heette. Die Dalleu zal de eerste geweest zijn om in Poppel met het bakken dier merkwaardige lekkernij te beginnen in 1830. Er wordt gezegd dat Dalleu zijn recept zou gekregen hebben van een Frans soldaat. Als die Napoleonsoldaat dat inderdaad in Poppel heeft binnengebracht, dan heeft hij er toen ook een hele demonstratie bij gehouden, want om dat hapje te maken moet men nog iets meer kunnen dan deeg maken!

De janhagelmolen

Wij geloven dat het een hele gebeurtenis was, toen Staf De Jongh ons binnenliet in zijn heiligdom. De Vlaamse Televisie is een paar jaren geleden niet verder geraakt dan de huiskamer, maar het dient

Janhagelbakkerij Louis De Jongh-Melis aan de kerk (1924)

Janhagelbakkerij Louis De Jongh-Melis vestigde zich begin jaren dertig in de Poppelse Dorpsstraat (nu AXA-Bank)

gezegd dat de oude Louis De Jongh toen nog de plak zwaaide in die enkele vierkante meters bakkerij, waarvan de helft wordt ingenomen door zo'n oude, onverslijtbare oven, met een witte tegelwand ervoor, en een Delftsblauwe kroonlijst tegen de lage zoldering. In een diepe hoek staat nu een gemechaniseerde trog. Daarin wordt "het geheim" aangemaakt met meel, melk, suiker en boter, maar het gaat om de kruiden, en die maken natuurlijk de fijne smaak. Het mirakel zit hem verder in de bewerking van dat deeg, die zo waar op een volks ritueel lijkt. Het kroonstuk van dat ritueel is een onder alle oogpunten originele molen, die gewoon nergens anders te vinden is. Het ding lijkt wel op een vleesmolen, want ook hier wordt het deeg door een aantal gaatjes heengedruwd. Achter aan de molen hangt een reuze wiel, waarmee dat stijve deeg doorheen die gaatjesplaat gewurmd wordt. Eigenlijk zou er dus een bundel macaroni-ijpjes uit die molen moeten komen, maar zover komt het niet, want terwijl die brij door de gaatjes heendringt, ritst de bakker met een knaap van een mes langsheen die plaat zodat hij in plaats

van ijpjes, bolletjes deeg krijgt. Om zo'n trog deeg er door te krijgen, gaat dat mes een halfuur lang in een verbijsterend tempo op en neer, een tempo waar zelfs een stielman krampen van zou krijgen. Maar het resultaat is er: een bak vol grijs-bruine deegkorrels, waarmee de bakker nu zijn ovenplaten gaat vullen. Zo'n plaat is ongeveer twee meter lang en één meter breed, en die wordt over die hele oppervlakte met een juiste laag dier korrels bedekt. Dan gaat die zwarte plaat voor een klein halfuur de oven in.

Vlug snijden

De gebakken koek moet binnen de twee minuten gesneden zijn, want daarna is hij hard, en zo sprok dat hij niet meer te snijden is. De hete plaat wordt dus recht uit de ovenmond op de tafel gezet, en eerst in de lengte gesneden. Ook dat mes is weer een enig instrument. Het is een rond hout met acht kromme messen in, waarmee die wakke koek met twee lange halen in repels wordt gesneden. Om de koek in de breedte te snijden heeft bakker De Jongh een plank met vier reten in, waar hij met een groot

De Poppelse Janhagelbakker en gemeentesecretaris Lucas Joannes Hermanus Dalleu op 19-jarige leeftijd in 1864 (°Poppel 7/4/1845-†Mechelen 19/10/1869)(oudste foto van Poppel)

Onder: Enkele doodsprentjes van familieleden Dalleu uit de 19e eeuw.

BID VOOR DE ZIEL
van selijc

JOANNES BAPTISTA DALLEU,
weduwnaar van
JOANNA ELISABETH BAX,
geboren te Waelwyk den 11^e february 1824, en over-
leden te Poppel den 8^e augustus 1860.

In het midden myner dagen ga ik naer de
poort des grafs. ISAIAS. CAP. XXXVIII.
(Maer) wie is de mensch die leeft en de dood
niet zien zal? PS. LXXXVIII.
Troost u, gy, die my bemint, ik verlaet
een leven vol ellenden om in te gaen in het
ryk der eeuwige vreugde. H. CAR. VAN SEN.
Vergeet my niet — en bidt voor my.
IS. ESTH.
ONZE VADER. — WEES GEGHOET.
R. I. P.
Turnhout. — Dierpols & Dierckx, Zoon

Het is heftig tot zich zelve ontsien voor een ander lidten,
en men verdoet zag veel te on verhoord te worden. hoe men
men voor een ander onvriendelyk bidt.

H. CAR. VAN SEN. 1860.

Bid voor 'de ziel
VAN ZIJNER
MARIA JOSEPHA DE JONGH,
DOOTERNE VAN
LUCAS JOANNES DALLEU,
Geboren te Watermaal-Bossfort den 29 November 1812,
en voorzien van de HH. Sacramenten te Poppel ged-
vruchtiglyk in den Heer ontslapen den 21 April 1863.

Zy was eene vrouw van iedereen geacht, en is waardig om in
het gehugen der goeden te blyven.
JEREM. VII 8 en II MACH. VII. 24.

Zy opende hare banden aan de behoeftigen... Sprak met wys-
heid en de wet van rechtvaardigheid was op hare tong; zy zag de
wegen van haer huis na, en al haer brood niet in leligheid.
Hare kinderen en haer man zyn opgestaan en hebben haer ge-
prezen. SPIEGL. XXXI. 20, 21, 27, 28.

Heeft zy een weinig kwelling onderhouden, zy zal daervoor
vrel goeds gentelen; want God heeft haer beproeft, en bevou-
den dat zy zyner waardig was. WISLUM III. 5.

Myne dierbare kinderen, gedenkt dat ik niet opgehouden heb
voor u te zorgen en u te vermanen: dient God; oek uwv va-
der, voorkomt elkander in gedenstigheden... Doet volgens het
geen gy van my geleerd, gehoord en gezien hebt, en de God van
viede zal met u zyn. W. I. CAR. VAN SEN. 51. Rom. XII. 10. Phil. IV. 9.

GEBED

Almogenden God, wy inden U, dat uwe dienaresse MARIA
JOSEPHA, die in den naem en de bescherming der Allerheilig-
ste Maegd Maria, haer betrouwen gesteld heeft, in den schoot
uwer barmhertigheid ruige rusten, door onzen Heer Jesus
Christus Amen.

Onze Vader. H. oes gepraet.
R. I. P.

K. Dierpols & Dierckx, Zoon, te Turnhout.

Wat is toch uw leven? Het is als een damp die voor een oogenblik verschijnt en aanstonds verdwijnt. (Is. IV. 15.)

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
Jacobus Franciscus DE JONGH
 weduwnaar van
 Anna Maria Josephina Dallen
 en
 CATHARINA DAAMEN
Lid van het zangkoor der H. Cecilia van
Gemeente Raadslid,
 geboren te Poppel den 1 Maart 1852, en aldaar
 voorzien van de Hl. Sacramenten, godvuchtig
 in den Heer ontslapen den 25 Februari 1895.

Ziet, in het midden mijner dagen ga ik naar de poorten des grins. Te vergeefs meende ik hoopge-
 ston te bereiken. (Is. XXXVIII.)

De Heer heeft het zoo geschikt, en wie aan Hem
 hooftverdragen verkienschap vragen? (Reg. XVI, 10.)

Alle zijne wegen zijn barmhertigheid en waar-
 heid. (Ps. 24.)

Allerliefste kinderen, bewaart den vrede, dient
 getrouwelijk den Heer en tracht altijd te doen be-
 geen Hem behaagt opdat de God van vrede met u
 wone. (1 Cor. XI, 1.)

Wij hebben hem bemind: laat ons zijner gedach-
 tig zijn, tot dat wij hem door onze gebeden in het
 verblijf der gelukzaligen zullen gebracht hebben.
 (H. Ambrosius.)

Jesus, Maria, Jozef, ik geef u mijn hart en mijn
 leven. — Jesus, Maria, Jozef, staat mij bij in mijnen
 laatsen doodstrijd. — Jesus, Maria, Jozef, laat mij
 vreedzaam in uw gezelschap sterfen. (300 d. 28.)

Turnhout. — Van Beekert-Van Oosten.

Janhagelbakker Jacobus Franciscus De Jongh (1852-1895)

mes doorheen ritst. En dat gebeurt allemaal binnen die twee minuten! In zijn schaal houdt de bakker nu 400 matbruine brokkelige koekjes over, een soort speculaas, maar krakend hard, en met een kruidige smaak, waarvoor vader De Jongh in 1881 de ere-medaille kreeg op de "Exposition artistique et industrielle" van Turnhout, en waarvoor hij een patent ontving. Die oude afgesleten molen heeft straks afgedaan, want bakker De Jongh heeft een mechanische molen laten ontwerpen. Toch zal dit Kempisch produkt niet enkel een verfijnd, maar ook een folkloristisch smaakje blijven houden, omdat niet alleen de bereiding van het deeg, maar ook de hele bewerking ervan oorspronkelijk is, en onmogelijk na te bootsen. Wie te Turnhout of in de buurt van Poppel komt krijgt dus de kans een snoepje mee te nemen dat hij nergens anders kan eten! Bij zijn thuiskomst kan die snoeper dan fier vertellen dat hij "echte fijne Poppelse janhagel" gegeten heeft. En dat kan beslist niet iedereen

zeggen!" Tot zover het krantenartikel.

Enkele wetenswaardigheden over janhagel

- Louis De Jongh, geboren te Poppel op 27 september 1880 heeft een tijdlang met zijn jongere broer Staf (vader van Alice De Jongh) samengewerkt in de bakkerij van hun vader tegenover de kerk, maar toen Louis zich vestigde in zijn nieuwgebouwd pand naast maalterij Moonen in de Poppelse Dorpsstraat, was hij de enige opvolger.

- Het verhaal over de deserteur van Napoleon op de Vlaamse Televisie werd geslikt als zoete koek en menig toeristenbus stopte in die dagen aan de winkel van Staf en Julia en men schoof aan om een doos "echte fijne ..." wettig gedeponceerd mee naar huis te nemen.

- Rond 1830 werd op den buiten, vooral bij de boeren, in eigen oven gebakken en nadat het brood uit de oven was gehaald was deze nog heet genoeg

om er een soort speculaas in te bakken. Een restant van brooddeeg, gemengd met vetstof, bruine suiker, honing en kruiden, bijeen gezocht naar ieders inzicht en vermogen, werd in de nog hete oven tot een soort platte koek gebakken en dat recept heeft waarschijnlijk aan de basis gelegen van de eerste janhageldeeg. Meerdere generaties bakkers Dalleu en De Jongh hebben het recept verfijnd en er vorm aan gegeven, en in 1881, toen de koek achter het winkeltje tegenover de kerk werd gebakken door Jacobus De Jongh werd de Poppelse janhagel vereremerkt met een diploma en enige eremedaille op de Exposition Artistique et Industrielle van de Admince communale de Turnhout.

- Gusta Botermans weet te vertellen dat zij als zeventienjarige ging helpen bij het janhagelbakken. Tijdens het bereiden van het deeg hield Louis de deur op slot en vooral de gebruikte kruiden waren zijn groot geheim. In een lange dag, van zeven uur 's morgens tot soms negen uur 's avonds waren ze dan met drie personen druk in de weer om de wekelijkse omzet aan te vullen en de vers gebakken

koek mooi te verpakken in de witte dozen met blauwe druk van 500 gram. De janhagel voor de losse verkoop werd verpakt in hoge en half hoge blikken dozen waarvan het deksel met een gele band papier luchtdicht werd vastgeplakt.

- Bij de inhuldiging van burgemeester Henri Ruts in 1937 stond er in elke klas van de jongensschool zo'n blikken doos op de lessenaar van de meester en als traktatie mochten wij aanschuiven voor elk drie janhagelkoeken, los in het handje en een reep chocolade.

- Soms gebeurde het dat Louis De Jongh ons onder de middag van schooltijd even binnenriep om met z'n tweeën aan het grote wiel van de janhagelmolen te draaien. Dan mochten wij na schooltijd een builtje janhagelstukjes ophalen die bij het rechtsnijden op de grote bakplaat achterbleven. Er waren er altijd wel die mee wilden profiteren, maar die waren bij Louis aan het verkeerde adres. Voor hen hield hij een lege bloemzak open met janhagelrestjes op de bodem van de diepe zak. En als zij dan begerig de opgehouden zak indoken, dan schudde hij die eens ferm dooreen, zodat zij

**Janhagelbakker Louis De Jongh (1880-1969)
met echtgenote Maria Christina Melis (1880-
1939)**

**Gustaaf De Jongh (1882-1956) hielp gedu-
rende enkele jaren zijn broer Louis in de
Janhagelbakkerij**

witbestoven als een bommulder (meikever) in mei te voorschijn kwamen. Koekrestjes was voor ons een gewaardeerd buitenkansje, en werd in hun specerij- en drankwinkel als een snoepje bij aankoop meegegeven.

- Op een festival van de Poppelse fanfare in de dertiger jaren op een weide langs de Pannenhoefsedreef, maakt de firma De Jongh-Melis in het programmaboekje op een volle bladzijde reclame voor janhagel aan vijf frank voor een pak. Een landbouwarbeider op de Pannenhoef verdiende toen 4,25 frank per uur en moest meer dan een uur werken om een pak janhagel te kunnen betalen. In den goeden ouden tijd was de koek, gerekend naar een uurloon, driemaal duurder dan nu in 2008.

- Op de zolder bij Aliske De Jongh vonden wij onlangs de eerste pers die gebruikt werd om het stugge janhageldeeg tot korreltjes te maken. Het is de voorloper van de janhagelmolen beschreven in het krantenartikel. De pers, misschien wel 170 jaar oud, is een mooi stukje vakwerk van een plaatselijke smid en staat nu tentoon gesteld in ons nieuw museum "Het Kaske". De ziel van de pers, een roestige bankvijs, is waarschijnlijk doormidden gebroken toen men een te groot wiel aan de molen bevestigde om de perskracht te verhogen. Met een kleine ingreep zou dit karakteristieke museumstuk nog klaar te maken zijn voor hergebruik. Of het met zijn piston van hout en ijzer, afgedekt met een schijfje zoolleer en koper de gezondheidskeuring van waren kan doorstaan, laten wij over aan het oordeel van de geïnteresseerde museumbezoeker.

- In ons museum is ook te zien het oude deurtje dat jaren lang toegang heeft verschaft tot de eerste Poppelse janhagelbakkerij. Midden op die deur staan vier raadselachtige letters in het hout gekerfd. Heeft hier een Dalleu of een De Jongh het janhagelmes gehanteerd om zijn naam te vereeuwigen? De J en D zijn duidelijk, maar de kleinere letter tussen de D en de L mist het dwarsstreepje om een A te kunnen zijn, terwijl de L slechts licht aangezet is in het hout. De vraag is: staat hier Johannes Dalleu 1838 of Jacobus De Jongh 1873.

- Hoe men aan de naam janhagel kwam geeft te denken. In een weekblad trof ik onlangs het drielettergrepig woord janhagel aan in een adem genoemd met: racaille, schoften, tuig, schorem,

geteisem en droogpoeper. Daar kan de naam van het Poppels edelgebak dus niet van zijn afgeleid. Een koekje bestrooid met witte suikerbrokjes is een janhagelkoekje, lees ik in mijn prismawoordenboekje en naar kleur en vorm is dat een aanvaardbare omschrijving. Als bloemwit bepoeierde deegbolletjes aaneengesloten en over elkaar op de grote bakplaat zijn uitgespreid, lijkt dit op een wit behageld veldje. Ook al komt, wat hagelwit in de oven wordt geschoven, er bruin uit, maar elk versneden koekje heeft wel zijn eigen identieke hagelpatroon. Als de eerste janhagelbakker destijds hetzelfde heeft vastgesteld en aan al dat gehagel dat vooraf ging zijn voornaam Jan heeft toegevoegd, dan is hiermee het kwadraat van de cirkel bewezen.

- Omdat er kruiden in verwerkt zijn, werd janhagel van oudsher geneeskracht toegedicht. Als neef Jantje over buikpijn kloeg, dan kreeg hij van mie Tant een half koekje janhagel. En als neef Jantje janhagel wilde snoepen dan keek hij moeder ziek smekend aan met de woorden: "Mun, krijg ik een jankoekhagel, want de buike doet zo zeer!"

- Wanneer Martin Verbeek, grootindustrieel in de cement-, baksteen- en dakpannenindustrie en eigenaar van de boerderij "Het Zwartgoor" in Merksplas en "De Pannenhoef" in Poppel in de dertiger jaren zijn boerderij te Poppel bezocht, ging er altijd een telefoontje naar janhagelbakker Louis De Jongh-Melis om enkele dozen janhagel, fijn verpakt met roze papier en een kleurig koordje, klaar te maken. Zo een pak janhagel, beweerde hij, is het beste en goedkoopste relatiegeschenk dat ik al mijn vrienden en zakenpartners durf aanbieden en zelfs voor een koninklijke audiëntie zou meenemen.

- In 1973 gaat de specialiteit voor het eerst buitendorps als J.L.Bax uit Baarle Hertog de janhagel overneemt van Gustaaf De Jongh-Beyls. Bax heeft zijn eigen bakkerij, en de koek, gebakken op de wijze zoals hij het van zijn voorganger geleerd heeft, wordt goed verkocht in zijn winkel "Het Belgisch Huis" in het enclavedorp. Door de snelle stijging van de lonen -om de janhagelmolen te bedienen zijn drie personen nodig- drong mechanisatie zich op. Maar het stroeve deeg naar het oude recept, leende zich daar niet toe. Op het moment dat strengere bakkerijregels, tijdsgebrek en een conflict met Economische Zaken over

Janhagelbakker Gustaaf De Jongh (zoon van Louis De Jongh) met echtgenote Julia Beyls

Alice en Sooi De Jongh met moeder Paulina Bax in het dorpswinkeltje aan de kerk waar jarenlang de Poppelse Janhagel werd verkocht

De letters in het oude deurtje van de Janhagelbakkerij (Museum Het Kaske)

Echte Fijne Poppelse Janhagel
Wettig gedeponoord

Diploma Enige ere-medalie

J. L. BAX

H. R. Turnh 7926 MOLENSTRAAT 3 TEL. 014-699001

2338 BAARLE-Hertog

Echte Fijne Poppelse Janhagel
Wettig gedeponoord

Diploma Enige ere-medalie

Janhagelpers met een aantal attributen in het Heemkundemuseum
“Het Kaske”

prijsverhoging in 1981 samenvallen is voor Bax de maat vol en hij zoekt dringend een overnemer. Die vindt hij in het echtpaar Robben-Hopmans die naast Aliske De Jongh tegenover de Poppelse kerk een bloemen-, fruit- en kruidenierswinkel open houden gekend onder de naam "Bloemenhuis Elisabeth".

- Op nog geen tien meter van zijn oudste stek draaide weerom de janhagelmolen en Aliske kennende mogen wij aannemen dat zij met haar groot hart voor de familie, alles gedaan heeft wat zij maar kon om de specialiteit van haar voorouders over een moeilijke periode heen te tillen.

- De machines waarvan sprake in dit artikel, beperkten zich nog altijd tot dezelfde janhagelmolen die wij zagen in het krantenartikel van 1968. Deze pers, naar het schijnt gemaakt uit een stuk van de loop van een Duits kanon met ingegraveerde letters, was ondertussen wel voorzien van een vernuftig mesje dat over de geperforeerde plaat draaide en de deegstrengen tot korrels sneed. In 1983 wordt bakker Jan Buyckx de negende opvolger. In zijn bakkerij aan de Tilburgseweg liet hij een licht aangepast janhageldeeg door de speculaaspers lopen en het hagelpatroon werd met een rol in het deeg gedrukt. De oude pers kwam op de schroothoop terecht en wie weet is er een kanon mee gegoten. Toen bakker Buyckx zijn bakkerij door omstandigheden sloot, kwam de janhagel in handen van bakker Gatzen die in de Poppelse Dorpsstraat nu de traditie voortzet en ons verwend met: "Echte fijne Poppelse Janhagel", verpakt in een eigentijdse frisse doos in wit-groen die op de achterzijde een mooie tekst en verplicht de tien ingrediënten vernoemd die eens het groot geheim waren van de familie De Jongh.

Genealogie Dalleu (Samenstelling: Marc Vermeeren)

I. Eustache Dalleu x Marie Isabelle Nieppe

II. Jean François Dalleu, °Arras 8/3/1726, †Waalwijk 28/7/1792, xx Waalwijk 6/6/1746 Maria Elisabeth Brouwers, °Waalwijk 1725, †Waalwijk 23/11/1799. Kinderen:

A. Maria Isabella Dalleu, °Waalwijk 1748, †Waalwijk 16/6/1824, xx Waalwijk 24/8/1773.

B. Maria Rosa Dalleu, °Waalwijk 1753, †Waalwijk 24/11/1769.

C. Jan Baptist Dalleu, °Waalwijk 1755, †Waalwijk 7/11/1811, xx Waalwijk 20/2/1786.

D. Jan Frans Dalleu, °Waalwijk 4/10/1757, †Besoyen 15/9/1815, xx Waalwijk 31/1/1780.

E. Berthildis Dalleu, °Waalwijk 1759, †Waalwijk 10/12/1769.

F. Joannes Adrianus Dalleu, °Waalwijk 19/1/1761, †Waalwijk 3/2/1843, xx Waalwijk 24/10/1796.

G. Lucas Albertus Dalleu, volgt onder III.

III. Lucas Albertus Dalleu, °Waalwijk 1751, †Waalwijk 24/2/1836, xx Waalwijk 29/10/1781 Maria Walteria Olifiers, °Waalwijk 9/7/1748, †Waalwijk 5/7/1802. Kinderen:

A. Petrus Walterus Dalleu, °Waalwijk 1782, †Waalwijk 19/8/1783.

B. Hermanus Dalleu, °Waalwijk 1784, †Poppel 12/5/1858.

C. Joannes Wilhelmus Dalleu, volgt onder IV.

IV. Joannes Wilhelmus Dalleu, °Waalwijk 21/8/1785, †Poppel 10/10/1863, xx Waalwijk 6/10/1813 Maria Anna Pieren, °Waalwijk 25/9/1791, †Waalwijk 26/10/1838. Kinderen:

A. Petrus Hermanus Dalleu, °Waalwijk 30/7/1815, †Waalwijk 14/9/1831.

B. Maria Waltera Dalleu, °Waalwijk 3/2/1817, †Waalwijk 1/12/1818.

C. Adrianus Joannes Dalleu, °Waalwijk 29/7/1818, †Waalwijk 10/9/1847.

D. Anna Maria Dalleu, °Waalwijk 31/8/1820, †Waalwijk 14/2/1856, xx Waalwijk 15/6/1848.

E. Frans Joannes Dalleu, °Waalwijk 18/8/1831, †Waalwijk 1/9/1831.

F. Petrus Hermanus Dalleu, °Waalwijk 5/7/1833, †Waalwijk 11/7/1833.

G. Jan Baptist Dalleu, °Waalwijk 15/1/1823, †Waalwijk 3/2/1823.

H. Frans Jozef Dalleu, °Waalwijk 25/1/1826, †Waalwijk 22/1/1831.

I. Maria Waltera Dalleu, °Waalwijk 9/9/1827, †Waalwijk 28/1/1831.

J. Josephus Dalleu, °Waalwijk 2/9/1829, †Gemert 2/7/1868.

K. Jan Baptist Dalleu, °Waalwijk 11/2/1824, †Poppel 8/8/1860, xx Poppel 7/1/1848 Joanna Elisabeth Bax, °Weelde 16/12/1825, †Waalwijk 23/

10/1850. Kinderen:

1. Antonius Dalleu, °Waalwijk 1/12/1848, †Poppel 17/2/1851.

2. Anna Maria Dalleu, °Waalwijk 26/12/1849, †Gemert 2/1/1916.

L. Lucas Joannes Dalleu, volgt onder V.

V. Lucas Joannes Dalleu, °Waalwijk 1/7/1814, †Brussel 24/1/1887, xx Poppel 26/7/1841 Maria Josepha De Jongh, °Watermaal-Bosvoorde 29/11/1812, †Poppel 21/4/1864. Kinderen:

A. Maria Theresia Elisabeth Dalleu, °Poppel 12/1/1847, †Poppel 13/7/1862.

B. Emilia Petronella Dalleu, °Poppel 21/7/1848, †Poppel 28/4/1858.

C. Joannes Dominicus Sebastianus Dalleu, °Poppel 10/11/1850, xx Maria Francisca Lamée, °Donchéry 31/3/1847. Kind:

1. Rosalie Louise Dalleu, °Parijs 13/9/1876.

D. Anna Maria Josepha Dalleu, °Poppel 3/11/1843, †Poppel 2/7/1875. Huwt voor de eerste maal te Poppel op 8/11/1865 met Antonius Coppens, °Poppel 22/4/1842, †Poppel 14/10/1870.

Kinderen:

1. Maria Anna Josepha Coppens, °Poppel 7/9/1866.

2. Adrianus Coppens, °Poppel 1/2/1868.

3. Joannes Josephus Antonius Coppens, °Poppel 16/4/1870.

Huwt voor de tweede maal te Poppel op 3/9/1873 met Jacobus Franciscus De Jongh, °Poppel 1/3/1852, †Poppel 25/2/1895. Kind:

1. Cornelius Petrus De Jongh, °Poppel 3/9/1874.

E. Lucas Joannes Hermanus Dalleu, volgt onder VI.

VI. Lucas Joannes Hermanus Dalleu, °Poppel 7/4/1845, †Mechelen 19/10/1869, xx Antwerpen 18/5/1867 Theresia Catharina Van Es, °Antwerpen 30/11/1838. Kinderen:

1. Leonia Joanna Maria Catharina Dalleu, °Poppel 3/5/1868, †Londerzeel 13/7/1946.

2. Hippolitus Josephus Joannes Maria Dalleu, volgt onder VII.

VII. Hippolitus Josephus Joannes Maria Dalleu,

°Poppel 27/5/1868, †Borgerhout 27/10/1894, xx Maria Hendrika Janssens, °Meldert 8/4/1864.

Kinderen:

1. Joannes Dalleu, °Antwerpen 20/11/1888.

2. Julius Antonius Eduardus Dalleu, °Borgerhout 13/10/1892, †Borgerhout 14/5/1920.

3. Leo Louis Hippolytus Dalleu, volgt onder VIII.

VIII. Leo Louis Hippolytus Dalleu, °Borgerhout 12/4/1890, †Borgerhout 24/2/1964, xx Antwerpen 31/3/1917 Maria Juliana Hermina Van Haeren.

Kinderen:

1. Maria Hendrika Paulus Joanna Dalleu, °Borgerhout 12/2/1923, †Borgerhout, xx

Borgerhout Robertus Braet

2. Carolus Joanna Paulus Leo Dalleu, volgt onder IX.

IX. Carolus Joanna Paulus Leo Dalleu, °Borgerhout 26/1/1918, xx Maria Ludovica Lenaerts

Genealogie De Jongh (Samenstelling: Marc Vermeeren)

Jacobus Franciscus De Jongh, °Poppel 1/3/1852, †Poppel 25/2/1895, xx Poppel 10/8/1876 Catharina Daemen, °Poppel 7/12/1851, †Poppel 30/7/1893. Kinderen:

A. Juliaan Antoon De Jongh, °Poppel 16/1/1886, †Poppel 14/1/1949, xx Poppel 4/4/1910 Anna Van Laarhoven, °Weelde 10/6/1886, †Poppel 23/8/1963.

B. Philomena Louisa De Jongh, °Poppel 4/4/1889, †Turnhout 11/1/1964, xx Poppel 5/7/1910 Emilius Eduardus De Bonnaire, °Antwerpen 24/1/1886, †Poppel 14/9/1952.

C. Anna Maria Elisabeth De Jongh, °Poppel 26/7/1878, †Poppel 6/10/1878.

D. Henricus Petrus Antonius De Jongh, °Poppel 16/9/1879.

E. Adrianus Ludovicus De Jongh, °Poppel 27/9/1880, †Poppel 24/3/1969, xx Maria Christina Melis, °Retie 28/10/1880, †Poppel 18/12/1939.

Kinderen:

1. Gustavus Henricus De Jongh, °Poppel 18/2/1909, †Poppel 4/9/1977.

F. Gustavus Valentinus De Jongh, °Poppel 16/2/1882, †Poppel 19/4/1956, xx Poppel 16/4/1920
Paulina Bax, °Poppel 9/2/1890, †Poppel 20/2/1972. Kinderen:

1. Alice De Jongh
2. Frans De Jongh

Kroniek van de parochie van St.-Jan in Weelde-Straat (1926-1951) (Deel I)

door Pastoor Tubbax (†)

1926

In t' jaar 1896 werd volgende petitie opgesteld:
"Aan zijne Eminentie Monseigneur Goossens, Kardinaal Aartsbisschop van Mechelen, Eminentie,

De ondergetekenden allen inwoners der gemeente Weelde nemen de eerbiedige vrijheid aan zijne Eminentie het volgende schrijven mede te delen: De grootste helft der inwoners van Weelde is op een tamelijk groten afstand van de Kerk verwijderd; de gehuchten Straat en Moleneynd zijn op twintig minuten afstand gelegen en de gehuchten Heikant, Schoot en Heg van een half uur tot ten minste drij kwartiers, daarom ook gaat het grootste gedeelte der bewoners van Heg naar Poppel ter Kerke daar die afstand wat korter is. De gemeente Weelde is in twee grote delen verdeeld genaamd "de Kerk" en "de Straat", deze delen bestaan dan weer in kleinere gehuchten, zoals die hierboven zijn gemeld om zo te zeggen afhangende van de Straat. De gemeente Weelde verkeert juist in denzelfden toestand als de gemeente Ravels welke pas geleden een tweede parochie heeft gekregen. Daarom durven de ondergetekenden van zijne Eminentie komen verzoeken van hen dezelfde grote gunst te willen toestaan als aan hunne geburen van Ravels met hen ook een tweede parochie te schenken in de Straat, te meer daar er reeds een kapel bestaat, welke zeer goed geschikt is om voor parochiekerk te dienen voor de helft van de gemeente. Op die

beweegredenen steunende verkeren de ondergetekenden in de grootste hoop dat zijne Eminentie hun verzoekschrift zal onderzoeken en met een gunstig onthaal vereren".

Deze petitie, welke de handtekeningen van al de inwoners der "Straat" moest dragen, werd door sommigen ondertekend, maar ... werd nooit naar Mechelen verzonden. De Z.E.Heer S.Jacobs toen pastoor, een heilig en verstandig priester, fijn diplomaat, die oneindig veel goed gedaan heeft te Weelde, maar de noodzakelijkheid ener tweede parochie niet inziende en daarom steeds strevende naar centralisatie in en rond de "Kerk", had lont geroken en ... was er bij: de eerste ondertekenaars trokken terug, anderen dierven niet meer en daar kwam niets van in huis noch van schrijven naar Mechelen, noch van parochie. Het afschrift dezer petitie bleef bewaard en in 1930 werd zij overhandigd aan kapelaan Tubbax door Karel Bols-Haagen, gemeenteraadslid. Deze petitie tekent den gemoedstoestand van de "Straat". De gedachte aan een nieuwe parochie bleef smeulen; doch daar werd zelden uiting aangegeven. Elk jaar toch op Drievuldigheidszondag (Kappellekenskermis) en 't Zondags na den feestdag van St.Jan Baptist (24 Juni) kwam die gedachte boven. Op die dagen werd de hoogmis in de Kapel gezongen en vroegen de mensen zich dan wel eens verbaasd af, waarom dit elken Zondag niet kon en mocht geschieden. Daar werd dan wel eens over gemopperd, voornemens gemaakt, besluiten genomen, een glas gedronken op de "nieuwe parochie" en "de zaak bleef zoals ze was". De extra grote invloed en de fijne diplomatie van Pastoor Jacobs zorgden er wel voor

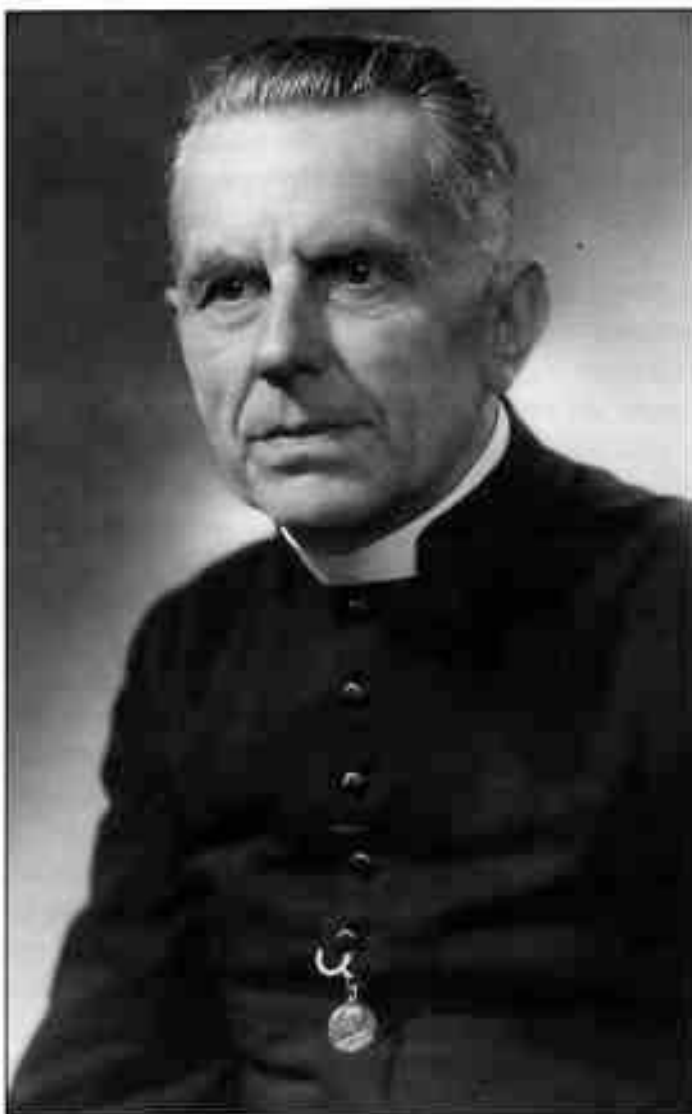
dat alles rustig en kalm bleef.

1926 zou, en nog wel helemaal onverwachts, verandering brengen. Pastoor Jacobs zou in september zijn ontslag indienen en op rust gaan. Was het omdat Z.E.H.Jacobs, met zijn scherpen blik, inzag dat het voor zijn opvolger moeilijk zou zijn Straat en Kerk bijeen te houden; was het, omdat hij overtuigd geraakt was van de noodzakelijkheid enige verandering aan te moeten brengen. Vele ouden van jaren gingen 's Zondags van uit de Straat per tram of per autobus naar de hoogmis te Poppel of Ravels-Eel, was het, om zonder tot een tweede parochie te moeten overgaan, enige toegeving en voldoening aan de Straat te geven; was het om den weg te banen naar een tweede parochie? Was het om al die redenen? Wie zal zulks uitmaken? Wat er ook van weze in juni trok Z.E.H.Jacobs naar Mechelen naar zijn vriend Monseigneur Van Olmen om door dezes voorspraak van het bisdom te bekomen een Vicarius residens voor de Straat, met machtiging om daar te gaan verblijven en dagelijks de H.Mis in de kapel te lezen. Op zondag 4 juli kwam er op de pastorij een brief van Mgr. Van Olmen toe waarin E.H.L. Tubbax, onderpastoor, tot vicarius residens werd aangesteld voor Weelde Straat met de toelating en verplichting elken dag in de kapel van St. Jan-Baptist aldaar de H.Mis op te dragen en ter plaatse te wonen. Een woonst zoeken in de Straat? "De eenvoudigste oplossing zou zijn, volgens Mgr. Van Olmen, dat E.H. Tubbax zelf, op eigen kosten een huis bouwde". Wellicht berust dit schrijven nog in het archief van de Sint-Michielskerk. Dit nieuws wilde Z.E. Heer Jacobs nog voorlopig geheim houden, maar zoals gewoonlijk, hij bracht het zelf uit. Als een strooivuur liep het rond en 's namiddags nog was het in de Straat bekend. Notaris E. de Bounge en Dokter A. Van Baelen kwamen toegesneld, wilden uit eigen mond van den Pastoor het nieuws horen bevestigen. Gans de "Straat" stond te been, in rep en roer: het nieuws kwam te plotseling om waar te zijn; alles was zo kalm, zo rustig, en daar viel het meteen als een hemels geschenk op aarde neder. Het nieuws werd bevestigd en, fama crescit eundo, 's avonds werd er een stevige pint gedronken op de "Nieuwe St. Jansparochie". Dien avond was het geen politieus. Een zekere Door Van Rooy, een

oude natiebaas, rentenier in de Straat had in zijn plat Antwerps gezegd: "Pastoor Jacobs heeft ontzaggelijk veel gedaan voor Weelde, nu zet hij de Kroein op zain waairk". Op zondag 18 juli, zou E.H. Pastoor Jacobs het nieuws plechtig afkondigen van op den predikstoel, onder de missen. Hij meende echter de nieuwe schikking ietwat te moeten temperen. Want was de geestdrift groot in "de Straat", aan de Kerk werd het erg koeltjes ontvangen, sommigen hadden een min of meer afkeurend protest laten horen, een had er zelfs gezegd dat Weelde "nu kapot" was. Het inbrengen van die dagelijkse mis in de kapel, aldus Pastoor Jacobs, meer was het in den beginne niet, had hoofdzakelijk voor doel aan de zieke en oude mensen, ver van de kerk afwonende, gemakkelijker te geven tot mishoren. Zo b.v. moest het Moleneynd blijven naar de Kerk komen ... indien er misbruiken door zouden ontstaan, zou alles worden afgeschaft. Om te beginnen: elken werkdag een gelezen mis. Binnen enige weken zou er 's zondags ook mis gelezen worden. De eerste mis had plaats op maandag 19 juli.

Nota:

De vraag stelt zich: waartoe diende die kapel tot dan toe? Over het ontstaan dier kapel is schier niets geweten. Volgens kanunnik Lemaire, leraar in de bouwkunde aan de hogeschool van Leuven, dateert het koor der kapel van uit de 12e eeuw. Was het vroeger de parochiekerk? Zeker is het dat ze van ouderen datum is als de St. Michielskerk. Bij het graven en de grondwerken der vergroting werd niets ontdekt, tenzij hier en daar, allen in dezelfde richting gegraven, kuilen van de grootte van een gewoon graf, hebbende de gewone diepte ook van een gewoon graf. Voor het maken van de fundamenteën moest men graven tot op den vasten grond en zo kwamen die kuilen te voorschijn. Maar daarin werd niets gevonden noch overblijfsels van kisten, noch beenderen. Men stelde enkel vast dat er regelmatig in dezelfde richting, op dezelfde diepte, volgende zelfde grootte gegraven was en de grond omgewoeld! Was 't daar ooit een begraafplaats? Ja. De acte van 25 maart 1347 meldt ons dat er eertijds een kerkhof rond de kapel bestaan heeft. Hoelang daar begraven werd is niet geweten.

Pastoor Tubbax van de parochie St.-Jan in Weelde Straat

So — Goot — is — Got.

Deze is de dag, dien de Heer gemaakt heeft : laet ons er op juichen en ons verblijden ! PS. CXVII 24.

TER DANKBARE HERINNERING
aan de blijde viering

van mijn

VIJF-EN-TWINTIG-JARIG
PRIESTERSCHAP

1914 — 31 MEI — 1939.

Ik heb U gesteld om te gaan en vruchten bij te dragen, en dat uwe vrucht in eeuwigheid blijve. JOIS XV 16.

Ik ben niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen. MATH. XX 28.

Wanneer gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zegt dan : wij zijn onnutte dienstknechten ; wat we deden waren we verplicht te doen. LUC. XVII 10.

U, God, danken wij !

Maar, goede Moeder, help mij in mijn verder priesterleven steeds "goed zijn en goed doen".

LODEWIJK TUBBAX

Weelde St Jan.

* Rovany * Turnhout

Geboren te Turnhout, 28 maart 1890
Priester gewijd te Mechelen, 31 Mei 1914.
Brancardier in de oorlog 1914-18.
Coadjutor te Baarle-Herlog, 28 oktober 1915
Onderpastoor te Weelde St.-Michiel, 8 januari 1919
Pastoor en stichter van de St.-Jansparochie, 4 juli 1926.
Onslag genomen, 30 november 1951
Rector te Vosselaar, 28 juni 1953.
Overleden te Vosselaar, 27 mei 1963
Voorzien van de H.H. Sacramenten der Sterfenden.

Een heilig priester en een hoogstaand mens is naar de hemel gegaan. Hij was streng voor zichzelf, maar mateloos goed voor de anderen. Als priester en als pastoor was hij zich diep bewust van de zware verantwoordelijkheid, die hij droeg in dienst van God en van de mensen. Zijn grote bekommernis was zijn kerk en het godsdienstig leven van al zijn gelovigen.

Mijn dierbare familie, vrienden en confraters, ik dank U voor uw zorgzame belangstelling vooral tijdens mijn laatste ziekte. Blijft mij in uw gebeden gedenken. O. L. Vrouw van Vosselaar, bid voor mij. St. Jan-Baptist, bescherm mijn geliefde parochie.

De familie TUBBAX dankt vrienden en kennissen voor gebeden en bliken van deelneming.

In vroeger jaren moet de kapel over vele en goede inkomsten hebben beschikt. Pastoor Arnaerts zegt: "Ecclesia multum debet Capelle" om reden dat de Kerk geleend heeft van de kapel voor haar eigen onderhoud. Tijdens de Revolutie en in het eerste deel der 19e eeuw zijn vele renten of verloren of afgekocht geweest gelijk blijkt uit de Manualen van het seculier en het regulier beneficie, zodat op dezen stond de beide beneficiën versmolten zijn in één beneficie onder den titel van "Kapellanie". De Kapellanie heeft volgens de reductie door Z.E.Kard. Goossens gedaan, de volgende inkomsten en lasten.

Inkomsten

a. Het huis met 2 woningen is in 1896 verkocht door den notaris Gilles voor 95 frank. Daarvan heeft men nu een schoon stuk land, Kapellanieakker genaamd, verhuurd aan Fr.Haagen voor 22 frank voor 9 jaar.

b. Een stuk land "boonland" genaamd verhuurd aan Peeters voor 10 frank.

c. De Kapelakker rond de kapel in de Straat, verhuurd aan Rosalie Wouters voor 7 frank.

d. Een som op het Grootboek opbrengst van afgelegde renten, cijzen, enz.

Voor deze inkomsten moeten jaarlijks 31 gelezen missen gecelebreerd worden.

Nota 1: Volgens oude gewoonte is de huurder van het Kapelhof gehouden de kapel te kuisen en zuiver te houden; hij is ontslagen van het pachtgeld.

Nota 2: Wat de obligatie aangaat, de missen volgens de stichtingen in de kapel te lezen, daarvan is maar het volgende overgebleven.

De E.H.onderpastoor bij den pastoor inwonende is verplicht alle maandagen, woensdagen en vrijdag mis te doen in de kapel, uitgenomen in geval die dagen onmiddellijk voor een heiligdag vallen ofwel als hij door slecht weder moraliter belet is naar de Straat te gaan. De Gemeente kent hem daarvoor een som van 100 frank toe in hare rekening. Ten tijde van E.H.Lod.Tubbax werd er ook geen mis gecelebreerd in de kapel: op 1e vrijdag in den Paastijd, bij een lijkdienst aan de Kerk. Tweemaal in 't jaar was er een hoogmis in de Kapel en eens een lof. Op den Zondag na den feestdag van St.Jan-Baptist was er hoogmis en lof ter gelegenheid van St.Jansfeest. Op H.Drievuldigheidszondag is er slechts een

Hoogmis. De overlevering zegt dat deze mis is ingesteld ter gedachtenis van den doek van het H.Bloed van Hoogstraten, die in de kapel op dien dag berust heeft wanneer men den doek van 's Hertogenbosch naar St.Michielsabdij te Antwerpen bracht. Dien dag viert men Kapellekenskermiss. Dinsdag met de Kruisdagen was er Kruisprocessie naar de kapel en werd er de mis gecelebreerd. Op Witten Donderdag bleef de kapel volgens gewoonte van 12 tot 5 uur open.

Had er in vroegere jaren een processie plaats in de Straat? De archieven zeggen het volgende: Bisschop Henricus Gabriël van Antwerpen keurt goed in 1763 te geven aan den Pastoor: voor de mis op St.Jansdag: 1 gulden, voor de processie en lof op St.Jandag 1 gulden. Aan den koster voor mis en lof en processie: 15 stuivers. Dezelfde bisschop ordonneert de vensters der Capelle te vergroten omdat ze te duister was; lindebomen uit te houwen. In de kapel berustte het H.Sacrament niet! Voor de H.Mis, moesten zij die wilden communiceren, in de sakristie komen verwittigen en de hosties werden geteld. Tot grote ergernis van Tante Roos, Rosalie Wouters de oude kosteresse, waren er soms die niet kwamen verwittigen, en toch communiceerden. Dan ontbraken er H.Hosties en dan scheen den dag van het ijverig mens heel slecht te beginnen. Dan was ze uit haar humeur.

Op zondag 25 juli had in de kapel de eerste stoelverpachting plaats door de kerkfabriek. Deze verpachting verried ten zeerste hoe blij de mensen der Straat waren. 't Scheen wel dat allen of ziek of oud waren en dus recht op een plaatsje. Er werd om een plaats gevochten. Een honderdtal te verpachten plaatsen bracht de mooie som op van 4478 frank ... zelfs werden er voorbehouden plaatsen op het hoogzaal stormenderhand ingenomen. In de vergadering van de kerkfabriek werd besloten het geld te besteden voor het versterken van het hoogzaal, voor het ineentimmeren van een biechtstoel en een predikstoel. Het H.Sacrament zou voortaan gestadig rusten in de kapel. Een oude godslamp werd gevonden op den zolder der kerk en de Z.E.Heer Voordeckers, pastoor te Ravels-Eel, zorgde voor een klein eiken tabernakeltje. De

kerkfabriek stemde een jaarlijkse toelage van 500 frank voor den vicarius residens en de gemeenteraad met eenparigheid van stemmen als huurprijs voor dezes woning 1500 frank. Later werd deze som tot 2500 frank gebracht, ook bij eenparigheid van stemmen.

Huizing van den vicarius residens

Daar moest voor een woonst voor den Eerw. Vicarius Residens gezorgd worden. De eenvoudigste oplossing, had Mgr. Van Olmen gezegd, zou zijn dat E.H. Tubbax zelf een huis bouwde. E.H. Tubbax zelf besloot dit, met toestemming en hulp van zijn ouders te doen. De tijden waren moeilijk. We beleefden de crisis van den frank (1926). Deze tuimelde en de campagne tegen de democratische regering Pouillet-Jansen was op haar hevigste. Toch maar vooruit. 57 roeden grond werden aangekocht in de Koning Albertstraat, aan den uiterst voordeligen prijs van 100 frank de roede, van Karel Bols-Haagen. De gewone prijs was toen 200 à 300 frank. Karel Bols ging er trots op, op zijn ouden dag, hij ging naar de tachtig, den eersten cadeau te kunnen geven aan de nieuwe parochie. Dezelfde week was het plan klaar, de bouwmaterialen aangekocht, de aanbesteding uitgeschreven.

31 juli: de werken beginnen. Metserij Jan Ooms-Van Beers. Schrijnwerkerij Gebroeders Van der Voort. Timmerwerk: Adriaan De Rijk & Zonen. De boeren, allen zonder uitzondering, zowel die van de Kerk als van de Straat, haalden gratis grond en materialen aan. Iedere wijk kreeg zijn dagen voor 't aanbrengen, dit onder de leiding van Jozef Van Hees, toen deken van de Boerengilde. De eerste steen werd dien dag gelegd door den E.H. Louis Nuyens, rustend pastoor te Turnhout en oom van E.H. Tubbax. Aan zijn tussenkomst was het grotendeels te danken dat de familie Tubbax toelating tot bouwen had gegeven. De heer Laurent Swaan-De Bie, boomkweker, zou zorgen voor het aanleggen en de beplanting van den hof. Hij leverde gratis al de bomen en sierplanten, daarin getrouwd aan zijn gewoonte: hij was het immers die steeds bereid en edelmoedig de geestelijkheid van Weelde en omstreken van planten voorzag nodig tot opluistering en versiering der godsdienstige plechtigheden en kerkelijke aangelegenheden.

Zondag 8 augustus: Vanaf dezen zondag zou er 's zondags geregeld in de kapel één H. Mis gelezen worden te 6 1/2 uur. Hoeft het gezegd dat ieder die maar enigszins thuis weg kon in de Straat deze mis bijwoonde! Vanaf den eersten zondag was de kapel veel te klein; vele mensen stonden buiten, en in de kapel en op 't hoogzaal hingen ze tegeneen als druiven aan een ongeknippen druiventros; geen kans om de stoelen om te draaien. Onvermijdelijk, eenieder voorzag het, daar moest iets gebeuren: of de kapel vergroten ofwel 's zondags twee H. H. Missen daarstellen. Er werd echter gezwezen: Pastoor Jacobs zou met september daaropvolgend op rust gaan, 65 jaar zijnde had hij recht op pensioen en dan ... ja dan zou men verder zien wat te doen.

20 augustus: De meiboom wappert op het schier onderdak staande nieuwe huis van den Vicarius Residens.

22 september: vertrek van Pastoor Jacobs. Voor 23 september had hij zijn ontslag aangeboden en verkregen. Hij ging een welverdiende rust genieten te Sint Pieters Rode bij zijn zuster mevrouw de weduwe Bernard De Raeymaker. En 't mag hier nogmaals gezegd: veel, ontzaglijk veel had Pastoor Jacobs voor Weelde gedaan. Groot was zijn invloed geweest gedurende zijn lang verblijf te Weelde. Hij was een heilige priester, een ijverige pastoor, een wijze raadgever, een schrander diplomaat. Non recuso laborem, 't was zijn leus. Zijn heengaan werd dan ook betreurd. Zijn invloed en zijn wijs beleid waren bij machte geweest Weelde lange jaren één te bewaren. De wijze en vooruitziende man voorzag dat dit na hem niet meer zou mogelijk geweest zijn. Omwille van het zieleheil en voor 't goed van Weelde had hij den overgroten moed en de nodige zelfverloochening om te laten varen de centralisatiegedachte welke hij zijn ganse loopbaan door zo hardnekkig had nagestreefd. Dit bewijst eens te meer zijn zielegrootheid.

Pastoor Jacobs vertrok den 22 september 's morgens, te Turnhout woonde hij nog juist de begrafenis bij van Eerw. Heer Oud-pastoor Nuyens, hoger vernoemd. Tekenend was het: nog dienzelfden dag, 's namiddags belde bij den Z. E. Heer Pastoor Dekken J. Jansen, later Vicaris Generaal, aan een delegatie van Weelde-Straat. Deze bestond uit: Burgemeester Aug. Dries,

De St.-Janskapel in Weelde-Straat voor de vergroting van 1928

Laurent Swaan en Jan Govers. Hun doel was het verkrijgen voor de kapel van een tweede H.Mis op de zondagen. De Z.E.Heer Deken van Turnhout zag in de billijkheid van deze vraag, maar kon in deze niets anders doen dan die heren naar 't bisdom verwijzen. Er werd dan ook besloten de volgende week de reis naar Mechelen te wagen. Zij werden op het bisdom hartelijk door Monseigneur Van Cauwenbergh, Vicaris Generaal, ontvangen en hen werd voldoening beloofd. Op 13 oktober kwam de benoeming toe van E.H.Jan Janssens, onderpastoor te Retie tot pastoor te Weelde St.-Michiel. Op 26 oktober, daags voor de inhaling en de aanstelling van E.H.Janssens kwam er een schrijven toe van 't bisdom, bestemd voor E.H.L.Tubbax: Conceditur binatio in sacello St.Joannis Baptistae dominicis et diebus festivis. Op 27 oktober had dan de plechtige inhaling en aanstelling plaats van pastoor Janssens. Het inhalingsfeest lukte op gans de lijn. Gans Weelde deed mede, "Straat" zowel als "Kerkeind"

algemeen versierd, overal triomfbogen, overal jaarschriften. De nieuwe herder werd door ruiters afgehaald van de Stenenbrug, verwelkomd aan de villa van den heer Laurent Swaan, van daaruit ook vertrok de stoet. Deze ging dan langs de straat, naar de St.Michielskerk. Het nederig Sint Jansklokje van de kapel luidde feestelijk en geestdriftig in volkomen harmonie met de zware St.Michielsklok. Op zondag 7 november had de eerste binatiemis plaats in de kapel: 1e mis te 6 1/2 uur, de tweede mis, ook gelezen, te 8 1/2 uur. 16 november: De E.H.L.Tubbax, die tot dan toe verbleef op de pastorij, betreft zijn nieuwe, voltooide woning. Vanaf dezen dag werden voor de inwoners der Straat de berechting der zieken gedaan vanuit de kapel door den Vicarius Residens. Stippen we aan dat vanaf 1 augustus tot en met 31 december 1926 er in de kapel 11.841 H.H.Communies werden uitgereikt. Voorzeker, het godsdienstig leven der Straat was er, door de toegebrachte verandering niet op achteruitgegaan.

1926 was het jaar der Blijde Verrassing.

1927

1927: Jaar van grote, van geweldige gebeurtenissen voor de "Straat". Als iets aan 't rollen gaat, blijft het dikwijls aan het rollen. De veranderingen in 1926 aangebracht moesten moeilijkheden meebrengen. Men kreeg "Kerksgezinden", spottend "Veemollen" genoemd; men kreeg "Straatsgezinden", die dan spottend "Geitenbokken" werden gedoopt. Bij een verdeling of een uiteengaan zijn er gewoonlijk tevreden en mistevreden. 't Is nu eenmaal zo, mensen zijn zelden tevreden. Wien iets werd gegund, wil dikwerf nog meer bekomen, en de omstandigheden brengen heel dikwijls aarde aan den dijk. Het is en het zal blijven de altijd terugkomende geschiedenis van residenties, kapelanies en nieuwe parochies met haar strijd en moeilijkheden, met haar triomfen en verliezen. Ook hier. Biecht mocht in de kapel enkel gehoord worden onmiddellijk voor en onmiddellijk na de H.H.Missen. Daar was onmogelijk door te komen op dagen van iets of wat drukte. Op de zaterdagen, op de Vigiliedagen der feesten, moesten zij die wilden biechten op andere uren, naar de Kerk. 't Spreekt vanzelf dat zulks ongaarne gedaan werd en dan ook weinig gebeurde. Uitgezonderd op den zondag na 't feest van St.Jan, was er in de kapel nooit lof. Natuurlijk dat de mensen die de missen konden bijwonen in de kapel voor het gaan bijwonen van een lof in de kerk niet te vinden waren. Buiten weet der geestelijkheid vergaderden ze alsdan 's zondags rond 2 uur in de kapel om gezamenlijk het rozenhoedje te bidden. Elken zondag namiddag liep de kapel vol: 't kon niet anders, daar moest een oplossing komen. Zeer Eerw. Heer Deken Jansen lichtte het bisdom in en Grootvicaris Monseigneur Van Cauwenbergh verwittigde Z.E.Heer Pastoor Janssens dat hij op 14 februari hem een bezoek zou brengen te Weelde om de zaken betreffende de kapel te regelen.

14 februari: komst van Mgr. Van Cauwenbergh met Z.E.Heer Deken van Turnhout. Pastoor Janssens was op reis gegaan, dus afwezig. En juist die afwezigheid, voor Monseigneur ongemotiveerd en niet te verrechtvaardigen, gaat het groot geluk, de felix culpa, zijn voor de Straat. Die tekortkoming wegens den E.H.Pastoor, misschien intrinsece niet zo slecht bedoeld, gaat de oorzaak zijn waarom

Z.E.Heer Tubbax ten volle zal mogen rekenen voor zijn werk op den algehelen steun van de hogere geestelijke overheid en menig voordeel ten bate van de Straat zal bekomen. De pastoor afwezig, belt Monseigneur bij den Vicarius Residens aan. De kapel wordt bezocht en er wordt meteen beslist dat de kapel kost wat kost moet vergroot worden. Van de gelegenheid gebruik makende, daarin aangemoedigd door Z.E.Heer Deken Jansen, vraagt E.H.Tubbax aan Monseigneur: 1e de toelating om lof te mogen doen; 2e om gezongen missen te hebben in de kapel; 3e meer gelegenheid tot biechthoren. 't Antwoord was: we zullen dat alles onderzoeken.

Op 1 maart kwam dan ook bij pastoor Janssens volgend schrijven van Monseigneur Van Cauwenbergh toe: "Eerwaarde Heer Pastoor. Wij hebben besloten toe te laten dat er op Zon- en heiligidagen in de St.Janskapel lof geschiede en dat er in de week de H.Mis gezongen worde. De E.H.Onderpastoor mag 's Zaterdags in de kapel biecht horen in den winter na 4 uren, in den zomer na 4 1/2, t.t.z. na biecht te hebben gehoord in de kerk. Gelief van dit schrijven kennis te geven aan E.H.Tubbax. Aanvaard, enz... (w.g.) J. Van Cauwenbergh, Vic.Gen. Kort na dien tijd kwam er ten gemeentehuize een schrijven toe wegens den Heer Goeverneur der Provincie Antwerpen advies vragende aan de Kerkfabriek en den gemeenteraad over de aanvraag ingediend door Monseigneur de Aartsbisschop Van Roey om de bidplaats van St.Jan Baptist te Weelde-Straat tot Kapel, dus tot Kapelanie op te richten. Te dien tijde bestond de kerkfabriek uit de H.H.Jan Bax-Van Hees voorzitter, Frans Kolen, Adriaan Kolen (zoon van Cornelius), Frans Verheyen-Olieslagers, Edmond Vloemans en E.H.Pastoor Janssens. De kerkraad werd bijeengeroepen. Na discussie en niettegenstaande protest van H.Fr.Verheyen-Olieslagers achtte de meerderheid, inclus de E.H.Pastoor, het onnodig advies te uiten, daar zij die oprichting onnodig vond; en er werd besloten aan den Heer Goeverneur te schrijven dat "zij in die zaak niet tussenkwamen!!!" Natuurlijk protest vanwege den E.H.Onderpastoor. Na heel wat moeilijkheden en voornamelijk dank de energieke medewerking van dhr. Edmond Vloemans werd er enige dagen daarna toch een gunstig advies als

t ware afgedongen. Een paar dagen daarna gaf dan ook de Gemeenteraad met eenparigheid van stemmen gunstig advies.

Maakten deel uit van dien raad: Aug.Dries, burgemeester, Adriaan Van Gils, Karel Bols, Frans Hermans, vertegenwoordigers van de Straat, Frans Haagen, Jan Van Loon, Corneel Van Beek-Van Loon, Jacobus Mertens, Edmond Esters, vertegenwoordigers van Kerkeneind. Op zondag 6 maart had het eerste lof plaats in de kapel en op dinsdag 8 maart de eerste gezongen H.Mis voor wijlen Petrus Hermans. Omstreeks dien tijd kwamen Z.E.Heer Kanunnik R.Lemaire, hoogleraar te Leuven en Z.E.H.Deken Jansen van Turnhout naar de kapel om na te gaan hoe de vergroting best zou kunnen geschieden. Kanunnik Lemaire in medewerking met bouwmeester Fr. Van den Dael uit Leuven maakte het plan. 't Was een dogma dat de koor ongeschonden moest blijven staan. Beslist werd de kapel te verbreden door het aanbrengen van 2 zijbeuken. De onkosten werden geschat op 75.000 frank. Daar echter die vergroting nog te miniem toescheen, kreeg bouwmeester Van den Dael opdracht de kapel tevens te verlengen met een boog. Bij 't eerste plan kwamen er 60m² bij, bij het tweede nog zoveel, dus in het geheel 120m². Nog zou de kapel te klein blijven. Eens te meer moest iets omdat het oud was bewaard blijven als heilige relikwie van den ouden tijd ten koste van het praktische nut, omdat ze oud was, moest de koor behouden blijven, want als monument of type van bouw diende ze niet in aanmerking te komen noch behouden. Betreurenswaardig! Bij zijn laatste bezoek had de Z.E.Heer Dekan Jansen aan E.H.Tubbax de toelating en opdracht gegeven zodra mogelijk te beginnen met het inzamelen van de nodige gelden. Het uitvoeren van het tweede plan zou de onkosten merkkelijk verhogen. Daar moest dus rondgegaan worden. Op zondag 27 maart onder de missen een geestdriftige oproep om milde en edelmoedige bijdragen. Die week zou E.H.Tubbax alle huizen aandoen. Er moest veel geld zijn, er moest veel gegeven worden, de "Straat" moest daadwerkelijk nu tonen dat ze veel hield aan "haar kapel". Aandoenlijk en aanmoedigend was het na de hoogmis reeds vele kindertjes te zien afkomen gelopen met het geld uit hun spaarpot, blij dat ze waren ook iets te

kunnen geven voor "de kapel". Die kindergiften zouden zegen aanbrengen. 't Mag met fierheid worden gezegd: nooit ging priester zo triomfantelijk rond; nooit werd bedeltocht zulk een pleziertocht; nooit werd bedelaar hartelijker verwacht en verwelkomd. 't Waren dagen van innig genot en grote voldoening, 't waren gloriëdagen. En in menig huis rolden met het geld de tranen van aandoening van den priester in de beurs. Op 5 dagen was de ronde gemaakt. Eenieder gaf, en gaf rijkelijk en zeer velen drukten bij het vele dat ze gaven hun gemeend spijt uit niet meer te kunnen geven. Die vijf dagen brachten 49.366 frank op. Dit voor circa 150 huisgezinnen: een waar record van milddadigheid:

3 giften van 2000 frank

1 gift van 1500 frank

1 gift van 1100 frank

15 giften van 1000 frank

20 giften van 500 frank

1 gift van 700 frank

1 gift van 400 frank

28 giften van 200 frank

33 giften van 100 frank

Verdere giften van minder, waaronder giften van 50 frank van mensen die meer gaven dan ze vermochten.

26 juni: plechtigheid van St.Jan Baptist, patroon der kapel. Voor vele jaren had er dien dag een grote begankenis plaats, waarin bedevaart de vereerders van St.Jan Baptist in groten getale naartoe kwamen. Zo kwamen er, volgens de overlevering, jaarlijks vele mensen uit Arendonk naartoe, deze hadden zelfs den bijnaam gekregen van "platvoeters". Naar 't schijnt vertrokken deze 's nachts te voet uit Arendonk om met de vroegte aan de kapel te staan. Van deze begankenis en bedevaart bleef er niets over. Dit waarschijnlijk te wijten aan den alles centraliserende geest der pastoors van St.Michiël. In de plaats daarvan was de St.Janskermis gekomen, waar dan ook de laatste jaren, voor het jaar 1926, jaarlijks dansgelegenheden opgesteld werden.

't Lag voor de hand: die bedevaart en die begankenis moest terug in ere worden hersteld. Vanaf dit jaar zou het St.Jansfeest plechtig gevierd worden met Octaaf. De plechtige hoogmis, in die kleine oude kapel, werd "gepontificeerd" met

assistentie van 5 Eerwaarde Heren. En 't blijft nog steeds een onopgelost raadsel hoe in die kleine sacristie achter het altaar op een ruimte van circa 3 m2 5 priesters en 3 misdienaars konden plaats vinden en ooit aangekleed geraken. Onder de H.Mis groot Sermoon, ook een innovatie, door Pater Longunus De Munter O.F.M. 't Was een gebeurtenis. En dit jaar, dank zij God en St.Jan, was er geen dansgelegenheid opgesteld. Dit laatste was wel het mooiste nummer op het programma der St.Jansfeesten voor dit jaar. Was dit alles het voorspel van heel wat andere bedrijven? Nu eerst zouden de moeilijkheden gaan komen. Och! zonder moeilijkheden bekomt men zo luttel, en de kerken of kapellen die op moeilijkheden zijn gebouwd, staan het sterkst en kunnen stormen trotseren. Hoe groter de strijd, hoe groter dikwijls de overwinning. Vergadering kerkfabriek. E.H.Tubbax kreeg van uit Mechelen toelating deze vergadering bij te wonen, dit om den toestand uiteen te zetten. De kerkfabriek werd gevraagd een aanvraag in te dienen bij het gemeentebestuur van Weelde tot 't bekomen van een toelage van 85.000 frank voor de vergroting der kapel. Dit werd goedgekeurd en in orde gebracht. Voor de rest kwam men tot de hoogsteenvoudigste -en voor de kerkfabriek hoogstgemakkelijkste- conclusie dat E.H.Tubbax zijn plan verder maar trekken moest en op eigen risico als het nodig was maar geld lenen. Tot daar bepaalde zich de "grote" hulp van een kerkfabriek tegenover een kapel die ten slotte toch hare zaak uitmaakte. Jammer genoeg dient hier het spijt uitgedrukt dat van de drie leden van de kerkfabriek die bij de "Straat" hoorden: J.Bax, voorzitter, Frans Verheyen en Frans Kolen, slechts Frans Verheyen de zaak der kapel alleen met hardnekkigheid, doch dikwijls vruchteloos, verdedigde.

Ontving dan de kapel verder niets van de kerk? Ja, toch wel! Een hele uitzet! Namelijk: een oude godslamp, een rokket, een groenen kasuifel, een purperen stoel en een "kramankelachtigen" bidstoel! Prachtige gift van "Moeder" de Kerk! Staat er ergens niet geschreven: "Ecclesia multum debet Capellae!" Eilaas het tegenovergestelde zou zeker niet waar zijn!

4 juli: Gemeenteraadszitting met als bijzonderste punt op de dagorde: de toelage voor de kapel.

Aanwezige: Burgemeester A.Dries, K.Bols, Fr.Hermans, A.Van Gils, J.Van Loon, Corn. Van Beek, Ed. Esters, J.Mertens. Afwezig: Fr.Haagen. Uitslag der stemming: 5 stemden voor: namelijk A.Dries, K.Bols, F.Hermans, Adr.Van Gils, J.Van Loon, 3 tegen: C.Van Beek, J.Mertens, E.Esters. De zaak was warm verdedigd geweest door den Heer Burgemeester. De oppositie vond dat het verbouwen en vergroten der kapel volstrekt onnodig was! "De lui van de Straat moesten maar naar de Kerk blijven gaan; ze hadden het zolang gedaan. En nu waren er goede wegen, en fietsen, enz..." Oppositie tekent verder protest aan en verklaart de stemming ongeldig:

1. Er werd, volgens de Wet, 48 uren voor het bijeenkomen van den raad geen gedetailleerde dagorde aan de raadsleden ter inzage gezonden. Iets wat te dien tijde zelden gebeurde en waartegen tot dan toe nooit een opmerking werd gemaakt.
2. Later werd nog ingeroepen het feit dat Frans Hermans aanverwant was met Frans Haagen en een van de twee dus in den raad niet zetelen mocht! Nota Bene, die toestand bestond sinds 1926, jaar der verkiezing, en lokte nooit enig protest uit. De stemming werd van hogerhand nietig verklaard. Er zou dan een nieuwe zitting en een nieuwe stemming plaats hebben op 9 juli.

9 juli. Dien dag vertrokken 's morgens -het trouwplunje aan- Secretaris Vloemans, Edmond Esters, Corn. Van Beek en Albert Van den Driessche- deze laatste herbergier in den Singel, na den oorlog te Weelde aangeland- naar 't bisdom te Mechelen, om te protesteren tegen de vergroting der kapel en tegen het inrichten van den geregelde eredienst aldaar. Zij werden ontvangen door Monseigneur Van Cauwenbergh, Groot Vicaris. Deze verklaarde vastberaden dat de geestelijke overheid die vergroting en die oprichting wilde en vast verhoopde dat die heren daartoe als katholiek, hunne medewerking zouden verlenen. -"En, zei Monseigneur later tot E.H.Tubbax, nadat hij dit bezoek verteld had, - "ze zijn vertrokken en ze zullen hier zo gauw niet meer terugkomen!" En die heren kwamen terug te Weelde, zoals het in 't Vlaams heet, van een kale reis.

's Namiddags van dienzelfden dag greep plaats de aangekondigde gemeenteraadszitting. Een

Kapel en gemeentehuis (1904)

schrijven van den heer Goeverneur der provincie wordt voorgelezen waardoor stemming van 4 juli onwettig en ongeldig wordt verklaard omreden dat er in den gemeenteraad 2 nauwaanverwante familieleden zetelden. Een van de twee moest aftreden. Daar Frans Hermans bij de verkiezing van 1926 minder stemmen behaalde dan zijn oom Frans Haagen, moest hij aftreden. De Heer Burgemeester voorziende dat de stemming zou uitlopen op 4 tegen 4, dus zonder beslissing zou blijven, stelde voor, de stemming te verdagen totdat de gemeenteraad weer voltallig zijn zou, Hermans moest vervangen worden. Zonder twijfel zou de stemming uitgemaakt hebben: 4 tegen 4: A.Dries, K.Bols, Adr.Van Gils en Jan Van Loon. Tot eer van deze laatste dient gezegd dat hij, alhoewel aan de Kerk wonende, zijn stem en zijn steun steeds aan het werk der kapel heeft gegeven. Tegen zouden gestemd hebben: Fr.Haagen, E.Esters, C.Van Beek en J.Mertens. De grote zaak voor de kapel was nu of de enige kandidaat -tot raadslid aan te stellen, met name Jan Bax-Van Gils- pro of contra de kapel zijn zou. Van hem zou alles

afhangen. Genaamde Bax woonde juist op de grens tussen Straat en Kerk. Wat zou hij doen? Het bisdom vond de zaak zo belangrijk dat zij J.Bax-Van Gils naar Mechelen ontbood om van hem de verzekering te verkrijgen dat hij stem en steun zou geven aan een werk dat Zijne Eminentie absoluut wilde tot stand zien komen. Nooit werd wellicht iemand vriendelijker op het bisdom ontvangen en aan Zijne Eminentie en aan Mgr. Van Cauwenbergh beloofde hij geestdriftig en plechtig zijn plicht als gehoorzame katholiek te zullen doen en te zullen pro stemmen. Tot blijvende ere voor hem weze gezegd dat hij zijn woord gestand bleef! Zou nu eindelijk de toestand aan het opklaren gaan?

4 augustus. Derde zitting van den gemeenteraad. Veel volk: de gaanderijen voor het publiek waren overbezet!!! Wie niet binnen kon wringen, bleef buiten ongeduldig den uitslag afwachten. Vooreerst wordt Jan Bax-Van Gils aangesteld tot raadslid. Dan komt onmiddellijk het punt der toelage voor. Men gaat over tot de stemming! Onder daverend gejuich der aanwezigen worden de 85.000 frank

gestemd: 5 tegen 4. Stemden voor: Burgemeester Dries, K.Bols, Adr.Van Gils, J.Bax-Van Gils, Jan Van Loon. Stemden tegen: Mertens, Haagen, Esters, Van Beek. Niets had deze laatsten kunnen doen van gedacht veranderen. 's Avonds voor de bijeenkomst van den Gemeenteraad had, omwille van den vrede en het algemeen belang, de E.H.Karel Kolen, zoon van wijlen oud-burgemeester Kolen, rector te Weelde-Staat, een laatste poging aangewend: 1e bij E.H.Pastoor Janssens; 2e bij de raadsleden die vermoedelijk zouden tegenstemmen om een algemeen akkoord te verkrijgen om ten minste te bekomen dat de 4 tegenstanders zich bij de stemming onthouden zouden. Eilaas, vruchteloos! Bij 't vernemen van de gunstige stemming: volop feest in de Straat. De klok van St.Jan die 's morgens droef geluid had bij de verjaring van het uitbreken van den oorlog, jubelde 's avonds in triomfantelijk geluid zoals ze nooit geluid had. De vredesklanken? Hier dient een blijvende hulde gebracht aan de heren Gemeenteraadsleden die zo moedig, zo volhardend de belangen der kapel, de belangen van het grootste deel der bevolking, hadden weten te verdedigen en dienen. Een bizondere hulde aan burgemeester Dries die zo krachtadig en taktvol die spannende zittingen tot een gelukkig einde had geleid. Ook hulde aan E.H.rector Kolen voor den voortdurenden steun en kostelijke hulp steeds tegenover de zaak der kapel betoond. Na de stemming van den gemeenteraad herbegon dan ook voor goed die droeve strijd tussen "Kerk en Straat", en dit heviger dan ooit. Affiches werden 's nachts aangeplakt en ... afgescheurd, dreigbrieven geschreven; artikels verschenen in de krant; personen achternageroepen, met stenen en met slijk nagesmeten. Alle middelen zouden gebruikt worden, alle middelen waren goed, als ze maar den schijn hadden bij de dragen tot stremming der werken der kapel.

"Nieuwe Kempen" van 9 juli 1927: Weelde. Nooit of nooit werd 't St.Jans feest met zo'n luister en zo'n indrukwekkende pracht gevierd dan dit jaar. De oude gothieke kapel was zo rijk versierd; de mensen der kapellanie blijgeestig en geestdriftig om hun bescherm-heilige, den H.Joannes, de doper, echt feestelijk te huldigen. Alhoewel 't weder ongunstig was, waren er toch vele vrienden en kennissen van heinde en verre gekomen om hun

piëteitsvolle genegenheid te tonen aan den Voorloper van den Messias. Gans Weelde is nog immer onder den zaligen indruk van 't heerlijk en grootse feest. Dank en hulde weze gebracht aan hen die enigszins meehielpen aan het organiseren van dit feest; vooral aan de geestelijke en wereldlijke overheid. Aan u ook, vrienden van Weelde, vragen we, dat u zoudt voortgaan met onze kapellanie mild te blijven steunen, Gode ter ere en u ten bate. Luister niet meer naar de Ikken, naar de Judassen van Weelde; want u hebt welgedaan en u verdient 't woord van den Heer aan de boetvaardige zondares, Maria Magdalena: "Wat zij gedaan heeft zal aan de komende geslachten verkondigd worden". Ja, uw werk zal, te Weelde, in ere blijven en dankbaar zullen de kinderen naar hun vaders opzien. Zij die, te Weelde de kapellanie hielpen stichten, stelden een daad van hoge waarde, een daad die hen vergeld zal worden met eeuwig loon. Wanneer de geestelijke belangen aan 't woord zijn, moeten de tijdelijke zwijgen!!! Dus luisteren we niet naar ikzuchtigen, maar gaan we recht door op den ingeslagen weg en zo zullen we onze kapellanie voeren tot hogen bloei. Dit geve Gode tot heil van Weelde en ons lief Vlaanderenland!!!"

Nog uit "Nieuwe Kempen": Weelde-Hevige Spanning.

De gemeenteraadszitting van zaterdag 9 juli zal voortaan ijzervast in 't geheugen van elk Weeldenaar geprent blijven. 't Was immers deze raadzitting die zou beslissen over 't welzijn van 130 huisgezinnen onzer gemeente; de gemeenteraad was bijeengeroepen om de gemeentebijdrage voor onze kapellanie goed te keuren of te verwerpen. Maar in Weelde zit 't vol van veemollen die wringen en wroeten, allen om ter meest; dus geen geiten want die stoten eens flink door en daarmee gedaan. De belang- en niet-belanghebbenden van Weelde waren op 't raadhuis tegenwoordig om de raadsleden te beïnvloeden, om ze zachtjes te dwingen. De zaal was proppensvol mensen en ook van zweetgeur die in rijke mate werd voortgebracht door 't overspannen der hersenen der tegenpartij. Er werden daar lange uren getwist en geredekaveld over zaken van groot- en geen belang: er waren er daar die spraken over alle zaken, behalve onder de zaak-de grote

zaak. De heer burgemeester drong er immer op aan om alle twist en tweedracht te vermijden, maar dat was onmogelijk - veemollen wroeten. Met wringen en stoten brachten ze bijna vier volle uren door ('t wereldrecord in 't veemolswerk). Wij wisten niet dat er te Weelde nog zoveel onbeschaafden bestonden, ten minste niet in den raad, die volgens recht en rede 't keur van 't dorp zou moeten uitmaken. Ze weten waarlijk geen verschil meer te maken tussen hogere en lagere belangen; ze schijnen de orde door God in de natuur gelegd verloren te zijn. Of weet 't kleinste kind niet, dat een sieske verstand heeft, dat Godshuis meer belang moet inboezemen dan een herberg of 't is eender welke neringdoeners. Wij weten niet of velen onzer raadsleden zulks niet verstaan, of dat ze met opgezette wil en rade die natuurorde willen overtreden, maar dan verdienen ze den naam van redelijk wezen niet meer.

Toe, heren raadsleden, laat zien aan Weelde dat u verstand hebt, dat u als redelijk wezen wilt doorgaan; of handelt volgens uw persoonlijk geweten en niet volgens dat van een opwinder, van een verstoken twistzoeker, van een schijnheilige. We hopen allen dat vuil polleken voortaan van ons raadhuis zal geschopt worden; we hopen en met recht dat onze geestelijke belangen hoger zullen staan dan de grillen van een gedeelte van ons dorp. Wij verlangen niets meer dan vrede, dan ware christelijke vrede onder de Weeldenaren en daarvoor hoeft den H.Nicolas Weeldenaar niet aanroepen te worden, zo de twist met opzet wordt ontstoken. Ja, de raadsleden hebben zelf den vrede in handen! Zij kunnen dien aan hun onderhorigen schenken, die hem rechtmatig mogen opeisen van hen, die eens hun stem, hun voorkeur kregen!!!

Vrede, driemaal vrede, is onze leus; wij willen slechts voor ons en onze kinderen een kapellanie, een huis van God, geen 3/4 uur van onze woon. Wij eisen slechts ons recht en dat kan noch mag ons ontnomen worden!!! We hopen dan, zo spoedig mogelijk in een Noorderhoekje van ons allerliefste Vlaanderen, Weelde, een nederig kerkje te mogen meer tellen tot zieleheil van een deel der Vlaamse bevolking. Zo zullen we machtig veel bijdragen tot veredeling en versterking van ons Weeldse,

Vlaamse volk in, met en door Christus; want de kerk is toch het centrum, van waaruit alle ware veredeling wordt rondgedragen. Nogmaals roepen we: "Gave God zulks tot heil van Weelde en Vlaanderen!!!"

En zo kwam het, dat zekeren morgen - 22 augustus- een afvaardiging, waaronder secretaris Vloemans, Albert Van den Driessche en een paar anderen naar Duffel toog per auto, om bij den heer Van der Linden, lid der bestendige deputatie van Antwerpen aan te dringen het mogelijke in 't werk te stellen om de door den gemeenteraad gestemde toelage door de deputatie te doen afkeuren. 't Scheelde weinig of ze slaagden in hun opzet. Bij een eerste vergadering van de deputatie beleefden we een feit -schieer ongelooflijk en wellicht enig in de annalen- dat de katholieke afgevaardigde Van der Linden het goedkeuren bekampte, terwijl Van der Gracht, socialistisch afgevaardigde bij de deputatie, oud studiemakker van E.H.Tubbax, het voorstond. De Heer Nobels, katholiek, onthield zich daar hij geen licht zag in die zaak, en zo werd de zaak der toelage aan de kapel naar een volgende zitting verschoven.

Edoch Mechelen was verwittigd en op 8 september kwam bij den Z.E.H.Pastoor Janssens een schrijven van het bisdom toe waarin te lezen stond dat "zij die tegenwerkten tegen de oprichting der kapel en daartoe de medewerking inriepen van de burgerlijke overheid zich blootstelden te vallen onder Art.2334 n°2 van 't Kerkelijk Recht: "Inter excommunicationes R.Pontifici speciali modo reservatae: Qui impediunt directe vel indirecte exercitium jurisdictionis ecclesiasticae sive inter ni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quam libet laicalem potestatem". Dit schrijven gaf den genadeslag. Het weze tot lof van de tegenstanders gezegd dat sindsdien de openlijke tegenwerking gans ophield.

17 augustus: de bidplaats van St.Jan Baptist wordt bij Koninklijk Besluit verheven tot Kapellanie. De plaats van onderpastoor aan de St.Michielskerk wordt afgeschaft en de bezoldiging daarbij behorend overgemaakt op den heer kapelaan van St.Jan Baptist.

Koninklijk Besluit:

Albert I Koning der Belgen,

Wij hebben besloten en wij besluiten:

Art.1-Een kapel afhangende van de hulpkerk van Weelde is onder de aanroeping van den H.Joannes op het gehucht de Straat in deze gemeente is opgericht.

Art.2-De wedde op staatsgelden bij koninklijk besluit van 28 maart 1837 aan de plaats van onderpastoor bij de kerk van Weelde verbonden is afgeschaft. De wedde verbonden aan de plaats van onderpastoor aldaar, wordt overgedragen op de plaats van kapelaan.

Brussel, 17 augustus 1927.

Het feit van die definitieve erkenning van de kapelanie werd met geweldige geestdrift onthaald door de inwoners der Straat; een voor een kwamen de vlaggen te voorschijn en menige pint werd er geestdriftig op gepakt. Op 12 oktober kwam toe de goedkeuring der plannen der vergroting der kapel wegens de Commissie van Kunsten van Staat en Provincie. Van 30 oktober tot 2 november had in de oude kapel het eerste Tridum -het zou ook het laatste daarin zijn- plaats als voorbereiding tot het feest van Allerheiligen. De sermonen werden gepredikt door Pater Alf. Verwimp S.J. -rector aan het St.Jozefscollege te Turnhout- later tot Bisschop gewijd voor Congo. De bijval was overgroot: de kleine kapel was telkens bomvol; onder het lof van Allerheiligen waren zelfs de trappen van het hoogzaal bezet en de massa stond tot buiten de kapel als op eengeplakt: "Als ik dat zie, begon Pater Verwimp, dan begrijp ik dat de kapel MOET vergroot worden". Door deze enkele woorden had hij de algemene sympathie van de toehoorders met één slag verworven.

17 oktober: Officieus wordt meegedeeld dat de deputatie de stemming van de toelage (85.000 frank) had goedgekeurd en op 21 oktober kwam het officieel bericht toe bij den heer Burgemeester. Dit was de triomf der Straat. Natuurlijk, er moest weer gefeest worden, en dit gebeurde spontaan. 't Moet gezegd dat nooit in de Straat meer gefeest is geweest dan in de jaren 1927-1928. Bij elke gelegenheid, elke gebeurtenis, elke overwinning "waren ze er een beetje bij". Nooit werd een kerk of kapel met meer geestdrift gebouwd. Dien dag

dus alweer: algemene bevlagging, klokkengelui, en Frans Swaan, een meester en beroemdheid in het afschieten van feestkanonnekens -wijd en zijd daarvoor bekend- scheen voor dien dag zijn beste en strafste poeder bewaard te hebben.

12 december: Dan kwam eindelijk de goedkeuring tot vergroting bij Koninklijk Besluit. Er mocht dus overgegaan worden tot de aanbesteding. Daar deze goedkeuring vertrouwelijk werd meegedeeld drie weken te voren, was de aanbesteding reeds uitgeschreven en kon er tot de aanbesteding overgegaan worden den 13 december. Deze had plaats op het gemeentehuis. Tegenwoordig waren: de voorzitter van de Kerkfabriek St.Michiel: Jan Bax-Van Hees, E.H.Pastoor Janssens, J.Taeymans, provinciale bouwmeester, Van den Dael, bouwmeester der kapel, E.H.C.Van Herck, onderpastoor van St.Joriskerk Antwerpen -deze woonde de aanbesteding bij door toelating van Mgr.Cauwenbergh- E.H.Tubbax, Burgemeester Dries, Schepenen Fr.Haagen en J.Van Loon. Er waren 9 inschrijvers:

1. A.De Ryck Weelde: 219.949 frank
2. Jos & Alf. Goris Turnhout 224.000 frank
3. Frans Meyers Minderhout 237.876 frank
4. A.Van den Eynde Heverlee 248.429 frank
5. Jos & H.Baek Turnhout 253.631 frank
6. Frans Cornelissen, Meir 256.300 frank
7. Jos Faes Turnhout 268.700 frank
8. Jos Van Steenberghe Beerse 272.000 frank
9. Jan Ooms Weelde 272.300 frank samen met Gebroeders Van der Voort

Op te merken viel dat hoogste en laagste inschrijving van Weelde zelf kwam. De Ryck schrijnwerker zou samenwerken met Nicolas Verhoeven van Weelde als metser. Ooms Jan metser zou hebben samengewerkt met de Gebroeders Van der Voort van Weelde. 's Namiddags reeds had er ten huize van kapelaan Tubbax een buitengewone vergadering plaats van de kerkfabriek. Daarin werd met eenparigheid van stemmen beslist het werk aan De Ryck toe te kennen. De nodige formulieren werden ingevuld en ondertekend. De ondervinding en het beleid van den E.H.C.Van Herck kwam hierbij ten zeerste van pas.

16 december: Vergadering gemeenteraad. Gunstig

advies werd uitgebracht over beraadslaging der kerkfabriek waarbij De Ryck tot aannemer werd verklaard.

27 december: De bestendige deputatie van Antwerpen verklaart De Ryck aannemer. Het werk der vergroting kan beginnen. Hoe stond het nu met de financiële kant der vergroting. Ook hierin heeft de Voorzienigheid op klaarblijkelijke wijze geholpen. Zoals hoger vermeld bracht de omhaling te Weelde 49.366 frank op. Ten voordele der vergroting werden (volgende) prentjes als steentjes verkocht aan 2, 5 en 10 frank. Deze prentjes brachten 11.111 frank op. De grote prentjesverkoper, wie recht verwierf op een eervolle vermelding was een zekere Louis Fifis van uit Zutphen (Holland), gehuwd met Maria Hoppenbrouwers van Weelde en te Weelde verblijvende. Deze reisde van dorp tot dorp, gans de Kempen door. Zelfs bracht hem zijn vurigheid voor de goede zaak in de handen van den politiecommissaris van Turnhout. Daar hij zeer op zijn Hollands sprak, mistrouwde men de zaak te Turnhout en werd hij opgeleid door de politie, evendra echter losgelaten en zijn ijver was er helemaal niet door verkoeld. Aan vrienden, kennissen en geestelijken werden bedelbrieven en postcheckvelletjes gezonden onder motto: Alter alterius onera portate. De opbrengst daarvan bedroeg 40.011 frank, daaronder 2 giften van 5000 frank, namelijk ene van Mr. & Mevr. Tubbax-Nuyens te Turnhout (de ouders van den E.H. Kapelaan) en ene van Mr. & Mevr. Jan Van Mierlo-Proost insgelijks van Turnhout. Daarbij kwamen dan: 1e de toelage der gemeente 85.000 frank en 2e de toelage der Provincie 36.000 frank Totaal: 221.488 frank

Wie had ooit in de verste verte zoiets kunnen veronderstellen. Zienderoge rustte Gods zegen op het werk. Ook in geestelijk opzicht mochten we ons verheugen. In 1927 werden er in de kapel 35.384 H.Communies uitgereikt.

1928

1927 was een jaar van harden strijd, maar ook van schitterende overwinningen. 1928 mag het jaar der bekroning genoemd worden. Het jaar der vergroting en der Inzegening. Op 10 januari zou in de "oude" kapel de laatste H.Mis worden opgedragen. Deze werd gedaan door den Z.E.Heer

Theodoor Swaan, pastoor te Merksplas -zoon van Edmond Swaan en Pelagia Wouters. Deze H.Mis werd opgedragen voor de zielerust der overledene families Swaan & Wouters. Beide families hadden sinds onheuglijke tijden het "kostersambt" edelmoedig uitgeoefend in de kapel. Een der meest bekende, een die met de kapel als vergroeid was geweest, en 't kosteresseambt als "het" hoogste ambt uitoefende totdat ze zo versleten was als de kapel zelve was Rosalie Wouters, dochter van Theodoor Wouters -in leven burgemeester- en van Maria Cornelia Van Rooy. Zij was de Tante Roos van elkeen. Zij stierf te Weelde op 73 jarigen ouderdom den 23 juni 1923, daags voor het feest van haren geliefden Heilige: H.Joannes Baptista. Zeer zeker werd bewaarheid wat op haar doodsprentje te lezen stond: "Thans leeft zij gelukkig in den Hemel, verenigd met den H.Joannes Baptista, wiens bidkapel zij tal van jaren vol ijver en liefde verzorgd heeft". Ook aan haar dachten we dankbaar onder die laatste H.Mis in "hare" kapel.

Waar moesten de goddelijke diensten in tussentijd geschieden? Teruggaan voor een spanne tijds naar ... de Kerk? Daar viel natuurlijk niet aan te denken. Monseigneur Van Cauwenbergh had gezegd te trachten een schuur te bemachtigen. De Voorzienigheid zou ook hier weer helpen. Naast de aloude kapel stond een schone, grote schuur toebehorend aan de Weduwe Jan Hofkens-Meeussen (afgebrand in 1933). De edelmoedige eigenares stelde spontaan en kosteloos die schuur tot onze beschikking. Op minder dan 2 dagen was deze hertoverd in een echte missiekapel. De heer Eug.Levrie, houthandelaar te Turnhout, leende gratis kepers en planken, een zoldering werd gelegd, eveneens een planken vloer, een sacristie afgetimmerd, zelfs achteraan een verhoog als hoogzaal aangebracht, een deur gekapt in den muur langs den kant der kapel -zelfs een portaaltje van 1 1/2 meter vierkant mocht niet ontbreken. Een rustaltaar werd in bruikleen gegeven door E.H.Fr. Van Mechelen, pastoor te Ravels. De heiligen -onze mooie oude beelden- "hielden" als vogels hun thuis tussen en tegen de schuurstenen en balken. 't Geheel voldeed buitengewoon goed. Een stemmige oorlogskerk van in den tijd van "bachten de kupe". Op 11 januari had in deze

Kapel en gemeentehuis (1924)

noodkapel de eerste H.Mis plaats. 't Lag voor de hand dat deze mis gezongen werd tot intentie van zaliger Jan Hofkens. Dienzelfden dag begonnen de vergrotingswerken. Vanaf het begin dezer werken tot op het einde toe is er nooit rond een werk zoveel belangstelling geweest als wel hier. Daar rondom was het dagelijks vergadering van de mannen van de "Straat"; daar werden de "grote" zaken besproken, de grootste plannen ontworpen, de schoonste toekomstdromen hardop gedroomd; daar schoot de fierheid over, en de liefde tot de kapel dieper en dieper wortel, daar verstevigde en groeide de genegenheid voor "hun" kapel met elken steen die gelegd werd. Steeds waren daar tientallen krachten en handen te vinden om te helpen sjouwen en werken. Gans het "Straatse leven" concentreerde zich rondom de in opbouw zijnde kapel.

Op 21 januari werd het oude torentje nedergehaald. Er was aan dit torentje een droeve herinnering verbonden: namelijk bij een vroeger herstellen van dit torentje -in 1884- was de aannemer Eduard Van der Voort naar beneden gestort met dodelijk

gevolg. De koperen bol en dito haan droegen nog den naam van den vervaardiger: J.Janssens, bijgenaamd "den Koperen". Die haan moest natuurlijk bewaard blijven. Was het niet de "hoogste" relikwie van de oude kapel. Hij werd op zondag 22 januari verkocht van op de pui van het gemeentehuis per Amerikaans opbod ten voordele der kapel. Iedereen wilde hem bezitten. Ten slotte bleef als laatste bieder en definitieve koper over: Louis Bols, zoon van Karel Bols-Haagen. Deze keer mocht men zeggen dat een haan gouden eieren had gelegd: hij bracht 1000 frank op. Langen tijd bleef hij bewaard in de huiselijke "glazen kast"; hij zou er slechts uitkomen bij de inzegening; dan zou hij van op de hoogte van een der feestarken luide mee triomf kraaien. Buiten de noodkapel werd er een drie meter hoge stellage opgetimmerd waarin de klok werd gehangen. De klok, thans nog gebruikt, draagt volgend opschrift: Gheshoten ter ere van den H. Johannes Baptista Ora pro nobis A° 1775 Jan Baptist

en Fransus Wierinck
hebben mij gheghoten
tot Overmeire

In de schuurkapel konden nog 14 plaatsen verpacht worden. Op het zogenaamd hoogzaal nog 6. Op 15 januari had die verpachting plaats en bracht de mooie som op van 1088 frank. De overige plaatsen -reeds sinds 6 maanden in de oude kapel in bezit en thans nog voor 6 maanden in gebruik gegeven in de noodkapel brachten dezelfde som op als in 1926-27 dit is 4478 frank. De vergrotingswerken vorderden snel; begunstigd door een prachtig weder: ten hoogste 4 dagen moest het werk worden onderbroken, 'n paar dagen door vorst, een paar door regen. Op 6 april werd het torentje opgetrokken en op 9 april wapperde fier en statig de Meivlag op de kapel.

Op 31 mei draaide voor 't eerst het nieuwe blinkend haantje op het nieuwe torentje. Nooit te voren werd er meer naar opgekeken als op dien dag; iedereen wilde weten van waar de wind kwam...deze waaide natuurlijk in de richting van de "Straat" en ...hij kwam van ... Mechelen. 't Stavende bewijs? Op 5 juni ontving E.H.Tubbax het bericht van Monseigneur Jansen, Groot Vicaris, oud-deken van Turnhout, dat Z.Eminentie Kard. Van Roey aan de kapel een gift zou doen toekomen van 5000 frank. Deze steen van Z.Eminentie schreef Mgr.Jansen is "zeker niet om U te stenigen maar veeleer om in dien steen ter eeuwige gedachtenis te beitelen al hetgene gij voor de kapel gedaan hebt".

20 juni: Z.Eminentie Kardinaal Van Roey zou het H.Vormsel dien dag komen toedienen in de St.Michielskerk. Hij benutte deze gelegenheid om de in opbouw zijnde kapel en de noodkapel met zijn hooggewaardeerd bezoek te vereren. Daardoor gaf Zijne Eminentie nogmaals een klaar en welsprekend bewijs van zijn genegenheid en belangstelling voor de zaak der kapel ... Z.Eminentie sprak zijne hoogste voldoening uit over het werk.

6 juli: Alweer hoogbezoek! Van Mgr.Van Cauwenbergh, Groot-Vicaris. De oprichting der kapelanie was immers grotendeels zijn werk! Hem

weze hier hartelijk dank gezegd voor zijn trouwe steun, zijn wijze raad, zijn grote en daadwerkelijke sympathie voor de kapel en de Straat. Bij gelegenheid van zijne komst hield Monseigneur er bijzonder aan een bezoek te brengen aan Jan Bax-Van Gils, om hem persoonlijk dank te zeggen voor zijn kranige houding in den gemeenteraad bij het stemmen der gemeentetoelage. Hij immers had het lot "onzer" kapel enigszins in handen gehad: zijne stem was een stem van 85.000 frank. Onnodig hierbij te voegen hoe hij dit hoge bezoek waardeerde. Stilaan ging het werk naar zijn voltooiing; zodat de inzegening ervan kon vastgesteld worden op 4 september. 't Lag voor de hand dat Mgr. Van Cauwenbergh daarvoor gevraagd werd. Maar deze stelde voor Monseigneur Jansen daarvoor te vragen, zijnde oud-deken van Turnhout en Weelde uiterst genegen. Deze nam geestdriftig aan zeggende: "Ziet dat ge dien dag feest; gefeest moet er worden, en dit zoveel als 't maar kan". En er zou gefeest worden:

Op 9 augustus stemde de gemeenteraad met eenparigheid van stemmen ditmaal duizend frank voor de feestviering. Een commissie werd samengesteld. Maakten ervan deel uit: Burgemeester Dries; Frans Swaan; Lod.Van Beek onderwijzer, Adr.Van Gils, Frans Verheyen en kapelaan Tubbax. 't Is nu eenmaal eigen aan een degelijke commissie van dikwijls bijeen te komen. Of deze het deed! Tussen pot en pint werden de schoonste plannen ontworpen, het grootste feest ineen gestoken. De omhaling bij de inwoners bracht 3000 frank op. Daar was als voorbereiding: algemene samenwerking, algemene geestdrift! De laatste hand werd aan de kapel geslaan! Wat was er nu van de oude, de vroegere kapel overgebleven: enkel het koor en het dak tot aan de 2de kolom. De rest is vernieuwd. Bijgevoegd werd er: de sacristie, het magazijn, de doopkapel, de zijbeuken en wat achter de laatste kolommen komt. Vroeger had de kapel een ruimte voor 't volk van 60 m2, nu had ze er 180 m2 gekregen.

In de 1e kolom rechts werd bij het optrekken een bouwdocument ingemetseld. Een zeer interessant stuk opgesteld door Dokter Amandus Van Baelen. God weet wanneer dit document ooit zal te

voorschijn komen! Op 4 september, de grote dag voor de "Straat" zouden de laatste HH.Missen in de schuurkapel worden gelezen. Er waren er dien dag niet minder dan 6 en de laatste daarvan werd andermaal gelezen tot intentie van zaliger Jan Hofkens! Een blijk van dankbaarheid tegenover de familie Hofkens voor de zo bereidwillig afgestane schuur voor den dienst des Heren. Over de feestelijkheden zelf te schrijven, is schier onmogelijk! We kunnen niet beter doen dan het prachtig verslag daarvan, verschenen van de hand van Pater Faustinus Van Rillaer (Pardaff) O.F.C. in het "Aankondigingsblad" van Turnhout hier op te nemen.

Aankondiging van het feest in de weekbladen:
WEELDE-STRAAT.

Plechtige inzegening der Sint-Janskapel. Op dinsdag 4 september a.s. zal de St.Janskapel plechtig worden ingezegend door Monseigneur Jansen, vikaris-generaal van Zijne Eminentie Kardinaal Van Roey. Met koortsigen en onverpoosden ijver wordt er schier dag en nacht door de bevolking gewerkt om er van te maken "het feest der feesten". Programma:

Maandag avond te 7 ure en dinsdag morgen te 7 ure kanonnengeschet en klokgelui.

8 3/4 uur: Uithaling van Monseigneur Jansen.

9 uur: Inzegening der kapel.

9 1/2 uur: Plechtige H.Mis door Monseigneur met gelegenheidssermoen door Z.E.Heer Raeymaekers, pastoor-Deken van Turnhout.

Na de H.Mis Te Deum en eerste plechtige verering in de nieuwe kapel van de relikwie van St.Jan Baptist, patroon der kapel en patroon tegen hoofdpijn, vallende ziekte, neurasthenie en andere zenuwziekten.

11 uur: Bezoek aan de versierde straten.

3 1/2 uur: Ballonprijskamp voor kinderen. Oplating van luchtballons.

5 uur: Concert op de kiosk door de fanfare "St.Nicolauskring".

8 1/2 uur: Ontgloeïing der kapel. Algemene verlichting der Straat. Feërische feest apotheose. N.B. De laatste tram naar Turnhout zal dien dag, dank zij het bestuur der trammaatschappij, vertraagd worden en uit Weelde Straat vertrekken te 9.45 ure.

Uit het Aankondigingsblad van Turnhout: Uit Weelde Straat, Plechtige inzegening der Sint-Janskapel:

"Weelde is er bovenop!" zo hoorde ik dinsdag avond zeggen in den tram door een vreemde medereiziger, die zoals ik de luisterrijke, de grootse plechtigheid der inzegening van Sint Janskapel had bijgewoond. En ik moest dien brave man volkomen gelijk geven; want dat de Weeldenaren er een handje van weg hebben om kerkelijke feesten te vieren is reeds lang bekend in onze Kempen. Doch ditmaal hebben ze al hun voorgaande in de schaduw gesteld. Elke Kempenaar, die per tram of per autobus de gemeente doorreisde, heeft achter 't gemeentehuis, ongeveer in het midden der Straat, de oude tamelijk vervallen kapel van Sint Jan den Dooper bemerkt. Dat heiligdom was sedert geruimen tijd totaal ontoereikend voor de godsdienstige noodwendigheden der bevolking. En van dat oud-versleten kapelleke hebben thans de bouwmeester en de aannemer, volgens de plannen van den Zeer Eerwaarden Heer Lemaire, professor aan de Hogeschool te Leuven, een echt pareltje van een kerkje gemaakt.

Monseigneur Jansen, vicaris-generaal van het Aartsbisdom, was door Zijne Eminentie Kardinaal Van Roey afgevaardigd om de ceremoniën der inzegening te voltrekken. Onze Lieve Heer had gezorgd voor het beste weer, dat men voor zulke gelegenheid maar kan dromen. Ook wanneer Monseigneur, vergezeld door den Z.E.H.Raeymaekers, pastoor-deken van Turnhout, rond half negen in de Straat aankwam, was de algemene versiering der straten en huizen tot in de laatste puntjes afgewerkt. Aan een beschrijving zal ik me niet wagen; dat moet men gezien hebben om het te kunnen geloven. "Geheel de Straat één reusachtige bloemengarde", hoorde ik zeggen, en die spreuk was de beste uitdrukking der werkelijkheid. In 't bijzonder nochtans mag vermeld de straat van den groten steenweg naar de woning van den E.H.Kapelaan Tubbax. Van daar uit vertrok rond negen uur een grote witte stoet van geestelijken om Z.H.Mgr. Jansen, onder het zingen van psalmgebeden, naar de kapel te geleiden. Beurtelings werd het heiligdom langs buiten en binnen volgens de schone, zinrijke en zinnebeeldige ceremoniën van het Rituale aan den Heer

Zijkant kapel voor de vergroting

toegewijd. Dan stroomde de ongeduldige schaar gelovigen de ruime kapel binnen om de eerste H.Mis bij te wonen. Op de eerste rangen hadden plaats genomen de heer Burgemeester met al de gemeenteraadsleden en al de leden van den kerkraad. Monseigneur zelf voltrok de H.Geheimen, bijgestaan door al de priesters van Weelde en van de omliggende dorpen. Na het H.Evangelie hield de Zeer Eerwaarde Heer Deken van Turnhout, met zijn gewone, meeslepende welsprekendheid, een prachtige kanselrede, om aan de aandachtige toehoorders te doen verstaan hoe en waarom de kerk is het huis van God en het huis der gelovigen, en welke verplichtingen voor hen daaruit voortvloeien. Nog maar zelden heb ik de betekenis van een kerk voor gans het leven van den christen mens, ja voor alle stappen op zijn weg naar den hemel zo heerlijk horen uiteen zetten. Aangrijpend en vol zalige ontroering was vooral het ogenblik, waarop Jezus voor de eerste maal nederdaalde op het woord van den priester in zijn nieuwe woning, waar hij voortaan elken dag zal verblijven, te midden van zijn braaf en diep-gelovig volk, om alle smarten te lenigen en alle wonden te

genezen. Met volle recht mocht dan ook na de H.Mis het danklied "Te Deum" worden aangeheven en ten slotte 't mooie feestlied te ere van de H.Johannes door al het volk meegezongen. Een bijzonder woord van hulde dient hier gebracht aan het uitgelezen zangkoor, dat zo meesterlijk de mooie tweestemmige mis van Alfons Moortgat en zo fijn het Proprium der H.Mis van den H.Johannes uitvoerde.

Na de kerkelijke plechtigheid bracht de geestelijkheid, met Monseigneur en den Zeer Eerwaarden Heer Deken van Turnhout, een bezoek aan de versierde straten, om de bewoners een hartelijken, welverdienden proficiat te wensen voor hun zo goed gelukte versiering. Dat de brave mensen daarmee zichtbaar in hun schik waren, hoeft wel niet gezegd. Rond één uur nodigde Heer Kapelaan Tubbax aan zijn gastvrije tafel een veertigtal genodigden, priesters, familieleden, burgerlijke overheden en andere personen, die met zoveel zorg en toewijding aan de kapel hebben gearbeid. In een diepgevoelden heildronk sprak hij een gepast woord van vurigen dank tot Onzen

Lieven Heer en tot al zijne hulpvaardige medewerkers. In zijn antwoord prees Monseigneur terecht den voorbeeldigen priesterijver van den Eerwaarden Heer kapelaan en gaf hem de stellige verzekering dat al zijn doen en laten de volle goedkeuring en waardering van de hoogste kerkelijke overheid genoot. Terwijl het etmaal in de beste stemming verliep, heerste in de Straat immer toenemende feestvreugde. De ballonprijskamp voor kinderen, die honderden gekleurde bollen den lachenden hemel inzonden, en wat later een kunstvol muziekfeest door de fanfaren "St.Nicolauskring" gegeven, mochten zich over een ongewonen bijval verheugen. Doch het puikste nummer van het feestprogramma was tot den avond voorbehouden. Om 8 1/2 uur schoten als bij toverslag de honderden elektrische lampen op de praalbogen der straten in lichtlaaien brand. Echt feërisch was de aanblik, waarop dichte drommen nieuwsgierigen hunne bewondering stonden uit te staren, terwijl daar hoog in de lucht de uiteenspattende veelkleurige sterrenregen der vuurpijlen en de knetterende knallen der fuseën wijd en zijd de feestvreugde bekend maakten. Doch daar slingert opeens als een flitsende bliksemstraal door de donkerte, waarin de kapel is weggedoezeld. Van onder tot boven staat ze veranderd in een echt toverpaleis. Als vurige, lichtende slangen liggen in reusachtige kronkels de veelkleurige guirlanden van duizenden gloeilampen rond de kroonlijsten der dakgoten, de slanke spitsbogen der vensters en de boorden der buitenpijlers. Langs beide zijden van den toren heffen ze hun schitterend tweevoudig bovenlijf naar het kruis, dat ze omstrengelen in menigvuldige sierlijke bochten. Heer Clement Van den Borne, het moge hier wel bekend, gij hebt een meesterwerk, enig in zijn soort, weten voort te brengen.

En daarmee is Sint Janskapel ingehuldigd. Moge ze blijven voor eeuwig en altijd, lijk ze was dinsdag avond, de klaarlichtende vuurbaak, waarvan de bewoners van Weelde-Straat nimmer de ogen afwenden in alle toevallen van hun leven. Dan is en blijft ze ook voor hen, zoals de Zeer Eerwaarde Heer Deken van Turnhout zo schoon zegde, de deur des hemels. En heb ik nu vergeten hulde te brengen aan iemand die het nochtans wel

verdiende, die gelieve het mij goedhartig te vergeven. PARDAFF.

Het feest was algemeen: de Straat jubelde en ... triomfeerde. Dit feest blijft bij velen bij als een kostbare en zoete gedachtenis aan een der schoonste dagen uit hun leven. Heel zeker was het de schoonste dag in het lange leven der kapel. Aan te stippen viel de aanwezigheid van gans den gemeenteraad op de voor hem aangewezen plaats vooraan bij de inzegening der kapel. In zijn prachtig sermooon had de Zeer Eerw. Heer Deken Raeymakers gezinspeeld op de betekenis der doopvont en de verhevenheid van het huwelijk dat zou voltrokken worden aan den voet van het altaar. Dit was genoeg om de mensen van de Straat te doen geloven dat het toedienen der Sacramenten voortaan ook in de kapel zou toegelaten worden! En waarom niet? De "Deken" had het immers gezegd ... Monseigneur Jansen wist echter van niets af: hij zou er te Mechelen van spreken. Nog geen twee dagen later kwam er een schrijven van Mgr. Jansen: "Ik sprak Mgr. Van Cauwenbergh over den "lapsus linguae" van Mr. den Deken. Alles ingezien durft Mgr. toch niet zo ver gaan om de dopen, enz. ook in de kapel toe te laten. Ge zoudt er dus maar een uitleg aan moeten geven dat Mr. Deken over de parochiekerk in 't algemeen heeft gepredikt, en niet heeft willen zeggen dat ook in St.Janskapel al die plechtigheden mogen geschieden". Daarop vroeg E.H.Kapelaan een onderhoud aan met Mgr. Van Cauwenbergh. Deze stond het toe maar voegde er bij "dat er geen spraak kon zijn van dopen enz. in de kapel". Op 12 september toog de E.H.Kapelaan toch naar 't Bisdom. Monseigneur Van Cauwenbergh scheen vast besloten niets toe te geven; maar toen als laatste argument werd aangehaald dat Weelde-Statie (E.H.Kolen) dopen en kerkgangen verrichtte, toen vielen alle moeilijkheden en 't zelfde werd toegestaan aan de St.Janskapel. 't Was de eerste maal dat Weelde Staat, Weelde Straat hielp, 't zou ook de laatste maal niet zijn. Mgr. Van Cauwenbergh had tijdens dit onderhoud gezegd: "Zolang als E.H.Jansens pastoor te Weelde is, kunnen we geen huwelijken enz. toelaten; moest deze ooit vertrekken dan ... zullen we een klaren toestand trekken.." Deze betekenisvolle woorden stak de E.H.Kapelaan zorgvuldig diep in zijn

mouw, ze zouden wellicht wel eens ooit te pas komen.

Op 8 september: Feest van O.L.Vrouw geboorte: 's morgens heel vroeg: een verrassing. E.H.Kolen komt meteen 's morgens voor de mis de kapel binnen en zegt: "te willen preken". Hij moest preken, daar was niets aan te doen. Hij deed het en aanstonds kwam de aap uit de mouw: hij preekte over het werk en het aandeel van Kapelaan Tubbax enz. enz. -met feestelijke overdrijving- en maakte aan de gelovigen den wens van het feestcomiteit bekend, nl. uit dankbaarheid aan E.H.Tubbax te willen aanbieden het koperen tabernakel van het nieuwe altaar. Daar zou rondgegaan worden tijdens de retraite van den kapelaan! Op 14 september 's avonds bracht de feestcommissie stralend van vreugde de veelzeggende somme van 11.875 frank. Voor de zoveelste maal was de Straat edelmoedig geweest. In die som was begrepen een gift van den heer Notaris de Boungne van 5000 frank. Natuurlijk werd er dien avond een flinke fles op geledigd. Zondag 9 september: eerste gezongen hoogmis in de kapel. Andermaal een verrassing! Niemand wist ervan af. Tot dan toe werd de hoogmis op zon- en feestdagen eenvoudig gelezen. Daar werden 6 kaarsen op het hoogaltaar ontstoken en Jacobus Verheyen -een echte speurhond- had tot zijn gebuur in de kapel al geknipooagd: "Daar gaat iets gebeuren, want kijk, daar zijn 6 kaarsen aangestoken". 's Namiddags, dienzelfden dag, algemene verpachting der stoelen met een mooie opbrengst van 15.690 frank.

2 oktober: Aankomst en plaatsing van het beeld der H.Theresia van het Kindje Jezus (600 frank), gift van Hendrik Bols-De Bock, zoon van Karel Bols-Haagen.

5 oktober: Eerste lof op 1e vrijdag (Toelating bekomen op 12 september II).

2 oktober: Eerste doop in de kapel. Zoals licht te begrijpen viel was eenieder fel benieuwd wie of den eersten dopeling naar de kapel brengen zou ... En was het een zichtbare beloning voor familie Hofkens voor het edelmoedig afstaan van de schuur voor voorlopige bidplaats, het geluk beviel aan Louis Hofkens, kindje van Hendrik -zoon van Paulina- en Eulalie Aerts. In het nieuwe doopregister van de kapel leest men dus eerst op de eerste bladzijde:

Anno Domini 1928 die 2 mensis Octobris ab infrascriptos baptisatus est Ludovicus Franciscus Leontina Hofkens natus die 1 Octobris hora 4 1/2 a.m. filius Henrici Hofkens ex Weelde en Eulaliae Aerts ex Edegem, junctorum in Edegem-Susceperunt Ludovicus Proost et Leontina Aerts.

De vlaggen kwamen weer eens te voorschijn, de kanonnen deden de lucht daveren en het eerstgedoopt kindje werd met een wit kroontje onder de doopplechtigheid gekroond.

25 december: Kerstmis. De gelovigen werden verrast met een nieuw kribbeken! De H.Franciscus kon met zijn kribbeken niet blijder zijn geweest dan op dezen kerstdag ons volk van de Straat. In 1928 werden er in de kapel uitgereikt: 40.200 H.H.Communiën. Gode weze lof en blijvende dank gebracht voor 't jaar 1928! Gedurige aanbidding in de kapel toegelaten op 1 augustus 1928: Tenore proesentium, permittimus ut in Sacello St.Joannis in Weelde De Straat, festum Adorationis Perpetuae quotannis 1e die dominica mensis Martii instituti possit ac debeat. Mechliniae 1 Augusti 1928.

In de sacristie moest er een brandkast en een gewaadkast komen. De brandkast werd vervaardigd door de Firma Robberechts van Turnhout en kostte 3500 frank. De gewaadkast, werk van Napoleon Daems en Zoon van Turnhout, kwam uit op een 3051,50 frank.

1929

De kapel was vergroot en ingezegend, maar eilaas, de bemeubilering liet nog fel te wensen over. Onze Lieve Heer zou blijven helpen en de mensen blijven steunen. Het nieuwe altaar -het stenen gedeelte stond er reeds bij de inzegening- werd ingezegend door den Z.E.Heer Deken Raeymakers van Turnhout op 25 februari. Dit altaar -ontwerp getekend door Kan. Lemaire van Leuven- werd uitgevoerd door de Steengroef La Baronnie van Feluy-Arquennes voor wat betreft het stenen gedeelte en door H.Holemans -Boogbrugstraat Brussel- voor het koperwerk. Dit altaar heeft gekost: voor koperwerk en gordijnen (courtines): 32.646,80 frank en aan arduin en witte steen: 12698 frank, in 't geheel 45.344,80 frank. De provincie Antwerpen gaf daarin 10.000 frank dank zij den steun van den Z.E.H.C.Van Herck van Antwerpen.

11876 frank was er rondgehaald voor het tabernakel. De rest moest gezocht worden en werd gevonden. Hieronder een foto van het altaar der oude kapel. Dit Renaissance altaar was tamelijk goed van lijn en natuurlijk sterk imponerend voor zulke kleine kapel. Daarin stond een schilderij voorstellende het doopsel van Jezus. Dit werd in 1729 er ingeplaatst, werd te Brussel gemaakt door Grangé voor de som van 50 gulden. Dezelfde schilderij moet zich nog bevinden in het St.Jans-Hospitaal te Brussel. Bij toeval te Brussel zijnde, op de Kruidtuinlaan, zag de E.H.Kapelaan daar schilderijen lossen en binnendragen in dit hospitaal. Door nieuwsgierigheid gedreven kwam hij dichter bij en was uiterst verwonderd "de schilderij der kapel van St.Jan" te zien binnenbrengen in het hospitaal. Zelfde onderwerp; zelfde grootte; zelfde kleuren, zelfde uitvoering. Is de schilderij der kapel daarvan wellicht een kopij?

Dit renaissance altaar was totaal versleten en verwurmd. Wie de vriendelijkheid had de engeltjes ervan te strelen, liet de indruk van zijn vingers diep staan in mollige kaakjes dezer gasten. Het moest afgebroken, en werd afgebroken! Het geheel was in hout, de tombe in baksteen. In de voorzijde van de tombe was een opening waarin een loden doosje met relikwie van St.Jan Baptist. De bisschopszegel half vernield en onherkenbaar. Deze opening was afgesloten door een playei en daarnaast stond het jaartal: 1684 met vermelding van "St.Jan Baptist". Achter dit altaar was de fameuse sacristie. De schilderij werd later opgehangen in het priesterkoor, met omlijsting ontworpen door J.Kuyper van Mechelen, toen deze de kapel schilderde.

Plechtige Communie:

De 1e H.Communie van de kleintjes mocht vanaf schier het begin bij toelating van Pastoor Jansens in de kapel plaats hebben, anders was het gesteld voor wat betreft de Plechtige H.Communie. De ouders der plechtige Communicanten wensten zulks natuurlijk en de heer burgemeester Dries schreef daarover aan den Z.E.Heer Deken van Turnhout. Op 31 januari 1929 antwoordde deze: "Mgr.Jansen schrijft me: dring voor 't ogenblik nog niet aan voor de plechtige Communie. Zeg dat a.u.b. aan den Heer Burgemeester" en Z.E.Heer

Deken voegde erbij: "Hij mag dus de toelating vragen aan den Heer Pastoor; staat deze toe, dan is het goed, want het antwoord van Mechelen laat veronderstellen, dat ze in principie de zaak goedkeuren en ze later zo zullen regelen". Daarop verzoek aan Pastoor Jansens door Burgemeester Dries. Pastoor zegt zich te zullen houden aan het gedacht van het bisdom en het niet toe te staan. Toen schreef E.H.Kapelaan Tubbax rechtstreeks naar 't bisdom en gaf als reden tot het verkrijgen op, dat ... te Weelde-Staat die plechtigheid plaats vond en op 2 maart 1929 kwam volgend schrijven van Mgr.Jansen toe: "Vermits Weelde Statie de toelating werd gegeven om de kinderen daar de Plechtige Communie te laten doen, heeft het Vicariaat goed gevonden dezelfde toelating aan de St.Janskapel te geven". We waren toch weer een stap vooruit! 's Anderendaags begon de Catechismus van voorbereiding in de kapel. De Eerste plechtige Communie had plaats op Passiezondag zijnde 17 maart. De namen van deze eerste plechtige Communicanten mogen wel vermeld:

Hendrik Van Gils
Lodewijk Jansens
Adriaan Verbeek
Karel Willems
Karel Vlaeminckx
Jozef Vosters
Elisa Maggen
Elisa Daemen
Rosa Havermans
Ludovica Gysemans
Anna Van Baelen
Leonia Geerts
Anna Dries

Op 28 maart kwam de doopvont toe. De blauw stenenkuip kostte 1742 frank en het koperwerk - scheel- door H.Holemans vervaardigd 1800 frank. Het geheel was ontworpen door Kan. Lemaire van Leuven. Op 30 april werd het triomfkruis in het priesterkoor opgehangen. Vervaardigd door Jos Van Uytvank van Leuven volgens ontwerp van Kan. Lemaire, werd dit door de familie Jan Segers-Abbeel aan de kapel gegeven ter nagedachtenis van Jozef Segers in maart 1929 overleden. Prijs 2775 frank. Het Kristusbeeld is in hout. We gingen zachtjes aan naar het feest van St.Jan! Een

St.Jansfeest zonder processie dat was niet meer denkbaar! Hoe dit nu weer aan boord gelegd! Weer eens naar Weelde-Staat gekeken en maar geschreven, op goed valle het uit naar Mechelen, met de processie van Weelde-Statie als uithangbord. Op 4 juni kwam verheugend antwoord van Mgr.Jansen: "Goede Heer Kapelaan. Met verwondering vernamen we hier dat op Weelde-Statie een plechtige processie plaats heeft, daar men nergens een teken vindt van toelating, zonder dewelke die niet geschieden mag. Wellicht geschiedt die daar reeds sedert enige jaren, doch gelieve uw goeden vriend Mijnheer Kolen er op te wijzen dat voortaan geen nieuwe uiterlijke plechtigheid mag plaats hebben zonder voorafgaande toelating. We verstaan dat de inwoners van de Straat wat jaloers opzien naar de Statie en het verschil van handelwijze niet begrijpen. Om dan niemand in verlegenheid te brengen, wordt u de processie op zondag na 24 juni, best na de hoogmis, toegestaan; doch ik ben zeker dat ge vooral in den beginne met niet "te veel" groepen zult uitpakken, om geen onnodigen najver op te wekken. Met de meeste genegenheid"

Dit was nu weer een "processionele" stap vooruit voor de Straat. De "Statie" had er ons eens te meer door-geholpen. Kost wat kost, de processie zou en moest vier weken later uitgaan... en ze ging uit. Akkoord gemaakt met pastoor Jansens om de kindergroepen ook in de St.Jansprocessie te doen marcheren. De hulp ingeroepen van het missienaai kransje van Turnhout vooral van Juffrouw Pelckmans en Mevrouw Verwilt-Verreet en tegen de processie moest uitgaan hadden we 4 vlaggen, baldakijn, volledig gewaad met koorkap en velum, daarvoor betaald 3341,10 frank. Daarbij een nieuwe groep van de H.Theresia van het kindje Jezus. Er werd reuzenwerk geleverd; maar nooit was er een processie waarvoor meer belangstelling was dan voor deze. Triomfantelijk stapte ze onder de oude eikenbomen, die als verwonderd opkeken bij dien nooit gezien optocht en hun vers groen harmonieerden met de schitterende kleuren der

vanen en der groepen. Op zijn paasbest zal dan ook onze Lieve Heer zijn zegen gegeven hebben, voor 't eerst na zovele en zovele jaren vanaf de twee devoot opgetimmerde en opgesmukte rustaltaren. Te Deum Laudamus! De "Straat" O Heer, looft U en dankt U! Quia respexit humilitatem ancillae suae ... Quia fecit magna qui potens est! Deposuit potenties de sede et exaltavit humiles; Esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes. Op 15 september had de traditionele stoelverpachting plaats. Deze bracht 15.775 frank op. In 1929 werden er in de kapel uitgereikt 45.281 H.H.Communies.

1930

Kruisweg. Een oude, nietszeggende kruisweg ontsierde de verrezen kapel. Hoe aan een nieuwe, ietwat modernen geraakt? Familie Segers-Abbeel in plaats van op het kerkhof een zerk aan te brengen voor wijlen Jozef Segers, had het triomfkruis geschonken ter nagedachtenis van den overledene. Waarom dit gedacht niet toegepast voor het bekomen van de Kruisweg! De E.H.Kapelaan Tubbax deed zekeren zondag het voorstel van in 't vervolg in plaats van arduinen zerken aan te brengen op een kerkhof waar men zelden nog komt, in de kapel een kruiswegstatie aan te brengen als nagedachtenis van overledenen. Het voorstel bekwam succes en op minder dan 1 jaar waren al de staties besproken. De heer Arthur Van Gramheren van Tienen zou hem schilderen voor den prijs van 24.000 frank. Besteld den 28 december 1928 werd dezen kruisweg ingewijd door Pater Gerlacus O.F.M. gardiaan te Turnhout op 8 maart 1930. Volgen hier de staties en de namen van de afgestorvenen voor wie ze werden gegeven:

Wordt vervolgd

